

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη
Δημόσια Διοίκηση - Master in Public Management (MPM)

Διπλωματική Εργασία

**«ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ (Ε.Κ.Ε.) ΣΤΗ ΔΗΜΟΣΙΑ
ΔΙΟΙΚΗΣΗ»: Η ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (Δ.Δ.Ε.) ΔΥΤΙΚΗΣ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ.**

της

ΜΥΡΟΦΟΡΑΣ ΚΟΥΣΙΔΟΥ

Επιβλέπουσα καθηγήτρια:
Αικατερίνη Γκοτζαμάνη

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του μεταπτυχιακού
διπλώματος ειδίκευσης στη Δημόσια Διοίκηση

Μάρτιος 2021

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου, κ. Αικατερίνη Γκοτζαμάνη όπως και τον καθηγητή μου, κ. Γεώργιο Τσιότρα καθώς, στο μάθημά τους «Ποιότητα και Αποτελεσματικότητα στη Δημόσια Διοίκηση» και συγκεκριμένα, στη διάλεξη για τα «Μοντέλα αριστείας» μιλήσαμε εκτενώς για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, θέμα που με άγγιξε προσωπικά και με ώθησε να καταλήξω αυτοστιγμεί στο θέμα της διπλωματικής μου εργασίας.

Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω την κα Μαρία Γιαννή καθώς και τους συναδέλφους μου με τους οποίους αναπτύξαμε επικοινωνητικούς διαλόγους και αντίλογους για την εταιρική κοινωνική ευθύνη κατά το διάστημα διανομής-συλλογής των ερωτηματολογίων μου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εταιρική κοινωνική ευθύνη (στο εξής ΕΚΕ) αποτελεί μια έννοια σχετικά σύγχρονη η οποία αναφέρεται γενικά στην ηθική συμπεριφορά μιας επιχείρησης προς την κοινωνία μέσα στην οποία αναπτύσσει τις δραστηριότητές της. Η εταιρική κοινωνική ευθύνη προϋποθέτει: την αποσύνδεση της λειτουργίας των επιχειρήσεων από την επιδίωξη - αποκλειστικά - του κέρδους, την έμφαση στο κοινωνικό και περιβαλλοντικό αντίκτυπο των δραστηριοτήτων τους και γενικά, την ευθυγράμμισή τους με τις προσδοκίες των ενδιαφερόμενων μερών. Σε αντίθεση με το παρελθόν όπου η συζήτηση και η έρευνα για την ΕΚΕ αφορούσε αποκλειστικά τους οργανισμούς του ιδιωτικού τομέα, τώρα πια αφορά και τους δημόσιους οργανισμούς οι οποίοι, έχουν αρχίσει να εντάσσονται δυναμικά, επεκτείνοντας το πεδίο δράσης αυτής της έννοιας.

Η παρούσα διπλωματική εργασία εξετάζει το βαθμό στον οποίο η ΕΚΕ θα μπορούσε να βρει εφαρμογή στο στενό δημόσιο τομέα και διερευνά επίσης τις στάσεις και τις αντιλήψεις των δημοσίων υπαλλήλων ως προς το ζήτημα αυτό. Αρχικά, η διπλωματική εργασία παρουσιάζει το εννοιολογικό πλαίσιο της ΕΚΕ, έτσι όπως αυτό έχει διαμορφωθεί για τις επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα και στη συνέχεια, δείχνει ότι οι πρακτικές της ΕΚΕ θα μπορούσαν να υιοθετηθούν από τις δημόσιες υπηρεσίες στο πλαίσιο μιας σύγχρονης προσέγγισης της δημόσιας διοίκησης. Έπειτα, η διπλωματική εργασία παρουσιάζει τα ευρήματα της πρωτογενούς έρευνας που διενεργήθηκε και τεκμηριώνει τις θετικές στάσεις και αντιλήψεις των εργαζομένων στη Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (στο εξής Δ.Δ.Ε.) Δυτικής Θεσσαλονίκης του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων. Το συμπέρασμα που εξάγεται από την παρούσα διπλωματική εργασία είναι ότι, η ΕΚΕ και οι πρακτικές της δεν αφορούν αποκλειστικά τον ιδιωτικό τομέα, αλλά αντίθετα, θα μπορούσαν να επεκταθούν και στις δημόσιες υπηρεσίες έτσι ώστε το δημόσιο συμφέρον να εξυπηρετείται αποτελεσματικότερα.

Λέξεις κλειδιά: εταιρική κοινωνική ευθύνη (ΕΚΕ), δημόσιος τομέας, δημόσια διοίκηση, Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Θεσσαλονίκης

ABSTRACT

Corporate social responsibility (CSR from now on) is a relatively modern concept that generally refers to the ethical behavior of a company towards the society in which it conducts its activities. CSR presupposes the decoupling of the operation of companies from the pursuit of profit exclusively, the emphasis on the social and environmental impact of their activities and generally, their alignment with the expectations of stakeholders. In contrast to the past where the discussion and research on CSR concerned exclusively private sector organizations, also public organizations gradually began to participate in the discussion, expanding the scope of this concept.

This dissertation examines the extent to which CSR could be applied in the public sector but also explores the attitudes and perceptions of civil servants on this issue. Initially, the dissertation presents the conceptual framework of CSR as it has been formulated for private sector companies and then, shows that CSR practices could be adopted by public services in the context of a modern approach to public administration. Then, the dissertation presents the findings of the primary research conducted and documents the positive attitudes and perceptions of employees in the Directorate of Secondary Education of Western Thessaloniki of the Ministry of Education and Religious Affairs. The conclusion drawn from the present dissertation is that CSR and its practices, do not exclusively concern the private sector but instead, could be extended to public services so that the public interest is served more effectively.

Keywords: corporate social responsibility (CSR), public sector, public administration, Directorate of Secondary Education of Western Thessaloniki

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΩΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΕΩΝ	vii
α. Κατάλογος των πινάκων	vii
β. Κατάλογος των γραφημάτων	ix
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ	3
1.1 Εισαγωγή	3
1.2 Ορισμός της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης	4
1.3 Οφέλη και πλεονεκτήματα της εφαρμογής της ΕΚΕ	11
1.4 Η διαχείριση των ενδιαφερόμενων μερών	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΣΤΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	20
2.1 Εισαγωγή	20
2.2 Διαφορές και ομοιότητες δημόσιου και ιδιωτικού τομέα	21
2.3 Η εξέλιξη της σχέσης ΕΚΕ και δημόσιου τομέα	23
2.4 Η ανάδειξη νέων πρακτικών και εννοιών στη δημόσια διοίκηση	27
2.5 Δημόσια διοίκηση και ΕΚΕ	31
2.6 Δημόσια διοίκηση και ΕΚΕ στην Ελλάδα	35
2.7 Εθνική Στρατηγική για την ΕΚΕ	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	40
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	43
4.1 Περιγραφική Στατιστική	43
A. Δημογραφικά Στοιχεία	43
B1. Έννοια κοινωνικής ευθύνης	47
B2. Ενδιαφερόμενα μέρη	60
B3. Οφέλη κοινωνικής ευθύνης	68
B4. Κοινωνική ευθύνη στις δημόσιες υπηρεσίες	78

4.2 Συγκριτική ανάλυση	85
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	90
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	93
Ξένη	93
Ελληνική	98
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	99
Α' ΜΕΡΟΣ: ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	99
Β' ΜΕΡΟΣ: ΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ	100

ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΩΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΕΩΝ

α. Κατάλογος των πινάκων

Πίνακας Α1. Συχνότητες και ποσοστά ηλικίας

Πίνακας Α2. Συχνότητες και ποσοστά φύλου

Πίνακας Α3. Συχνότητες και ποσοστά θέσης απασχόλησης

Πίνακας Α4. Συχνότητες και ποσοστά επιπέδου εκπαίδευσης

Πίνακας Β1. Μέσες τιμές ως προς την έννοια της κοινωνικής ευθύνης

Πίνακας Β1.1. Ποσοστά και συχνότητες - Η κοινωνική ευθύνη αφορά την τήρηση της νομοθεσίας

Πίνακας Β1.2. Ποσοστά και συχνότητες - Η κοινωνική ευθύνη αφορά εθελοντικές ενέργειες και πρακτικές

Πίνακας Β1.3. Ποσοστά και συχνότητες - Η κοινωνική ευθύνη αφορά το διάλογο με όσους επηρεάζουν και επηρεάζονται από τις δραστηριότητες της δημόσιας υπηρεσίας στην οποία εργάζομαι

Πίνακας Β1.4. Ποσοστά και συχνότητες - Η κοινωνική ευθύνη αφορά την προστασία του περιβάλλοντος

Πίνακας Β1.5. Ποσοστά και συχνότητες - Η κοινωνική ευθύνη αφορά την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής

Πίνακας Β1.6. Ποσοστά και συχνότητες - Η κοινωνική ευθύνη αφορά τη συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη

Πίνακας Β1.7. Ποσοστά και συχνότητες - Η κοινωνική ευθύνη αφορά το φιλανθρωπικό έργο

Πίνακας Β1.8. Ποσοστά και συχνότητες - Η κοινωνική ευθύνη αφορά την ηθική με την οποία λειτουργεί ένας οργανισμός

Πίνακας Β1.9. Ποσοστά και συχνότητες - Η κοινωνική ευθύνη αφορά την εναρμόνιση με τις κοινωνικές αρχές και αξίες

Πίνακας Β1.10. Ποσοστά και συχνότητες - Η κοινωνική ευθύνη ταυτίζεται με τη δημόσια εικόνα ενός οργανισμού

Πίνακας Β1.11. Ποσοστά και συχνότητες - Η κοινωνική ευθύνη αφορά μια «μόδα» της τρέχουσας περιόδου

Πίνακας Β2. Μέσες τιμές ως προς τα ενδιαφερόμενα μέρη

Πίνακας Β2.12. Ποσοστά και συχνότητες - Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι έχει ευθύνη έναντι της κυβέρνησης

Πίνακας Β2.13. Ποσοστά και συχνότητες - Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι έχει ευθύνη έναντι των πολιτών

Πίνακας Β2.14. Ποσοστά και συχνότητες - Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι έχει ευθύνη έναντι ευρύτερα της κοινωνίας

Πίνακας Β2.15. Ποσοστά και συχνότητες - Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι έχει ευθύνη έναντι του συνόλου των εργαζομένων της

Πίνακας Β2.16. Ποσοστά και συχνότητες - Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι έχει ευθύνη έναντι του Υπουργείου στο οποίο υπάγεται

Πίνακας Β2.17. Ποσοστά και συχνότητες - Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι έχει ευθύνη έναντι των προμηθευτών και εξωτερικών συνεργατών της

Πίνακας Β3. Μέσες τιμές ως προς τα οφέλη της κοινωνικής ευθύνης

Πίνακας Β3.18. Ποσοστά και συχνότητες - Η κοινωνική ευθύνη βελτιώνει την εικόνα της δημόσιας υπηρεσίας στην οποία εργάζομαι

Πίνακας Β3.19. Ποσοστά και συχνότητες - Η κοινωνική ευθύνη βελτιώνει την εργασιακή ικανοποίηση, τη δέσμευση και την αφοσίωση των εργαζομένων

Πίνακας Β3.20. Ποσοστά και συχνότητες - Η κοινωνική ευθύνη μειώνει τις λειτουργικές δαπάνες

Πίνακας Β3.21. Ποσοστά και συχνότητες - Η κοινωνική ευθύνη βελτιώνει την παραγωγικότητα και αποδοτικότητα

Πίνακας Β3.22. Ποσοστά και συχνότητες - Η κοινωνική ευθύνη βελτιώνει τη διοίκηση της δημόσιας υπηρεσίας στην οποία εργάζομαι

Πίνακας Β3.23. Ποσοστά και συχνότητες - Η κοινωνική ευθύνη ενισχύει τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα της δημόσιας υπηρεσίας στην οποία εργάζομαι

Πίνακας Β3.24. Ποσοστά και συχνότητες - Η κοινωνική ευθύνη ενισχύει την εμπιστοσύνη όλων των συναλλασσόμενων με τη δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι

Πίνακας Β3.25. Ποσοστά και συχνότητες – Η κοινωνική ευθύνη βελτιώνει τη διαφάνεια και τη λογοδοσία της δημόσιας υπηρεσίας στην οποία εργάζομαι

Πίνακας Β4. Μέσες τιμές ως προς την κοινωνική ευθύνη στις δημόσιες υπηρεσίες

Πίνακας Β4.26. Ποσοστά και συχνότητες – Η κοινωνική ευθύνη αφορά αποκλειστικά τις επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα

Πίνακας Β4.27. Ποσοστά και συχνότητες – Το θεσμικό περιβάλλον εντός του οποίου λειτουργεί η δημόσια υπηρεσία που εργάζομαι είναι επαρκές για την εξυπηρέτηση του δημόσιου συμφέροντος

Πίνακας Β4.28. Ποσοστά και συχνότητες – Η κοινωνική ευθύνη πρέπει να είναι τμήμα μίας σύγχρονης προσέγγισης της δημόσιας διοίκησης

Πίνακας Β4.29. Ποσοστά και συχνότητες – Η κοινωνική ευθύνη θα πρέπει να οριοθετεί τις ενέργειες των δημόσιων υπηρεσιών

Πίνακας Β4.30. Ποσοστά και συχνότητες – Οι δημόσιες υπηρεσίες θα πρέπει να ανταποκρίνονται στις προσδοκίες των πολιτών ως προς τη λειτουργία τους

Πίνακας 1. T-test

Πίνακας 2. Ανάλυση ANOVA

Πίνακας 3. Ανάλυση Pearson

β. Κατάλογος των γραφημάτων

Γράφημα Α1. Ποσοστά ηλικίας

Γράφημα Α2. Ποσοστά φύλου

Γράφημα Α3. Ποσοστά θέσης απασχόλησης

Γράφημα Α4. Ποσοστά επιπέδου εκπαίδευσης

Γράφημα Β1.1 Ποσοστά - Η κοινωνική ευθύνη αφορά την τήρηση της νομοθεσίας

Γράφημα Β1.2. Ποσοστά - Η κοινωνική ευθύνη αφορά εθελοντικές ενέργειες και πρακτικές

Γράφημα Β1.3. Ποσοστά - Η κοινωνική ευθύνη αφορά το διάλογο με όσους επηρεάζουν και επηρεάζονται από τις δραστηριότητες της δημόσιας υπηρεσίας στην οποία εργάζομαι

Γράφημα B1.4. Ποσοστά - Η κοινωνική ευθύνη αφορά την προστασία του περιβάλλοντος

Γράφημα B1.5. Ποσοστά - Η κοινωνική ευθύνη αφορά την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής

Γράφημα B1.6. Ποσοστά - Η κοινωνική ευθύνη αφορά τη συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη

Γράφημα B1.7. Ποσοστά - Η κοινωνική ευθύνη αφορά το φιλανθρωπικό έργο

Γράφημα B1.8. Ποσοστά - Η κοινωνική ευθύνη αφορά την ηθική με την οποία λειτουργεί ένας οργανισμός

Γράφημα B1.9. Ποσοστά - Η κοινωνική ευθύνη αφορά την εναρμόνιση με τις κοινωνικές αρχές και αξίες

Γράφημα B1.10. Ποσοστά - Η κοινωνική ευθύνη ταυτίζεται με τη δημόσια εικόνα ενός οργανισμού

Γράφημα B1.11. Ποσοστά - Η κοινωνική ευθύνη αφορά μια «μόδα» της τρέχουσας περιόδου

Γράφημα B2.12. Ποσοστά - Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι έχει ευθύνη έναντι της κυβέρνησης

Γράφημα B2.13. Ποσοστά - Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι έχει ευθύνη έναντι των πολιτών

Γράφημα B2.14. Ποσοστά - Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι έχει ευθύνη έναντι ευρύτερα της κοινωνίας

Γράφημα B2.15. Ποσοστά - Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι έχει ευθύνη έναντι του συνόλου των εργαζομένων της

Γράφημα B2.16. Ποσοστά - Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι έχει ευθύνη έναντι του Υπουργείου στο οποίο υπάγεται

Γράφημα B2.17. Ποσοστά - Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι έχει ευθύνη έναντι των προμηθευτών και εξωτερικών συνεργατών της

Γράφημα B3.18. Ποσοστά - Η κοινωνική ευθύνη βελτιώνει την εικόνα της δημόσιας υπηρεσίας στην οποία εργάζομαι

Γράφημα B3.19. Ποσοστά - Η κοινωνική ευθύνη βελτιώνει την εργασιακή ικανοποίηση, τη δέσμευση και την αφοσίωση των εργαζομένων

Γράφημα B3.20. Ποσοστά - Η κοινωνική ευθύνη μειώνει τις λειτουργικές δαπάνες

Γράφημα B3.21. Ποσοστά – Η κοινωνική ευθύνη βελτιώνει την παραγωγικότητα και αποδοτικότητα

Γράφημα B3.22. Ποσοστά – Η κοινωνική ευθύνη βελτιώνει τη διοίκηση της δημόσιας υπηρεσίας στην οποία εργάζομαι

Γράφημα B3.23. Ποσοστά - Η κοινωνική ευθύνη ενισχύει τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα της δημόσιας υπηρεσίας στην οποία εργάζομαι

Γράφημα B3.24. Ποσοστά - Η κοινωνική ευθύνη ενισχύει την εμπιστοσύνη όλων των συναλλασσόμενων με τη δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι

Γράφημα B3.25. Ποσοστά - Η κοινωνική ευθύνη βελτιώνει τη διαφάνεια και τη λογοδοσία της δημόσιας υπηρεσίας στην οποία εργάζομαι

Γράφημα B4.26. Ποσοστά - Η κοινωνική ευθύνη αφορά αποκλειστικά τις επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα

Γράφημα B4.27. Ποσοστά - Το θεσμικό περιβάλλον εντός του οποίου λειτουργεί η δημόσια υπηρεσία που εργάζομαι είναι επαρκές για την εξυπηρέτηση του δημόσιου συμφέροντος

Γράφημα B4.28. Ποσοστά - Η κοινωνική ευθύνη πρέπει να είναι τμήμα μιας σύγχρονης προσέγγισης της δημόσιας διοίκησης

Γράφημα B4.29. Ποσοστά - Η κοινωνική ευθύνη θα πρέπει να οριοθετεί τις ενέργειες των δημόσιων υπηρεσιών

Γράφημα B4.30. Ποσοστά - Οι δημόσιες υπηρεσίες θα πρέπει να ανταποκρίνονται στις προσδοκίες των πολιτών ως προς τη λειτουργία τους

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι επιχειρήσεις και οι οργανισμοί σήμερα αντιμετωπίζουν πολλαπλές προκλήσεις μεταξύ των οποίων είναι και οι προσδοκίες της κοινωνίας απέναντί τους. Στην πραγματικότητα, όλοι οι τύποι οργανισμών πρέπει να εκπληρώνουν αυτές τις προσδοκίες και να ανταποκρίνονται στις ευθύνες τους απέναντι στην κοινωνία. Οι εταιρείες λειτουργούν μέσω συγκεκριμένων κοινωνικών και νομικών μηχανισμών με τους οποίους πρέπει να συμμορφώνονται. Στην πραγματικότητα, οι εταιρείες σήμερα αναμένεται να αναγνωρίσουν ότι, εκτός από το ιδιοτελές τους συμφέρον, λειτουργούν σε μια κοινωνία που τους παρέχει, όχι μόνο οφέλη, αλλά και τους αποδίδει ευθύνες. Οι αξιώσεις αυτές αποκρυσταλλώνονται στον όρο εταιρική κοινωνική ευθύνη (ΕΚΕ) (Thorne et al., 2008, σ.23).

Η έννοια της ΕΚΕ έχει αναχθεί, σε πολλές περιπτώσεις, σε μια σημαντική παράμετρο των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στις εθνικές οικονομίες των ανεπτυγμένων κυρίως κρατών. Η ΕΚΕ, γενικότερα, είναι μια έννοια που αναφέρεται στη συμπεριφορά μιας εταιρείας απέναντι στην κοινωνία εντός της οποίας ασκεί τις επιχειρηματικές της δραστηριότητες. Τα τελευταία χρόνια άλλωστε, η παραδοχή ότι, οι εταιρείες έχουν ως μοναδικό σκοπό τη μεγιστοποίηση των κερδών τους, θεωρείται ξεπερασμένη. Αντίθετα, οι κοινωνίες πλέον, σε μεγάλο βαθμό αξιώνουν από τις εταιρείες να συμπεριφέρονται με τρόπο υπεύθυνο και να λαμβάνουν συστηματικά υπόψη τους τις ευθύνες που, εξ ορισμού αναλαμβάνουν έναντι της κοινωνίας. Στο πλαίσιο αυτό, οι εταιρείες, πλέον, έχουν εισαγάγει στις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες διάφορες κοινωνικές, περιβαλλοντικές και άλλες παραμέτρους ενώ, την ίδια στιγμή, αλληλεπιδρούν με ποικίλα ενδιαφερόμενα μέρη προκειμένου να λάβουν υπόψη τις ανησυχίες τους (Schwartz, 2017, σ. 18).

Συμπερασματικά, τονίζεται ότι, αν και μέχρι σήμερα η ΕΚΕ θεωρούνταν μία έννοια που αφορούσε αποκλειστικά τις εταιρείες του ιδιωτικού τομέα, πλέον εκτιμάται ότι η έννοια αυτή θα πρέπει να επεκταθεί σε κάθε τύπο οργανισμού, συμπεριλαμβανομένων και των φορέων του δημόσιου τομέα (Crowther & Seifi, 2020, σσ.1-2). Σήμερα, διατυπώνεται όλο και πιο εμφατικά το αίτημα, οι δημόσιοι οργανισμοί να καταστούν περισσότερο κοινωνικά υπεύθυνοι και να προάγουν αποτελεσματικότερα

το δημόσιο συμφέρον. Οι οργανισμοί του δημόσιου τομέα, καλούνται πλέον να βελτιώσουν το βαθμό λογοδοσίας τους, τη διαφάνεια των δράσεών τους αλλά και την αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητά τους. Με τον τρόπο που, μέχρι σήμερα η ΕΚΕ έχει βελτιώσει τη λειτουργία των ιδιωτικών επιχειρήσεων ως προς τις οικονομικές, κοινωνικές, περιβαλλοντικές και άλλες επιπτώσεις, με τον ίδιο τρόπο, μπορούν να επωφεληθούν και οι δημόσιοι οργανισμοί μέσω της εφαρμογής των εργαλείων και των πρακτικών της ΕΚΕ (Chymis et al., 2017).

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, ο στόχος της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι να εξετάσει το βαθμό στον οποίο το εννοιολογικό πλαίσιο που αφορά την ΕΚΕ θα μπορούσε να βρει εφαρμογή και στις υπηρεσίες του στενού δημόσιου τομέα αλλά και να διερευνήσει τις στάσεις και τις αντιλήψεις των δημοσίων υπαλλήλων ως προς το ζήτημα αυτό. Αναλυτικότερα, η δομή της εργασίας είναι η ακόλουθη. Το πρώτο κεφάλαιο, εξετάζει την έννοια της ΕΚΕ και επιχειρεί να παρουσιάσει το θεωρητικό πλαίσιο εντός του οποίου οριοθετείται, τα επιμέρους ζητήματα που αφορούν τα οφέλη και τα πλεονεκτήματα που προκύπτουν από την εφαρμογή της ΕΚΕ καθώς και τη σημασία των ενδιαφερόμενων μερών. Το δεύτερο κεφάλαιο, εξετάζει την έννοια αυτή στο πλαίσιο του δημόσιου τομέα, επιχειρεί να διερευνήσει τον τρόπο που η ΕΚΕ μπορεί να καταστεί τμήμα της δημόσιας διοίκησης και ευρύτερα, της λειτουργίας του δημόσιου τομέα, με ιδιαίτερες αναφορές και στην περίπτωση της Ελλάδος. Το τρίτο κεφάλαιο, παρουσιάζει ορισμένα μεθοδολογικά ζητήματα που αφορούν την πρωτογενή έρευνα που διενεργείται στο πλαίσιο της παρούσας διπλωματικής εργασίας με στόχο να καταγράψει τις στάσεις και τις αντιλήψεις των εργαζομένων στη Δ.Δ.Ε. Δυτικής Θεσσαλονίκης του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων. Στο τέταρτο κεφάλαιο, παρουσιάζονται και αναλύονται τα ευρήματα αυτής της έρευνας. Το τελευταίο κεφάλαιο, διατυπώνει ορισμένα ενδιαφέροντα συμπεράσματα αλλά και μία σειρά προτάσεων για την εφαρμογή της ΕΚΕ στο στενό δημόσιο τομέα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ

1.1 Εισαγωγή

Σήμερα, αποτελεί κοινή παραδοχή ότι οργανισμοί και επιχειρήσεις οφείλουν να εξισορροπούν τις επιχειρηματικές τους επιδιώξεις με τις κοινωνικές τους ευθύνες. Το αίτημα αυτό συνοψίζεται στην έννοια της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης (ΕΚΕ) η οποία αναφέρεται γενικώς στην ευθύνη που βαραίνει τις επιχειρήσεις ως προς τον αντίκτυπο και τις συνέπειες της επιχειρηματικής τους δράσης στην κοινωνία. Μάλιστα η ΕΚΕ, τον 21ο αιώνα, είναι ένα από τα πιο σημαντικά θέματα που αφορούν στον επιχειρηματικό, και όχι μόνο, κόσμο. Αυτό συμβαίνει επειδή ο κόσμος σήμερα αντιμετωπίζει προβλήματα για τα οποία η ΕΚΕ είναι μέρος της απάντησης. Επομένως, δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι η εφαρμογή της ΕΚΕ από επιχειρήσεις και οργανισμούς εγείρεται ως ένα παγκόσμιο ζήτημα, παράλληλα με άλλες κοινές διακυβερνητικές και κανονιστικές προκλήσεις όπως, η κλιματική αλλαγή, η βιώσιμη ανάπτυξη, ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η εξάλειψη της φτώχειας, η προστασία του περιβάλλοντος και η κοινωνικοοικονομική ευημερία. Όπως έχει γίνει ήδη σαφές, η παγκόσμια κοινότητα ζει σε έναν κόσμο αλληλεξαρτώμενων οικονομιών, πληθυσμών και οικοσυστημάτων, όπου οι ενέργειες και οι δραστηριότητες επιχειρήσεων και οργανισμών έχουν σημασία όχι μόνο για τους μετόχους και ιδιοκτήτες τους, αλλά και για την κοινωνία γενικότερα. Έτσι λοιπόν, κατά τον 21ο αιώνα, η ΕΚΕ αναμένεται να διαδραματίσει ένα σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση των σύγχρονων προκλήσεων (Horrigan, 2010, σσ.3-4).

Γίνεται λοιπόν αντιληπτό ότι η ΕΚΕ αποτελεί ένα σχετικά πρόσφατο ζήτημα το οποίο ωστόσο απασχολεί όλο και περισσότερο οργανισμούς και ρυθμιστικές αρχές σε διεθνές και εθνικό επίπεδο, καλώντας τις επιχειρήσεις να εναρμονιστούν με έναν υπεύθυνο τρόπο λειτουργίας. Αναλυτικότερα, μεταξύ των παραγόντων εκείνων οι οποίοι έδωσαν ώθηση στην ΕΚΕ τα τελευταία χρόνια είναι το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης και η ανάδειξη πολυεθνικών επιχειρήσεων με παραγωγικές και εμπορικές δραστηριότητες διεθνώς, το αίτημα για βιώσιμη ανάπτυξη το οποίο προέκυψε από τη

διαρκή υποβάθμιση της οικολογικής ισορροπίας και την αποδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής, αλλά και η βελτίωση του βιοτικού και μορφωτικού επιπέδου που καθιστά τους καταναλωτές ολοένα και περισσότερο ευαισθητοποιημένους σε μια πληθώρα ζητημάτων. Επιπλέον, την ΕΚΕ προήγαγαν η εντατικοποίηση του ανταγωνισμού που υπαγορεύει στις επιχειρήσεις να βελτιώσουν την εταιρική εικόνα τους έναντι των καταναλωτών, οι δημοσιονομικοί περιορισμοί που στερούν την ικανότητα των κρατών να αντιμετωπίζουν κοινωνικά, οικονομικά και περιβαλλοντικά θέματα αλλά και, η ενίσχυση του ρόλου των ενδιαφερόμενων μερών που άμεσα ή έμμεσα επηρεάζονται από τις δραστηριότητες των επιχειρήσεων (Βαξεβανίδου, 2011, σσ.55-63).

«Ν' αγαπάς την ευθύνη. Να λες εγώ, εγώ μονάχος μου θα σώσω τον κόσμο. Αν χαθεί, εγώ θα φταίω», Νίκος Καζαντζάκης.

1.2 Ορισμός της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης

Η διαμόρφωση της έννοιας της ΕΚΕ έχει μία μακρά ιστορία η οποία είναι παράλληλη με την ανάπτυξη των επιχειρήσεων αλλά και την ανάδειξη των αναγκών της κοινωνίας. Η ΕΚΕ αποτελεί μία πρακτική που αναπτύχθηκε κυρίως στις δυτικές χώρες και η σύγχρονη εννοιολογική της οριοθέτηση ξεκίνησε μεταπολεμικά. Πράγματι, κατά την περίοδο της δεκαετίας του 1950, τα διοικητικά στελέχη και τα μέλη των διοικητικών συμβουλίων άρχισαν να αισθάνονται ότι έχουν μία ευθύνη έναντι της κοινωνίας όπως αυτό αποτυπώνεται και στη βιβλιογραφία της εποχής εκείνης (Rahman, 2011, σ.167).

«Η κοινωνική ευθύνη αναφέρεται στις υποχρεώσεις των επιχειρηματιών να ακολουθούν αυτές τις πολιτικές, να λαμβάνουν αυτές τις αποφάσεις ή να ακολουθούν εκείνες τις σειρές δράσεων που είναι επιθυμητές με βάση τους στόχους και τις αξίες της κοινωνίας μας» (Bowen, 1953).

«Η ΕΚΕ είναι η αναγνώριση από την πλευρά της διοίκησης μιας υποχρέωσης προς την κοινωνία που εξυπηρετεί όχι μόνο τη μέγιστη οικονομική απόδοση, αλλά και τις ανθρώπινες και εποικοδομητικές κοινωνικές πολιτικές» (Heald, 1957).

Κατά τη δεκαετία του 1960, η συζήτηση σχετικά με την ΕΚΕ έγινε όλο και πιο έντονη καθώς, η επιχειρηματικότητα της δεκαετίας εκείνης αγνοούσε κάθε μορφή εταιρικής υπευθυνότητας. Έτσι, η σχετική βιβλιογραφία αυξήθηκε και έδωσε μεγάλη έμφαση στην ανάδειξη της ευθύνης των επιχειρήσεων (Rahman, 2011, σ.168).

«Οι κοινωνικές ευθύνες ορίζουν το πως οι επιχειρηματίες πρέπει να επιβλέπουν τη λειτουργία ενός οικονομικού συστήματος που ικανοποιεί τις προσδοκίες του κοινού. Και αυτό με τη σειρά του σημαίνει ότι τα μέσα παραγωγής της οικονομίας θα πρέπει να χρησιμοποιούνται κατά τέτοιο τρόπο ώστε η παραγωγή και η διανομή να ενισχύει τη συνολική κοινωνικοοικονομική ευημερία» (Frederick, 1960).

«Η νέα έννοια της κοινωνικής ευθύνης αναγνωρίζει την οικειότητα στις σχέσεις μεταξύ μιας εταιρείας και της κοινωνίας και συνειδητοποιεί ότι αυτές οι σχέσεις πρέπει να λαμβάνονται υπόψη από τα ανώτερα διοικητικά στελέχη όταν η εταιρεία και οι σχετικές ομάδες επιδιώκουν τους αντίστοιχους στόχους τους» (Walton, 1967).

Κατά τη δεκαετία του 1970, αναπτύχθηκαν νέοι ορισμοί για την ΕΚΕ καθώς οι επιχειρήσεις ολοένα και περισσότερο ανέπτυσαν δράσεις πέρα από τις στενές επιχειρηματικές δραστηριότητές τους, ενώ παράλληλα, γίνονταν όλο και πιο σαφείς οι ευρύτερες ευθύνες που έφεραν οι επιχειρήσεις (Rahman, 2011, σ.169).

«Υπάρχει μία και μόνο μία κοινωνική ευθύνη της επιχείρησης: να χρησιμοποιεί τους πόρους της και να συμμετέχει σε δραστηριότητες που έχουν σχεδιαστεί για να αυξήσουν τα κέρδη της, εφόσον παραμένει εντός των κανόνων του παιχνιδιού, δηλαδή, συμμετέχει σε ανοιχτό και ελεύθερο ανταγωνισμό χωρίς εξαπάτηση ή απάτη» (Friedman 1970).

«Ίσως ο καλύτερος τρόπος για να κατανοήσουμε την κοινωνική ευθύνη είναι να τη σκεφτούμε ως μια καλή γειτονία. Η έννοια περιλαμβάνει δύο φάσεις. Από τη μία πλευρά, σημαίνει να μην κάνεις πράγματα που βλάπτουν τη γειτονία. Από την άλλη, μπορεί να εκφραστεί ως εθελοντική ανάληψη της υποχρέωσης να βοηθήσουμε στην επίλυση των προβλημάτων της γειτονιάς» (Eilbert & Parket, 1973).

«Η κοινωνική ευθύνη των επιχειρήσεων περιλαμβάνει τις οικονομικές, νομικές, ηθικές και φιλανθρωπικές προσδοκίες που έχει η κοινωνία για οργανισμούς σε μια δεδομένη χρονική στιγμή» (Carroll, 1979).

Κατά τη δεκαετία του 1980, νέοι ορισμοί εμφανίστηκαν για την ΕΚΕ οι οποίοι τόνιζαν τον εθελοντικό της χαρακτήρα αλλά και τη συμπερίληψη των ενδιαφερόμενων μερών των επιχειρήσεων, δηλαδή όσων επηρεάζουν και επηρεάζονται από τη λειτουργία μιας επιχείρησης ενώ, εντατικοποιήθηκε και η έρευνα για τα οικονομικά οφέλη από την εφαρμογή πρακτικών της ΕΚΕ (Rahman, 2011, σ.170).

«Η έννοια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης βασίζεται στο γεγονός ότι οι εταιρείες έχουν την υποχρέωση να εξυπηρετούν ομάδες στην κοινωνία, εκτός από τους μετόχους και πέραν από αυτούς που ορίζει ο νόμος. Δύο όψεις αυτού του ορισμού είναι κρίσιμες. Πρώτον, η υποχρέωση ότι πρέπει να υιοθετείται εθελοντικά. Η συμπεριφορά που επηρεάζεται από τις καταναγκαστικές δυνάμεις του νόμου ή των συμβατικών σχέσεων δεν είναι εθελοντική. Δεύτερον, η υποχρέωση είναι ευρεία, και εκτείνεται πέρα από το παραδοσιακό καθήκον προς τους μετόχους σε άλλες κοινωνικές ομάδες, όπως πελάτες, εργαζόμενους, προμηθευτές και κοινότητες» (Jones, 1980).

«Η εταιρική κοινωνική ευθύνη σχετίζεται κυρίως με την επίτευξη αποτελεσμάτων που προκύπτουν από οργανωτικές αποφάσεις σχετικά με συγκεκριμένα ζητήματα ή προβλήματα τα οποία (βάσει ορισμένων κανονιστικών προτύπων) έχουν ευεργετικές και όχι αρνητικές επιπτώσεις στα ενδιαφερόμενα μέρη. Η κανονιστική ορθότητα των προϊόντων της εταιρικής δράσης είναι το κύριο επίκεντρο της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης» (Erstein, 1987).

Κατά τη δεκαετία του 1990, ανέκυψαν επιπρόσθετοι ορισμοί για την ΕΚΕ οι οποίοι βασίζονταν σε προηγούμενες προσεγγίσεις, με εξαίρεση την έννοια της οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής διάστασης της βιωσιμότητας (triple bottom line) που γρήγορα μεταφέρθηκε και στο πεδίο της ΕΚΕ (Rahman, 2011, σ.171).

«Η εταιρική κοινωνική ευθύνη ασχολείται με τη μεταχείριση των ενδιαφερομένων μερών της εταιρείας με ηθικό ή με κοινωνικά υπεύθυνο τρόπο. Τα ενδιαφερόμενα μέρη υπάρχουν τόσο σε μια εταιρεία όσο και έξω από αυτήν» (Hopkins, 1998).

«Η εταιρική κοινωνική ευθύνη είναι ένα «συμβόλαιο» μεταξύ κοινωνίας και επιχειρήσεων όπου μια κοινότητα χορηγεί σε μια εταιρεία άδεια λειτουργίας και σε αντάλλαγμα, η εταιρεία ικανοποιεί ορισμένες υποχρεώσεις και συμπεριφέρεται με αποδεκτό τρόπο» (Woodward-Clyde, 1999).

«Η τριπλή βάση (triple bottom line / 3BL) ή αλλιώς “people, planet, profit” (άνθρωποι, πλανήτης, κέρδος) αναφέρεται σε μια κατάσταση όπου οι εταιρείες εναρμονίζουν τις προσπάθειές τους προκειμένου να είναι οικονομικά βιώσιμες, περιβαλλοντικά εναργείς και κοινωνικά υπεύθυνες» (Elkington, 1997).

Το 2000, θεσπίστηκε το Οικουμενικό Σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών στο οποίο ορίζονται δέκα αρχές ΕΚΕ για τις επιχειρήσεις και οι οποίες βασίζονται: α) στα ανθρώπινα δικαιώματα, β) το περιβάλλον, γ) τις συνθήκες εργασίας και δ) την καταπολέμηση της διαφθοράς ("The UN Global Compact | CSR Compass").

Η ΕΚΕ έχει καταστεί πλέον στον 21ο αιώνα μια πρακτική που υιοθετείται εκτεταμένα. Οι μεγάλες εταιρείες ιδιαίτερα, έχουν στη διοικητική τους διάρθρωση τμήματα ΕΚΕ ενώ, νομικές και λογιστικές εταιρείες αναδύονται για να αντιμετωπίσουν τα ζητήματα αυτά. Επιπλέον, τα πανεπιστήμια διοργανώνουν συνέδρια ΕΚΕ, την ίδια στιγμή που εκδίδονται επίσης βιβλία, περιοδικά και εφημερίδες καθώς και αφιερώματα αποκλειστικά για την ΕΚΕ (γνωστά ως 'Ετήσιοι απολογισμοί ΕΚΕ'). Παράλληλα, το κοινό προσέχει περισσότερο από ποτέ το τι λένε οι εταιρείες για την εταιρική κοινωνική τους ευθύνη και τι κάνουν στην πράξη. Σε αυτό το πλαίσιο, η αναφορά (reporting) σε ζητήματα ΕΚΕ καθίσταται πλέον υποχρεωτική σε πολλές χώρες και οι εταιρείες δημοσιεύουν τις εκθέσεις ΕΚΕ στους δικούς τους ιστότοπους παρέχοντας πρόσβαση στο κοινό. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, η έννοια της ΕΚΕ επαναπροσδιορίστηκε, διευρύνθηκε και εμπλουτίστηκε έτσι ώστε να συμβαδίζει με τον επιχειρηματικό κόσμο του 21ου αιώνα (Rahman, 2011, σ.172).

«Η ΕΚΕ είναι μια έννοια με την οποία οι εταιρείες ενσωματώνουν σε εθελοντική βάση τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανησυχίες στις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες και στην αλληλεπίδρασή τους με τα ενδιαφερόμενα μέρη τους» (European Commission, 2002).

«Η συνεχιζόμενη δέσμευση των επιχειρήσεων να συμπεριφέρονται ηθικά και να συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη, βελτιώνοντας παράλληλα την ποιότητα ζωής του εργατικού δυναμικού και των οικογενειών τους, όπως επίσης και της τοπικής κοινότητας και της ευρύτερης κοινωνίας» (World Business Council for Sustainable Development, 2008).

«Πολιτικές και λειτουργικές πρακτικές οι οποίες ενισχύουν την ανταγωνιστικότητα μιας επιχείρησης, ενώ παράλληλα προάγουν τις οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες των κοινοτήτων εντός των οποίων λειτουργούν» (Porter & Kramer, 2011).

«Η ΕΚΕ κατανοείται καλύτερα όχι ως σαφής ή συνεπής ατζέντα αλλά μάλλον ως ένα φόρουμ που βασίζεται στη νοηματοδότηση συλλογικών εμπειριών, στη διαφορετικότητα των απόψεων και στη συζήτηση για τα αντικρουόμενα κοινωνικά πρότυπα και τις προσδοκίες που συνδέονται με την εταιρική δραστηριότητα.» (Guthcy & Morsing, 2014).

«Η ΕΚΕ περιλαμβάνει τις υπεύθυνες επιχειρηματικές δραστηριότητες που μετατρέπουν τις εταιρείες σε παρόχους δημόσιων αγαθών σε περιπτώσεις όπου οι δημόσιες αρχές δεν είναι σε θέση ή δεν θέλουν να εκπληρώσουν αυτόν το ρόλο» (Scherer et al., 2016).

Με βάση τα παραπάνω, γίνεται αντιληπτό ότι, ο ακριβής ορισμός της ΕΚΕ είναι ένα σύνθετο εγχείρημα εξαιτίας της φύσης της έννοιας αυτής και του περιεχομένου της (Sheehy, 2015, σ.625). Παρατηρείται λοιπόν ότι, ο ορισμός της ΕΚΕ έχει επιχειρηθεί να δοθεί μέσα από διάφορα πρίσματα και προσεγγίσεις αποτυπώνοντας τη δυναμική φύση της. Στο πλαίσιο αυτό μπορεί να γίνει μια ομαδοποίηση των εννοιολογικών οριοθετήσεων της ΕΚΕ σε πέντε διαφορετικές κατηγορίες: κανονιστική (normative), ενοποιητική (integrative), εργαλειακή (instrumental), πολιτική (political) και αναδυόμενη (emerging). Η ταξινόμηση αυτή βέβαια δε συνεπάγεται ότι κάθε ορισμός της ΕΚΕ εμπίπτει αποκλειστικά σε μία από τις άνωθεν κατηγορίες καθώς στην πράξη, κάθε ορισμός ενσωματώνει ποικίλα στοιχεία (Rasche et al., 2017, σ.8).

Αναλυτικότερα, ορισμένοι μελετητές τόνισαν την κανονιστική διάσταση της ΕΚΕ. Οι ορισμοί τους τονίζουν κατά κανόνα τα ηθικά θεμέλια της ΕΚΕ. Στο πλαίσιο αυτό, οι επιχειρήσεις πρέπει να αποδεχθούν τις κοινωνικές τους ευθύνες, διότι είναι ηθική τους υποχρέωση να ευθυγραμμίσουν τις δραστηριότητές τους με τις αξίες της

κοινωνίας. Φυσικά, μπορεί κανείς να χρησιμοποιήσει διαφορετικές ηθικές αρχές και αξίες για να σηματοδοτήσει την κατεύθυνση της ΕΚΕ, λ.χ. ορισμένοι έχουν τονίσει τον παγκόσμιο χαρακτήρα των ηθικών αξιών στις οποίες θα πρέπει να βασίζεται η ΕΚΕ, ενώ άλλοι έχουν προτείνει ότι οι επιχειρήσεις, όπως και άλλοι κοινωνικοί παράγοντες, πρέπει να συμβάλουν στο «κοινό καλό» της κοινωνίας (Rasche et al., 2017, σσ.8). Στο πλαίσιο αυτό, διατυπώνονται διάφορες συμβατικές, τελολογικές και δεοντολογικές κατηγορίες ηθικών προτύπων στις οποίες οι επιχειρήσεις καλούνται να ανταποκριθούν. Οι ηθικοί αυτοί κανόνες που θα πρέπει να ακολουθούνται από την ΕΚΕ, αντανakλούν τις ηθικές αξίες και αρχές της ευρύτερης κοινωνίας και θα πρέπει να αποκρυσταλλώνονται σε κώδικες συμπεριφοράς ή δεοντολογίας (Schwartz, 2017, σ.152).

Μια άλλη ομάδα μελετητών υποστήριξε ότι οι επιχειρήσεις θα πρέπει να ενοποιούν τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές τους ευθύνες μέσω της ΕΚΕ. Μια τέτοια ολοκληρωμένη άποψη τονίζει ότι, οι επιχειρήσεις εξαρτώνται από την κοινωνία για την ύπαρξή τους. Η ΕΚΕ είναι λοιπόν ένας τρόπος ενσωμάτωσης διαφορετικών κοινωνικών απαιτήσεων στις επιχειρηματικές δραστηριότητες. Σε αυτή την περίπτωση, η ΕΚΕ ορίζεται σε σχέση με το διαφορετικό είδος προσδοκιών που έχει η κοινωνία έναντι μιας επιχείρησης (Rasche et al., 2017, σσ.8). Το γεγονός αυτό υποδεικνύει ότι, λόγω της διαφορετικότητας της κάθε κοινωνίας, δημιουργούνται ποικίλες σχέσεις ανάμεσα σε αυτές και στις επιχειρήσεις. Ωστόσο, κάθε κοινωνία διαμορφώνει προσδοκίες έναντι των επιχειρήσεων. Δεν ταυτίζονται όμως οι προσδοκίες όλων των ενδιαφερόμενων μερών και μάλιστα, ενδέχεται να συγκρούονται μεταξύ τους. Σε αυτή την περίπτωση, η ΕΚΕ αποτελεί μία μέθοδο για την εξισορρόπηση της ικανοποίησης των επιμέρους προσδοκιών (Werther & Chandler, 2010, σσ. 13-14).

Μερικοί άλλοι μελετητές υιοθετούν μια εργαλειακή προσέγγιση σχετικά με την ΕΚΕ. Οι ορισμοί προς αυτήν την κατεύθυνση τονίζουν μια οικονομική προσέγγιση της επιχειρηματικής ευθύνης. Η ΕΚΕ γίνεται ένα μέσο και ένα στρατηγικό εργαλείο για την επίτευξη ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος. Αν και η ΕΚΕ σπάνια ορίζεται με καθαρά οικονομικό τρόπο, πολλοί μελετητές έχουν τονίσει τον εργαλειακό της χαρακτήρα. Η κατανόηση της ΕΚΕ, με αυτόν τον τρόπο, τονίζει ότι μια επιχείρηση θα πρέπει να αποδέχεται ευθύνες μόνο εάν αυτό προάγει το οικονομικό της συμφέρον (Rasche et al.,

2017, σ. 10). Υπό το πρίσμα αυτής της προσέγγισης, η ΕΚΕ γίνεται αντιληπτή ως ένα εργαλείο το οποίο, πρωτίστως, προάγει τα οικονομικά συμφέροντα μιας επιχείρησης. Έτσι, η εργαλειακή αυτή προσέγγιση αντιλαμβάνεται την ΕΚΕ ως έναν ακόμα τρόπο με τον οποίο μια εταιρεία μπορεί να προσθέσει αξία στα προϊόντα και τις υπηρεσίες της (Mellahi et al., 2021, σ.403).

Επιπρόσθετα, όλο και περισσότερο, οι ορισμοί της ΕΚΕ τονίζουν την πολιτική της φύση. Αυτό διευρύνει την ΕΚΕ και το ρόλο των επιχειρήσεων οι οποίες καλούνται να μεριμνούν για την κοινωνική πρόνοια ως εταιρικοί πολίτες (corporate citizens). Στο πλαίσιο αυτό, οι επιχειρήσεις, θεωρείται ότι έχουν δημόσια ευθύνη, υιοθετώντας πρότυπα συμπεριφοράς που αντανακλούν την κοινή γνώμη, τα αναδυόμενα ζητήματα της ατζέντας της δημόσιας συζήτησης. Αυτή η πολιτική προσέγγιση τονίζει ότι, οι επιχειρήσεις εισέρχονται συχνά στην πολιτική σφαίρα καθώς, εμπλέκονται άμεσα ή έμμεσα στη ρύθμιση κοινωνικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων (Rasche et al., 2017, σσ.8-11). Αναφορικά σε αυτό, η έννοια του εταιρικού πολίτη βασίζεται στην πολιτική θεωρία με βάση την οποία γίνεται κατανοητή η σχέση εταιρειών-κοινωνίας. Υπό αυτό το πρίσμα, οι επιχειρήσεις, ως νομικά πρόσωπα, θεωρείται ότι επιτελούν πολιτικές δράσεις στη δημόσια σφαίρα (Camilleri, 2016, σ. 311).

Τέλος, υπάρχει και μια διαρκώς αναδυόμενη προσέγγιση της ΕΚΕ εξαιτίας της μεταβαλλόμενης φύσης της. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΚΕ δεν περιγράφεται ως ένα σταθερό εννοιολογικό κατασκεύασμα αλλά ως μια, συνεχώς εξελισσόμενη έννοια. Έτσι, ένας στατικός ορισμός της ΕΚΕ θεωρείται ότι προκαλεί σημαντική σύγχυση. Άλλωστε, είναι αναγνωρισμένο ότι, η ΕΚΕ πρέπει να συμμορφώνεται με κοινωνικά και πολιτισμικά πρότυπα τα οποία όμως αλλάζουν με την πάροδο του χρόνου. Στην πραγματικότητα, ορισμένοι μελετητές υποστήριξαν ότι δεν έχει νόημα να παγιωθεί ένας σταθερός και διαρκώς έγκυρος ορισμός για την ΕΚΕ (Rasche et al., 2017, σσ.8-11).

«Ο ευρύτερος και μάλλον ο πιο ουσιώδης ορισμός του εθελοντισμού: Να κάνεις περισσότερα από όσα πρέπει επειδή το θέλεις, για έναν σκοπό που θεωρείς καλό», Ivan Scheier.

1.3 Οφέλη και πλεονεκτήματα της εφαρμογής της ΕΚΕ

Στην πράξη, η εφαρμογή της ΕΚΕ έχει τεκμηριωθεί ότι, δυνητικά προσφέρει πλήθος πλεονεκτημάτων στις υπεύθυνες επιχειρήσεις και τους οργανισμούς. Αντίθετα, εμπειρικά διαφαίνεται ότι οι καταναλωτές θα εγκατέλειπαν αργά ή γρήγορα οποιαδήποτε εταιρεία που δεν ενσωματώνει την ΕΚΕ στη λειτουργία της. Πράγματι, η εμπειρική έρευνα έχει δείξει ότι τα οφέλη που προσφέρει η ΕΚΕ στο εξωτερικό περιβάλλον των επιχειρήσεων, περιλαμβάνουν την επίτευξη ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων, την καλύτερη προσέγγιση τμημάτων της αγοράς που είναι ευαισθητοποιημένα σε ηθικά και άλλα ζητήματα αλλά και βελτιωμένες ευκαιρίες για στρατηγικές συμμαχίες ή άλλες συνεργασίες. Στο εσωτερικό περιβάλλον, τα οφέλη της ΕΚΕ συνδέονται με την ενίσχυση των εργασιακών σχέσεων, την τόνωση της οργανωσιακής δέσμευσης των εργαζομένων και την επίτευξη συνολικά καλύτερων οικονομικών αποτελεσμάτων (Keinert, 2008, σ.89).

Δεδομένης λοιπόν της εμπειρικής τεκμηρίωσης ότι η ΕΚΕ προσφέρει πολλαπλά οφέλη στις επιχειρήσεις που την ενσωματώνουν στη λειτουργία τους, έχει διατυπωθεί μία σειρά επιχειρημάτων υπέρ της ΕΚΕ. Σε γενικές γραμμές, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι, γενικά η ΕΚΕ επιτρέπει στις επιχειρήσεις να διασφαλίσουν ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι των αντίπαλων επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον ίδιο κλάδο, να ενισχύσουν την προστιθέμενη αξία που ενσωματώνεται στα προϊόντα και τις υπηρεσίες τους αλλά και να επιτύχουν ένα υψηλότερο επίπεδο οργανωσιακής δέσμευσης (Keinert, 2008, σσ.96-97).

Αναλυτικότερα, έχει διατυπωθεί ότι η εφαρμογή της ΕΚΕ προκύπτει αβίαστα σε μία προσπάθεια εξυπηρέτησης των ιδίων συμφερόντων των επιχειρήσεων. Στο βαθμό που οι σύγχρονες βιομηχανοποιημένες κοινωνίες αντιμετωπίζουν κοινωνικά και άλλα προβλήματα, οι επιχειρήσεις θα πρέπει να συμβάλουν στην άμβλυνση των προβλημάτων αυτών καθώς, η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητά τους συνδέεται άμεσα με το κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον μέσα στο οποίο δραστηριοποιούνται. Άλλωστε, αν οι επιχειρήσεις δεν ανταποκριθούν στις προσδοκίες αυτές, τότε η αντίδραση της κοινωνίας μπορεί να είναι τέτοια που να υπονομεύσει τα μακροπρόθεσμα συμφέροντά τους. Με τον τρόπο αυτό λοιπόν, η ΕΚΕ συμβάλλει στη μείωση της κρατικής παρέμβασης και των

κυβερνητικών ρυθμίσεων που στόχο έχουν να εξαναγκάσουν τις επιχειρήσεις να εναρμονιστούν με τις κοινωνικές προσδοκίες. Επιπρόσθετα, υπάρχουν κοινωνικά προβλήματα τα οποία μπορούν να επιλυθούν μόνο από τις επιχειρήσεις, όπως για παράδειγμα, ένα δίκαιο εργασιακό περιβάλλον, η παραγωγή ασφαλών και αξιόπιστων προϊόντων, η δεοντολογική διαφήμιση κ.α. Επίσης, έχει υποστηριχθεί ότι η ΕΚΕ συνιστά μία προληπτική, ουσιαστικά, προσέγγιση η οποία μπορεί να προλάβει πολλά προβλήματα προτού αυτά επιδεινωθούν σε βαθμό τέτοιο που θα βλάψουν τις επιχειρήσεις (Carroll & Buchholtz, 2009, σσ.49-50).

Από την άλλη πλευρά βέβαια, υπάρχουν και επιχειρήματα τα οποία απορρίπτουν τα πλεονεκτήματα και τα οφέλη της ΕΚΕ. Τα επιχειρήματα αυτά αναφέρονται γενικά στη μείωση της οικονομικής αποδοτικότητας και της κερδοφορίας, στη διάβρωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, στην παραγνώριση της ατομικής ευθύνης και στην απουσία των απαιτούμενων δεξιοτήτων από την πλευρά των επιχειρήσεων (Lawrence et al., 2008, σ.28). Ειδικότερα, το σημαντικότερο από τα επιχειρήματα αυτά είναι ότι, η ΕΚΕ είναι επιζήμια ως προς την κερδοφορία των επιχειρήσεων αλλά και ως προς την αποδοτικότερη ικανοποίηση των αναγκών των καταναλωτών. Επίσης, έχει διατυπωθεί το επιχείρημα ότι οι επιχειρήσεις και τα στελέχη τους, θεμελιωδώς, δεν έχουν την ικανότητα να διαχειριστούν κοινωνικά ζητήματα καθώς στερούνται των απαραίτητων δεξιοτήτων και δομών. Τέλος, έχει διατυπωθεί και το επιχείρημα ότι στο σύγχρονο κόσμο οι επιχειρήσεις είναι ήδη πολύ ισχυρές και ότι δε χρειάζεται να επαυξηθεί η ισχύς τους με επιπρόσθετες αρμοδιότητες στο κοινωνικό πεδίο και αλλού (Carroll & Buchholtz, 2009, σσ.51-52).

Αναλυτικότερα, η ΕΚΕ ανταποκρίνεται σε τρεις τύπους επιχειρημάτων και ειδικότερα σε ένα ηθικό, ένα ορθολογικό και ένα οικονομικό επιχείρημα.

Πρώτον, ως προς το ηθικό επιχείρημα είναι σημαντικό να αναγνωριστεί το γεγονός ότι, η κερδοφορία των επιχειρήσεων μπορεί να επιτευχθεί μέσω της κοινωνίας εντός της οποίας λειτουργεί, χωρίς να παραγνωρίζεται φυσικά το γεγονός ότι τα κέρδη είναι - προφανώς - απαραίτητα προκειμένου να επιβιώσει μία επιχείρηση. Έτσι, η ΕΚΕ προκύπτει από την αλληλεπίδραση ανάμεσα στις κερδοσκοπικές επιχειρήσεις και την κοινωνία· στην πραγματικότητα, αντικατοπτρίζει τις ηθικές αρχές και τις αξίες που

διαπνέουν τη σύγχρονη κοινωνία. Κατά συνέπεια, μία επιχείρηση η οποία βασίζει την επιτυχία της και την κερδοφορία της στην κοινωνία, αναλαμβάνει και ένα χρέος απέναντί της το οποίο, θα πρέπει να το αποπληρώσει αναλαμβάνοντας τις ευθύνες που της αναλογούν έναντι των ωφελειών που απολαμβάνει από την κοινωνία. Έτσι, η ΕΚΕ αντιπροσωπεύει μία συστηματική προσέγγιση προκειμένου μια επιχείρηση να ανταποκριθεί στις κοινωνικές ευθύνες της. Σε ένα βαθύτερο επίπεδο άλλωστε, οι επιχειρήσεις δε λειτουργούν στο κενό αλλά έχουν μία χρησιμότητα για την κοινωνία καθώς παράγουν προϊόντα και υπηρεσίες που ικανοποιούν τις ανάγκες της. Το ηθικό αυτό επιχείρημα για την ΕΚΕ αντανακλά μία προσέγγιση *δούναι και λαβείν* κατά την οποία, οι αξίες και αρχές της επιχείρησης και της κοινωνίας αλληλεπιδρούν (Werther & Chandler, 2006, σσ.15-16). Οι κοινωνίες επιτρέπουν τη λειτουργία των επιχειρήσεων καθώς τις παρέχουν με ό,τι αυτές χρειάζονται προκειμένου να αναπτυχθούν όπως λ.χ., μόρφωση για το ανθρώπινο δυναμικό, υποδομές, νομικό πλαίσιο και πολύ περισσότερο, μία καταναλωτική αγορά στην οποία μπορούν να πουλήσουν τα προϊόντα και τις υπηρεσίες τους. Δεδομένου λοιπόν ότι, η κοινωνία συνεισφέρει κατά τον τρόπο αυτό στις επιχειρήσεις, το ηθικό επιχείρημα της ΕΚΕ βασίζεται στο γεγονός ότι, οι επιχειρήσεις με τη σειρά τους, έχουν την υποχρέωση να λειτουργούν με κοινωνικά υπεύθυνο τρόπο (Chandler, 2019).

Δεύτερον, ως προς το ορθολογικό επιχείρημα για την ΕΚΕ, τονίζεται ότι, η απώλεια νομιμοποίησης της λειτουργίας μιας επιχείρησης, μπορεί να οδηγήσει σε μη επιθυμητές συνθήκες που παρεμποδίζουν την επιχειρηματική δραστηριότητά της και οι οποίες προκύπτουν λ.χ. από τον κοινωνικό ακτιβισμό, την απαγορευτική νομοθεσία ή άλλα εμπόδια στην προσπάθειά της να εξυπηρετήσει οικονομικά και άλλα συμφέροντά της. Με βάση αυτό το ορθολογικό επιχείρημα, η παραβίαση των κοινωνικών αρχών και αξιών δεν είναι απλά μόνο ηθικά επιλήψιμη, αλλά πλήττει και τα συμφέροντα μιας επιχείρησης. Ως εκ τούτου, οι διάφορες κοινωνικές κυρώσεις επηρεάζουν τις μακροπρόθεσμες επιδόσεις μιας επιχείρησης και γι' αυτό το λόγο, οι προσπάθειές της να εναρμονιστεί με τις προσδοκίες της κοινωνίας, αποτελούν ένα ορθολογικό επιχείρημα. Σύμφωνα λοιπόν με το ηθικό επιχείρημα, η εναρμόνιση με τις προσδοκίες της κοινωνίας βασίζεται στην υποχρέωση που αναλαμβάνει μία επιχείρηση έναντι της κοινωνίας και στην προσπάθεια αποφυγής οποιασδήποτε κύρωσης που παρεμποδίζει την

επιχειρηματική δραστηριότητα. Υπό αυτή την έννοια για παράδειγμα, μία επιχείρηση προτιμά να ανταποκριθεί στις κοινωνικές προσδοκίες εθελοντικά παρά να διατρέχει τον κίνδυνο μιας κυβερνητικής παρέμβασης με τη μορφή ρυθμίσεων (Werther & Chandler, 2006, σ.18). Οι επιχειρήσεις, υιοθετώντας το ορθολογικό επιχείρημα για την ΕΚΕ, αναζητούν να ερμηνεύσουν τόσο τις προσδοκίες των ενδιαφερόμενων μερών όσο και τις εξελισσόμενες κοινωνικές αξίες και να ανταποκριθούν σε όλα αυτά αποφεύγοντας πιθανές κρατικές παρεμβάσεις και ρυθμίσεις. Σε αντίθετη περίπτωση, αν δεν ενεργήσουν με δική τους πρωτοβουλία προς την κατεύθυνση αυτή, το πιθανότερο είναι ότι θα αναγκαστούν να συμμορφωθούν με νέους κανόνες, υποχρεώσεις κτλ., τα οποία θα συνεπάγονται ένα υψηλότερο κόστος σε σχέση με την περίπτωση όπου θα υιοθετούσαν μία, περισσότερο προληπτική δράση (Chandler, 2019).

Τρίτον, ο συνδυασμός του ηθικού και του ορθολογικού επιχειρήματος για την ΕΚΕ, οδηγεί στη διατύπωση ενός οικονομικού επιχειρήματος. Στο πλαίσιο αυτό, η ενσωμάτωση της ΕΚΕ στις λειτουργίες μιας επιχείρησης δημιουργεί ευκαιρίες για διαφοροποίηση και απόκτηση ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων στην αγορά που ενισχύουν δυνητικά τις επιδόσεις μιας επιχείρησης. Το οικονομικό επιχείρημα αναφέρεται στα επιχειρηματικά και οικονομικά συμφέροντα μιας επιχείρησης τα οποία εξυπηρετούνται όταν, η ΕΚΕ προσθέτει αξία επιτρέποντας στην επιχείρηση να ανταποκρίνεται στις ανάγκες και τις ανησυχίες των διάφορων ενδιαφερομένων μερών, διατηρώντας έτσι μακροπρόθεσμα τη νομιμοποίησή της. Στην πράξη, η ενσωμάτωση της ΕΚΕ στις καθημερινές λειτουργίες μιας επιχείρησης συνεπάγεται μία σημαντική αλλαγή στον τρόπο λειτουργίας της καθώς, η κάθε επιχείρηση αλληλεπιδρά διαρκώς με κάποιο ή κάποια από τα ενδιαφερόμενα μέρη λ.χ., εργαζόμενους, πελάτες, προμηθευτές, επενδυτές κτλ. (Werther & Chandler, 2006, σ.19). Το οικονομικό επιχείρημα λοιπόν, δεδομένου ότι μια επιχείρηση ανταποκρίνεται στο ηθικό και ορθολογικό επιχείρημα, υπογραμμίζει ότι, η ΕΚΕ μπορεί να αξιοποιηθεί ως σημείο διαφοροποίησης από τους ανταγωνιστές της και να αποκτήσει ένα πλεονέκτημα έναντι αυτών. Έτσι, η ΕΚΕ συνδέεται με τα συμφέροντα μιας επιχείρησης καθώς αυξάνει την αξία για όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη. Το οικονομικό επιχείρημα μάλιστα εκτιμάται ότι είναι το πιο ισχυρό και άρα είναι αυτό το οποίο ωθεί στην πραγματικότητα τις επιχειρήσεις να ενσωματώσουν την ΕΚΕ στη λειτουργία τους καθώς είναι αυτό που τις επιτρέπει να επιδιώκουν τα ιδιοτελή οικονομικά τους

συμφέροντα επιβραβεύοντάς τους και για την υπευθυνότητα που επιδεικνύουν (Chandler, 2019).

*«Δεν είμαστε υπεύθυνοι μόνο γι' αυτό που κάνουμε αλλά και γι' αυτό που δεν κάνουμε»,
Μολιέρος.*

1.4 Η διαχείριση των ενδιαφερόμενων μερών

Οι επιχειρήσεις είναι ενσωματωμένες σε δίκτυα σχέσεων με ποικίλα ενδιαφερόμενα μέρη. Αυτές οι σχέσεις μπορεί να κυμαίνονται από τη σύγκρουση έως την εταιρική σχέση. Προκειμένου ωστόσο να ευδοκιμήσουν μέσα σε ένα τόσο περίπλοκο σύστημα συμφερόντων και επιρροών, οι επιχειρήσεις πρέπει να αξιολογούν προσεκτικά και να προάγουν τη σχέση τους με τα ενδιαφερόμενα μέρη. Η αποτελεσματική διαχείριση των ενδιαφερομένων μερών, τα οποία και τροφοδοτούν την πολιτική ΕΚΕ των επιχειρήσεων (stakeholder management), είναι μια σημαντική προϋπόθεση για τη διερεύνηση και επισκόπηση των κοινωνικών τους προσδοκιών (De Witte & Jonker, 2006, σ.71). Ένα βασικό ζήτημα το οποίο ανακύπτει, αφορά εκείνους προς τους οποίους οι οργανισμοί καλούνται να επιδεικνύουν κοινωνική ευθύνη. Αναφορικά στην ΕΚΕ, το εσωτερικό και εξωτερικό περιβάλλον μιας εταιρείας γίνεται αντιληπτό ως ένα άθροισμα ποικίλων ενδιαφερόμενων μερών (stakeholders). Ειδικότερα, ενδιαφερόμενο μέρος αποκαλείται οποιαδήποτε ομάδα στο εσωτερικό ή στο εξωτερικό περιβάλλον ενός οργανισμού η οποία έχει κάποιο ενδιαφέρον/συμφέρον (stake) από τη λειτουργία και την απόδοση του εν λόγω οργανισμού. Ωστόσο, η σχέση ανάμεσα σε έναν οργανισμό και στα ενδιαφερόμενα μέρη του δεν είναι μονόδρομη αλλά αμφίδρομη καθώς, όχι μόνο οι οργανισμοί επηρεάζουν τα ενδιαφερόμενα μέρη, αλλά και τα ενδιαφερόμενα μέρη ενδέχεται να έχουν έναν πολύ σημαντικό αντίκτυπο στην επίδοση και επιτυχία ενός οργανισμού (Daft, 2013, 139).

Τα ενδιαφερόμενα μέρη θα μπορούσαν να ταξινομηθούν σε δύο γενικές κατηγορίες ανάλογα με τον τρόπο που συνδέονται με μία επιχείρηση. Ειδικότερα, τα

ενδιαφερόμενα μέρη της αγοράς (market stakeholders) αλληλεπιδρούν με μία επιχείρηση μέσω κάποιας μορφής οικονομικής συναλλαγής, ενώ τα υπόλοιπα ενδιαφερόμενα μέρη (non-market stakeholders) συνδέονται με μία επιχείρηση στη βάση μη οικονομικών/εμπορικών σχέσεων. Επίσης, μία ακόμη διάκριση μπορεί να γίνει ανάμεσα στα κύρια ενδιαφερόμενα μέρη τα οποία έχουν μία άμεση και εδραιωμένη αξίωση επί του τρόπου λειτουργίας μιας επιχείρησης και των πόρων της και των οποίων η αποδοχή είναι ζωτικής σημασίας για την επιβίωση και την περαιτέρω ανάπτυξη μιας επιχείρησης, και στα δευτερεύοντα ενδιαφερόμενα μέρη τα οποία δεν είναι θεμελιώδη για την επιβίωση της επιχείρησης ωστόσο μπορούν να επηρεάσουν τις επιδόσεις της. Σε κάθε περίπτωση ωστόσο, το κάθε ενδιαφερόμενο μέρος χαρακτηρίζεται από επιδιώξεις και προσδοκίες, συχνά αποκλίνουσες και ανταγωνιστικές, ως προς τη συμπεριφορά μιας επιχείρησης (Kotler, & Maon, 2016, σσ.324-325).

Το 2001, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε το λεγόμενο «Πράσινο Βιβλίο για την προώθηση ενός ευρωπαϊκού πλαισίου για την εταιρική κοινωνική ευθύνη» στο οποίο εντοπίζονται δύο διαστάσεις ΕΚΕ, η εσωτερική και η εξωτερική και οι οποίες, προσδιορίζουν τα ενδιαφερόμενα μέρη της ΕΚΕ. Η εσωτερική διάσταση αναφέρεται στη Διαχείριση του Ανθρώπινου Δυναμικού, στην Υγεία και Ασφάλεια στην εργασία, στην προσαρμογή του εργαζόμενου στην αλλαγή (λόγω αναδιαρθρώσεων, συγχωνεύσεων, περικοπών μισθού κ.α.), στη διαχείριση του περιβαλλοντικού αντίκτυπου και των φυσικών πόρων. Η εξωτερική διάσταση αναφέρεται στις τοπικές κοινότητες, στους επιχειρηματικούς εταίρους, στους προμηθευτές και τους καταναλωτές, στα ανθρώπινα δικαιώματα και τις παγκόσμιες περιβαλλοντικές ανησυχίες (COM, 2001).

Ακολουθεί μια συνοπτική αναφορά στα κύρια ενδιαφερόμενα μέρη στο πλαίσιο της ΕΚΕ (Post et al., 2002, σσ.46-51; Gomez-Mejia & Balkin, 2012, σσ.91-94).

Ιδιοκτήτες:

Οι ιδιοκτήτες που έχουν επενδύσει ένα μέρος του πλούτου τους σε μετοχές μιας εταιρείας, επιθυμούν μια λογική οικονομική απόδοση της επένδυσής τους. Άλλωστε, ιδιοκτήτες ή επενδυτές είναι αυτοί που παρέχουν το απαιτούμενο κεφάλαιο προκειμένου να λειτουργήσει ένας οργανισμός. Στο πλαίσιο αυτό, αν οι μικροί επενδυτές δεν είναι ικανοποιημένοι με την απόδοση της εταιρείας, είναι πιθανό να πουλήσουν τις μετοχές

ενώ, οι μεγάλοι επενδυτές είναι πιο πιθανό να συμμετέχουν ενεργά στην επιρροή του μάνατζμεντ μέσω του διοικητικού συμβουλίου ή εκφράζοντας τις ανησυχίες τους στις συνεδριάσεις των μετόχων. Γενικότερα, οι ομαλές επενδυτικές σχέσεις, κατά κανόνα, ενισχύουν την προθυμία των μετόχων να διατηρήσουν τις μετοχές τους μακροπρόθεσμα, αγνοώντας τις προσωρινές διακυμάνσεις των κερδών τους, ακόμα και αν υψηλότερες βραχυπρόθεσμες αποδόσεις εμφανίζονται σε άλλες επενδυτικές επιλογές. Αυτή η μορφή επενδυτικών σχέσεων διευκολύνει τη χρηματοδότηση μιας εταιρείας και ενισχύει τη χρηματοοικονομική της θωράκιση.

Κυβερνήσεις:

Ο πρωταρχικός ρόλος της εκάστοτε κυβέρνησης είναι να διασφαλίζει ότι κάθε εταιρεία συμμορφώνεται με τους ισχύοντες κανονισμούς και νόμους. Έτσι λοιπόν, οι κυβερνήσεις επηρεάζουν τις συνθήκες εντός των οποίων οι εταιρείες ασκούν τις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες καθώς οι κανονιστικές ρυθμίσεις διέπουν διάφορα πεδία όπως λ.χ., το εργατικό δίκαιο, τη φορολόγηση, τις επενδύσεις, την περιβαλλοντική προστασία, τη χρήση γης κ.α. Η σημασία των σχέσεων ανάμεσα στις κυβερνήσεις και στις εταιρείες είναι πολύ σημαντική καθώς, η μεταξύ τους αντιπαράθεση, μπορεί να οδηγήσει σε πρόστιμα, υψηλή φορολογία, αυστηρότερες ρυθμίσεις κτλ. Το ρυθμιστικό πλαίσιο γενικότερα με το οποίο οι εταιρείες θα πρέπει να εναρμονίζονται, είναι πολύ σημαντικό καθώς, η τήρηση των ρυθμίσεων αυτών συνεπάγεται κόστος και ενδεχομένως να έχει αρνητική επίδραση στην αποδοτικότητά τους. Από την άλλη πλευρά, η φήμη που μπορεί να έχει μία εταιρεία ως προς την συμμόρφωσή της με τους ισχύοντες κανονισμούς και νόμους μπορεί να έχει ευνοϊκή επίδραση στην αποδοτικότητά της.

Εργαζόμενοι:

Οι εργαζόμενοι περιλαμβάνουν οποιονδήποτε απασχολείται σε έναν οργανισμό, ανεξάρτητα από την τοποθέτησή τους στη διοικητική κλίμακα. Οι ομαλές εργασιακές σχέσεις περιορίζουν τις αποχωρήσεις των εργαζομένων και ενθαρρύνουν τη μακροπρόθεσμη δέσμευσή τους σε σχέση με τον οργανισμό στον οποίο απασχολούνται. Κατανοούν και αποδέχονται τους στόχους του οργανισμού και επιδιώκουν να τους επιτύχουν αξιοποιώντας τις γνώσεις και τις δεξιότητές τους, εκφράζοντας μάλιστα την προθυμία τους να καταβάλουν ακόμη μεγαλύτερη εργασιακή προσπάθεια. Επιπλέον,

επιθυμούν να λαμβάνουν, όχι μόνο έναν αντίστοιχο μισθό και πρόσθετα οφέλη, αλλά παράλληλα να τους παρέχεται ένα περιβάλλον εργασιακής ασφάλειας αλλά και δυνατότητες προσωπικής και επαγγελματικής εξέλιξης. Ιδιαίτερα, στην περίπτωση όπου υπάρχουν εργατικά σωματεία, οι συνεργατικές σχέσεις διοίκησης-εργαζομένων είναι σημαντικές για την επιτυχία ενός οργανισμού καθώς, σε αντίθετη περίπτωση, προκύπτουν συγκρούσεις, αρνητική δημοσιότητα, απεργίες κτλ. Οι ομαλές συνεργατικές σχέσεις με τα εργατικά σωματεία ενισχύουν την εργασιακή σταθερότητα, αυξάνουν την παραγωγικότητα του εργατικού δυναμικού αλλά και διευκολύνουν την επίλυση συγκρούσεων οι οποίες, αναπόφευκτα ανακύπτουν, ιδιαίτερα σε μεγάλους και σύνθετους οργανισμούς.

Πελάτες:

Οι επιχειρήσεις πωλούν τα προϊόντα και τις υπηρεσίες τους κυρίως σε δύο γενικές κατηγορίες πελατών δηλαδή, είτε σε μεμονωμένους καταναλωτές, είτε σε άλλες επιχειρήσεις. Σε κάθε περίπτωση, οι πελάτες ενδιαφέρονται για την ποιότητα των προϊόντων και υπηρεσιών που αγοράζουν αλλά και για την τιμή που καταβάλουν καθώς και για την ασφάλεια και αξιοπιστία τους. Σε περίπτωση που κάποια επιχείρηση συμπεριφέρεται με ανεύθυνο τρόπο, τότε πιθανόν ομάδες καταναλωτών να οργανώσουν μποϊκοτάζ εναντίον των προϊόντων της ενώ, άλλες μορφές πίεσης από την πλευρά των καταναλωτών έχουν ως αποτέλεσμα, οι επιχειρήσεις εθελοντικά να προχωρήσουν σε αλλαγές του τρόπου λειτουργίας τους ή των προϊόντων/υπηρεσιών τους. Αντίθετα, όταν μία επιχείρηση επιτυγχάνει να έχει καλές σχέσεις με τους πελάτες της, τότε αυτό αποτυπώνεται στο βαθμό αφοσίωσής τους σε αυτήν και τελικώς, στην επαναληπτικότητα των πωλήσεων.

Κοινότητες:

Κάθε οργανισμός δραστηριοποιείται στο πλαίσιο μιας τοπικής, εθνικής ή και παγκόσμιας κοινότητας. Όλες αυτές οι μορφές κοινοτήτων προσμένουν από τις επιχειρήσεις να λειτουργούν υπεύθυνα και να συμβάλλουν στην ποιότητα ζωής των κοινοτήτων. Οι επιχειρήσεις οι οποίες αγνοούν ή υποβαθμίζουν τις κοινότητες αυτές, είναι πολύ πιθανό να έχουν αρνητικές συνέπειες καθώς θα αντιμετωπίσουν μια εχθρική τάση εναντίον τους.

Αντίθετα, οι επιχειρήσεις οι οποίες γίνονται αποδεκτές από τις εν λόγω κοινότητες, απολαμβάνουν την υποστήριξή τους.

Ιδιωτικοί οργανισμοί:

Ιδιωτικοί οργανισμοί όπως, εμπορικές ενώσεις, μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) και ακτιβιστικές ομάδες ενδέχεται να υποστηρίζουν ή να δυσχεραίνουν τη λειτουργία μιας επιχείρησης. Δυνητικά παρέχουν οφέλη καθώς προάγουν τους ίδιους στόχους με αυτούς της επιχείρησης. Την ίδια στιγμή όμως, ιδιωτικοί οργανισμοί που ανήκουν σε άλλους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας, ενδέχεται να δημιουργούν προβλήματα όταν τα συμφέροντά τους αποκλίνουν. Από την άλλη πλευρά, η δράση των ΜΚΟ και ακτιβιστών μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα μία αρνητική δημοσιότητα για μια επιχείρηση, όμως ταυτόχρονα βοηθά την επιχείρηση να εντοπίσει ζητήματα που όντως δεν ανταποκρίνονται στις προσδοκίες τους και να τα διορθώσει.

Συνεργάτες και ανταγωνιστές:

Οι επιχειρήσεις, στο πλαίσιο της λειτουργίας τους, συνεργάζονται και με άλλες επιχειρήσεις κατά μήκος της εφοδιαστικής αλυσίδας και κυρίως με προμηθευτές, διανομείς κτλ. Η ποιότητα των σχέσεων αυτών είναι ζωτικής σημασίας για μία επιχείρηση καθώς, η εξοικείωση και η αμοιβαία εμπιστοσύνη επιτρέπουν τη μείωση του κόστους, τη βελτίωση των λειτουργικών διαδικασιών κτλ. Οι ανταγωνιστές επίσης προσμένουν από μια επιχείρηση να ανταγωνίζεται δίκαια στην αγορά χωρίς να συμμετέχει σε αθέμιτες επιχειρηματικές πρακτικές όπως λ.χ. τη βιομηχανική κατασκοπεία, την παράτυπη λήψη κρατικών επιδοτήσεων κτλ. Σε αυτή την περίπτωση, οι ανταγωνιστικές επιχειρήσεις μπορούν να δημιουργήσουν συνασπισμούς για να ασκήσουν πίεση σε οποιαδήποτε εταιρεία παραβιάζει τις αρχές του Νόμου 146/1914 περί αθέμιτου ανταγωνισμού.

Να είσαι άνθρωπος σημαίνει να νιώθεις τον εαυτό σου υπεύθυνο για όλα γύρω σου».
Αντουάν ντε Σαιντ-Εξυπερύ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΣΤΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

2.1 Εισαγωγή

Η εταιρική κοινωνική ευθύνη έχει αναλυθεί σε βάθος στη βιβλιογραφία που αφορά τις ιδιωτικές επιχειρήσεις κατά τις τελευταίες δεκαετίες, αλλά έχει προσελκύσει το ενδιαφέρον και άλλων τομέων όπως των δημοσίων οργανισμών και επιχειρήσεων. Μέχρι σήμερα ωστόσο, στο δημόσιο τομέα, είναι λιγότερες οι μελέτες και οι έρευνες που αφορούν την ΕΚΕ. Στο τρέχον περιβάλλον όμως, όπου η κρατική παρεμβατικότητα αμφισβητείται, η δέσμευση δημοσίων οργανισμών και επιχειρήσεων για κοινωνική ευθύνη, αποκτά έναν ολοένα και περισσότερο σημαντικό ρόλο και οι κυβερνήσεις συνειδητοποιούν όλο και περισσότερο τη σημασία της εφαρμογής της ΕΚΕ (Garde-Sanchez et al., 2018).

Προς επίρρωση των παραπάνω, στην Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής των Ηνωμένων Εθνών για την Αειφόρο Ανάπτυξη, το 2002, οι Κυβερνήσεις ανέλαβαν την ευθύνη να πείσουν τις επιχειρήσεις να βελτιώσουν, μέσω εθελοντικών δράσεων, την πολιτική που ασκούν σε επίπεδο κοινωνικό και περιβαλλοντικό (Kadyan, 2016).

Η θεωρία του Moon (2004) στο δίπολο Κυβερνήσεις - ΕΚΕ είναι αυτή στην οποία, οι κυβερνήσεις υποστηρίζουν τις πρακτικές της ΕΚΕ καθώς βασίζονται στους εξής τρεις λόγους: πρώτον, έχουν τη δυνατότητα να αντικαταστήσουν τις προσπάθειες που καταβάλει η κυβέρνηση. Δεύτερον, οι πρακτικές ΕΚΕ μπορούν να λειτουργούν συμπληρωματικά στις προσπάθειες της κυβέρνησης. Τρίτον, έχουν την ικανότητα να νομιμοποιούν τις πολιτικές που εφαρμόζει η κυβέρνηση.

Παρόλο λοιπόν που η ΕΚΕ αναφέρεται γενικά στον ιδιωτικό τομέα, η ΕΚΕ στο δημόσιο τομέα είναι επίσης σημαντική για πολλούς λόγους. Συνήθως, γίνεται η υπόθεση ότι οι δημόσιοι οργανισμοί βασίζονται σε υπεύθυνες αρχές και ως εκ τούτου, οι δραστηριότητές τους είναι εξ ορισμού, κοινωνικά νομιμοποιημένες. Ωστόσο, αυτή είναι μία μη ορθή άποψη. Ένας δημόσιος οργανισμός είναι ένας οργανισμός που έχει πολλά

και διαφορετικά ενδιαφερόμενα μέρη, όπως κάθε άλλη ιδιωτική εταιρεία, και οφείλει να ανταποκρίνεται στις προσδοκίες τους που, μεταξύ άλλων, αφορούν τη χρήση δημόσιων πόρων, τη νομιμότητα και διαφάνεια κ.α. Η ΕΚΕ, κατά συνέπεια, είναι εξίσου εφαρμόσιμη τόσο στον ιδιωτικό όσο και στο δημόσιο τομέα (On & Pies, 2012). Μέχρι σήμερα λοιπόν, το πεδίο εφαρμογής της ΕΚΕ περιορίζεται στις ιδιωτικές εταιρείες, όπως υποδεικνύει και το ακρωνύμιο. Ωστόσο, υπογραμμίζεται η ανάγκη επέκτασης της ΕΚΕ και στη δημόσια διοίκηση καθώς, η ΕΚΕ αφορά την υπεύθυνη διοίκηση τόσο των ιδιωτικών όσο και των δημόσιων οργανισμών. Υποστηρίζεται έτσι ότι, η δημόσια διοίκηση θα πρέπει να ενσωματώσει πρακτικές της ΕΚΕ καθώς, ιδιαίτερα το γεγονός ότι διαχειρίζεται χρήματα των φορολογουμένων, σημαίνει ότι έχει την ηθική υποχρέωση να τα διαχειρίζεται με τον πιο βέλτιστο τρόπο (Aras et al., 2015).

2.2 Διαφορές και ομοιότητες δημόσιου και ιδιωτικού τομέα

Ο δημόσιος και ο ιδιωτικός τομέας χαρακτηρίζονται από ορισμένες λειτουργικές ομοιότητες, όπως επίσης και από λειτουργικές διαφορές. Αναλυτικότερα, ως προς τις ομοιότητες, σημειώνεται ότι, τόσο οι δημόσιοι όσο και οι ιδιωτικοί οργανισμοί, επιζητούν να επιτύχουν έναν κοινό στόχο που αφορά την ικανοποίηση των ανθρώπινων αναγκών, είτε αυτές διατυπώνονται ατομικά, είτε συλλογικά. Η θεμελιώδης αιτία της ύπαρξης των οργανισμών αυτών, είτε ανήκουν στον ιδιωτικό τομέα είτε στο δημόσιο, είναι, με δεδομένους τους διαθέσιμους πόρους, να ικανοποιούν τις ανάγκες της κοινωνίας με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Επιπρόσθετα, τόσο οι δημόσιοι όσο και οι ιδιωτικοί οργανισμοί, προκειμένου να παράγουν αγαθά τα οποία θα ικανοποιήσουν τις ανθρώπινες ανάγκες, αξιοποιούν πόρους ή συντελεστές παραγωγής, λ.χ. κεφάλαιο, εργασία κτλ. Άρα, και οι δύο τύποι οργανισμών υπεισέρχονται σε μία παραγωγική διαδικασία, μετασχηματίζοντας τις εισροές αυτές σε εκροές, δηλαδή σε αγαθά. Επίσης, ένα ακόμη κοινό χαρακτηριστικό τους είναι ότι, οι διαθέσιμοι συντελεστές παραγωγής είναι περιορισμένοι για την ικανοποίηση των ανθρώπινων αναγκών. Προκύπτει έτσι η έννοια του οικονομικού προβλήματος η οποία και αποτυπώνει αυτή την ασυμμετρία ανάμεσα στα περιορισμένα μέσα παραγωγής από τη μία, και τις απεριόριστες ανθρώπινες

ανάγκες από την άλλη. Η ασυμμετρία αυτή, υπαγορεύει την ανάγκη της ορθολογικής χρήσης των παραγωγικών πόρων (Δαλαμάγκας, 2010, σσ.36-37).

Πέρα από τις ομοιότητες ωστόσο, προφανώς υπάρχουν και λειτουργικές διαφορές ανάμεσα στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα. Ειδικότερα, ο δημόσιος τομέας και οι οργανισμοί του, παράγουν δημόσια αγαθά τα οποία κατά κανόνα καλύπτουν κοινωνικές και συλλογικές ανάγκες ενώ, το όφελος το οποίο παρέχουν δε μπορεί να εξατομικευτεί. Αντίθετα, οι ιδιωτικοί οργανισμοί και επιχειρήσεις παράγουν ιδιωτικά αγαθά τα οποία ικανοποιούν ατομικές ανάγκες. Επιπρόσθετα, στον ιδιωτικό τομέα, οι επιχειρήσεις υπεισέρχονται στην ανάληψη παραγωγικών δραστηριοτήτων με στόχο την πραγματοποίηση του υψηλότερου δυνατού κέρδους ενώ, οι δημόσιοι οργανισμοί, με εξαίρεση την περίπτωση των δημόσιων επιχειρήσεων, δεν είναι κερδοσκοπικοί οργανισμοί. Επίσης, μία σημαντική διαφορά ανάμεσα στους οργανισμούς του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα είναι ότι, η ιδιωτική παραγωγή καθοδηγείται από τη λειτουργία του μηχανισμού των τιμών. Αντίθετα, στον δημόσιο τομέα, δεδομένου ότι τα δημόσια αγαθά παρέχονται δωρεάν, δεν υφίσταται μηχανισμός τιμών ενώ, ως υποκατάστατό του, λειτουργεί ο πολιτικός μηχανισμός των εκλογών. Ενώ δηλαδή στον ιδιωτικό τομέα, ο μηχανισμός των τιμών αποτυπώνει τη ζήτηση για τα ιδιωτικά αγαθά, στο δημόσιο τομέα, μέσα από τις εκλογικές διαδικασίες, το εκλογικό σώμα διαμέσου των αντιπροσώπων του, αποφασίζει τον τρόπο παραγωγής και διανομής των δημοσίων αγαθών (Δαλαμάγκας, 2010, σσ.37-38).

Χωρίς να παραγνωρίζονται οι διαφορές μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών οργανισμών, υπάρχει μια προσέγγιση που υποστηρίζει την ανάγκη να υπογραμμιστούν οι ομοιότητές τους προκειμένου να αποφευχθεί ο, συχνά προσχηματικός, διαχωρισμός μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα ή μεταξύ των ιδιωτικών επιχειρήσεων και των δημόσιων οργανισμών. Στο πλαίσιο αυτό, παράμετροι όπως το οργανωσιακό μέγεθος, τα εργασιακά καθήκοντα και η τεχνολογία μπορούν να επηρεάσουν τους οργανισμούς περισσότερο από το ιδιωτικό ή δημόσιο καθεστώς τους. Βέβαια, όσο λάθος είναι μια υπερβολικά απλουστευμένη διάκριση μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, άλλο τόσο λανθασμένη είναι η μεταξύ τους εξομείωση. Στην πράξη ωστόσο, αυτό που σηματοδοτεί την εξέλιξη των οργανισμών σήμερα είναι ότι, οι ξεκάθαρες γραμμές

μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα έχουν καταστεί ασαφείς σε ορισμένους τομείς και ένας αυξανόμενος αριθμός οργανισμών, δραστηριοποιούνται στη γκριζα περιοχή μεταξύ των γνωρισμάτων, τόσο των δημόσιων όσο και των ιδιωτικών επιχειρήσεων (Christensen et al., 2007, σ.6). Πράγματι, στον αντίποδα όσων θεωρούν ότι οι διαφορές ανάμεσα στον ιδιωτικό και το δημόσιο τομέα είναι μεγάλες και ότι, οι πρακτικές των ιδιωτικών επιχειρήσεων δεν θα πρέπει να μεταφερθούν στους δημόσιους φορείς, έχει διατυπωθεί και η άποψη ότι τελικώς, οι διαφορές τους είναι πολύ μικρότερες (Boyne, 2002, σ.98).

Η προσέγγιση αυτή, μεταξύ άλλων, αποτυπώνεται και στα νέα μοντέλα δημόσιας διοίκησης τα οποία αντιπροσωπεύουν ένα μεταρρυθμιστικό κίνημα το οποίο υποβαθμίζει τις διαφορές μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα και τονίζει ότι τα οργανωτικά μοντέλα και οι μέθοδοι διοίκησης από τους ιδιωτικούς οργανισμούς μπορούν να μεταφερθούν και στους δημόσιους οργανισμούς. Το δόγμα που ισχυρίζεται ότι, οι δημόσιοι οργανισμοί είναι μοναδικοί, και ως εκ τούτου υπόκεινται σε ειδικούς νόμους, κανόνες, διαδικασίες και μορφές οργάνωσης, αμφισβητείται από αυτό το ανταγωνιστικό δόγμα που ενσωματώνεται στα νέα μοντέλα δημόσιας διοίκησης το οποίο ισχυρίζεται ότι, δημόσιοι και ιδιωτικοί οργανισμοί έχουν σημαντικά κοινά χαρακτηριστικά και μπορούν επομένως να υπόκεινται σε ένα κοινό σύνολο κανόνων και να οργανώνονται σύμφωνα με τις ίδιες αρχές (Christensen et al., 2007, σσ.6-8).

2.3 Η εξέλιξη της σχέσης ΕΚΕ και δημόσιου τομέα

Σε μια εποχή όπου η ατζέντα της ΕΚΕ στο δημόσιο τομέα δεν είχε ακόμη ωριμάσει, ο ρόλος που διαδραμάτιζαν οι κυβερνήσεις περιοριζόταν στην παροχή ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος των ιδιωτικών επιχειρήσεων για την ΕΚΕ έτσι ώστε, η επιχειρηματική δραστηριότητα να ελαχιστοποιεί το περιβαλλοντικό και / ή το κοινωνικό κόστος των επιπτώσεών της. Σύμφωνα με τους Fox et al. (2002, σσ.3-6), οι βασικοί ρόλοι του δημόσιου τομέα στο πεδίο της ΕΚΕ εντοπίζονται σε τέσσερις κατηγορίες. Αναλυτικότερα, η πρώτη κατηγορία αφορά τη νομοθετική πρωτοβουλία του κράτους βάσει της οποίας, οι κυβερνήσεις, σε διαφορετικά επίπεδα, καθορίζουν πρότυπα για την

επιχειρηματική δράση τα οποία ενσωματώνουν στις νομικές υποχρεώσεις των επιχειρήσεων, όπως λ.χ. ανώτατες τιμές εκπομπών ρύπων για βιομηχανικές εγκαταστάσεις. Η δεύτερη κατηγορία αφορά τη διευκόλυνση και ενθάρρυνση της ΕΚΕ, όταν λ.χ. οι υπηρεσίες του δημόσιου τομέα ενθαρρύνουν τις εταιρείες με τις οποίες συνεργάζονται να υιοθετούν μια ατζέντα ΕΚΕ για την προώθηση κοινωνικών και περιβαλλοντικών θεμάτων. Ο δημόσιος τομέας, παίζει καταλυτικό ρόλο, απαιτώντας ουσιαστικά από τους φορείς με τους οποίους συνεργάζεται να λαμβάνουν υπόψη κοινωνικά, περιβαλλοντικά και ηθικά ζητήματα. Με αυτό το ρόλο, μπορεί να ενεργοποιήσει τη συμμετοχή βασικών φορέων στην ατζέντα της ΕΚΕ. Αυτό επιτυγχάνεται λ.χ. διενεργώντας εκστρατείες ενημέρωσης για τη διάδοση και ευαισθητοποίηση σε θέματα ΕΚΕ, ενθαρρύνοντας τη χρήση εργαλείων και μηχανισμών της ΕΚΕ σε εθελοντική βάση ή, παρέχοντας φορολογικά και άλλα κίνητρα στις επιχειρήσεις προς αυτή την κατεύθυνση. Η τρίτη κατηγορία αναφέρεται στην έννοια της «εταιρικής σχέσης» η οποία είναι κεντρική στην ατζέντα της ΕΚΕ. Οι στρατηγικές συνεργασίες μπορούν να επιφέρουν πολύτιμα οφέλη συνδυάζοντας τις εισροές του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και της κοινωνίας των πολιτών, στην αντιμετώπιση πολύπλοκων κοινωνικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων. Στο πλαίσιο αυτής της εταιρικής σχέσης, οι φορείς του δημόσιου τομέα μπορούν να ενεργούν ως συμμετέχοντες, σύμβουλοι ή διαμεσολαβητές. Τέλος, η τέταρτη κατηγορία αφορά την πολιτική υποστήριξη της έννοιας της ΕΚΕ και των πρωτοβουλιών της. Αυτό γίνεται λ.χ. μέσω της δημοσίευσης εκθέσεων, την προβολή καλών πρακτικών ή τη δημόσια αναγνώριση και επιβράβευση των προσπαθειών ΕΚΕ στο δημόσιο τομέα.

Με την παρέλευση των ετών ωστόσο, σταδιακά η ΕΚΕ εισχωρούσε όλο και περισσότερο στο δημόσιο τομέα. Ειδικότερα, οι πολιτικές ΕΚΕ του δημόσιου τομέα χαρακτηρίζονται από τα ακόλουθα τέσσερα θεματικά πεδία δράσης.

Πρώτον, η αύξηση της ευαισθητοποίησης και η ανάπτυξη ικανοτήτων για την ΕΚΕ. Εξαιτίας του, σε μεγάλο βαθμό, εθελοντικού χαρακτήρα της ΕΚΕ, ο βαθμός υιοθέτησής της εξαρτάται από τον τρόπο με τον οποίο τα διάφορα κοινωνικά και περιβαλλοντικά ζητήματα γίνονται αντιληπτά τόσο από τις επιχειρήσεις όσο και από τα ενδιαφερόμενα μέρη. Συνεπώς, μία σημαντική δραστηριότητα για το δημόσιο τομέα

είναι να βελτιώσει την ευαισθητοποίηση όλων των εμπλεκομένων σχετικά με την ΕΚΕ, αλλά ταυτόχρονα, να συμβάλλει και στην ενίσχυση των ικανοτήτων τους να ανταποκριθούν σε αυτήν. Σε αυτό το πλαίσιο, ο δημόσιος τομέας δεν αξιοποιεί νομικά ή οικονομικά εργαλεία, αλλά βασίζεται κυρίως σε εργαλεία που αφορούν πρωτοβουλίες ενημέρωσης και πληροφόρησης (Steurer, 2010, σ.11). Επιπλέον, επιδιώκει με διάφορες ενέργειες γενικά να ενθαρρύνει τις εταιρείες να ανταποκριθούν στις κοινωνικές προσδοκίες και να προχωρήσουν εθελοντικά ένα βήμα πέρα από τις υποχρεώσεις που έχουν, βάσει της νομοθεσίας. Έτσι, σε πολλές περιπτώσεις οι δημόσιοι φορείς έχουν διαμορφώσει κατευθυντήριες αρχές, ειδικά σχεδιασμένες προκειμένου οι ιδιωτικές εταιρείες, με δική τους πρωτοβουλία, να γίνουν περισσότερο υπεύθυνες (Fox et al., 2002, σ.13).

Δεύτερον, η βελτίωση της γνωστοποίησης (disclosure) και της διαφάνειας. Οι αξιόπιστες πληροφορίες για τις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές εταιρικές επιδόσεις είναι απαραίτητη προϋπόθεση για τους επενδυτές, τις ρυθμιστικές αρχές, τους υπαλλήλους, τους προμηθευτές και πελάτες (συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων προμηθευτών) ώστε να μπορούν να ευνοούν εκείνους που ενσωματώνουν την ΕΚΕ στη λειτουργία τους. Ο δημόσιος τομέας, στο πλαίσιο αυτό, μπορεί να διαδραματίσει βασικό ρόλο στη βελτίωση της ποιότητας και της δημοσιοποίησης των εκθέσεων ΕΚΕ των επιχειρήσεων. Η βελτίωση της διαφάνειας που αφορά τις δράσεις της ΕΚΕ, επιτυγχάνεται μέσω της ήπιας επιβολής της δημοσιοποίησης των σχετικών εκθέσεων για διάφορες κατηγορίες επιχειρήσεων ή, μέσω λιγότερο παρεμβατικών μέτρων. Εκτός από τις εκθέσεις ΕΚΕ, ένα σημαντικό εργαλείο που βοηθάει την εταιρική διαφάνεια είναι οι πιστοποιημένες σήμανσεις (certified labels), οι οποίες εμπεριέχουν πληροφορίες που αφορούν κυρίως τους καταναλωτές, και οι οποίες δεν έχουν πάντα υποχρεωτικό χαρακτήρα αλλά πολλές φορές γίνονται εθελοντικά (Steurer, 2010, σ.12). Πράγματι, ο δημόσιος τομέας, σε πολλές περιπτώσεις ενθάρρυνε ή και κατέστησε υποχρεωτική τη γνωστοποίηση προκειμένου να αυξήσει τη διαφάνεια, καθιστώντας τις πληροφορίες αυτές, δημόσια προσβάσιμες. Έτσι λοιπόν, πολλές εταιρείες, υπό την πίεση του δημόσιου τομέα, κυρίως στις αναπτυγμένες χώρες, αναγκάστηκαν να δημοσιοποιούν σε ετήσια βάση τον περιβαλλοντικό, κοινωνικό και οικονομικό τους αντίκτυπο (Fox et al., 2002, σ.14).

Τρίτον, η διευκόλυνση των κοινωνικά υπεύθυνων επενδύσεων. Λαμβάνοντας υπόψη τα οικονομικά, κοινωνικά, περιβαλλοντικά ή / και άλλα ηθικά κριτήρια στις επενδυτικές αποφάσεις, η πρακτική αυτή ανταποκρίνεται στις ανησυχίες μιας ευρείας ποικιλίας ενδιαφερομένων μερών. Η προώθηση των κοινωνικά υπεύθυνων επενδύσεων βοηθά στην ενσωμάτωση της ΕΚΕ σε ένα πεδίο που αφορά κατεξοχήν την καπιταλιστική οικονομία. Με τον τρόπο αυτό, απαγορεύεται ή αποθαρρύνεται να διενεργούνται επενδύσεις οι οποίες αφορούν επιχειρηματικές δραστηριότητες ή επιχειρηματικές μονάδες, οι οποίες εμπλέκονται σε ζητήματα παραβίασης βασικών οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών ζητημάτων (Steurer, 2010, σ.13). Στην ατζέντα του δημόσιου τομέα, η έννοια των κοινωνικά υπεύθυνων επενδύσεων αναφέρεται κυρίως στη σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ κράτους και εταιρειών, στο πλαίσιο των λεγόμενων συμπράξεων του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα. Στην περίπτωση αυτή, προκειμένου το κράτος να επενδύσει, λαμβάνει υπόψη τις πρακτικές ΕΚΕ των εταιρειών με τις οποίες συμπράττει ή τις θέτει ως προαπαιτούμενο (Fox et al., 2002, σ.10).

Αναφορικά στους προμηθευτές και σύμφωνα με το άρθρο 18 του Νόμου 3855/2010, ορίζεται «[...]η χάραξη Εθνικής Πολιτικής και η εκπόνηση Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την προώθηση Πράσινων Δημόσιων Συμβάσεων, βάσει των ρυθμίσεων της κοινοτικής νομοθεσίας, ως αρμοδιότητα του ΥΠΕΚΑ». Στο σχέδιο δράσης – το οποίο στην παρούσα φάση δεν έχει ακόμα ολοκληρωθεί - θα ορίζονται «οι διαδικασίες με τις οποίες ο δημόσιος τομέας προμηθεύεται προϊόντα, υπηρεσίες ή εργασίες χρησιμοποιώντας πράσινα κριτήρια κατά την αξιολόγηση των προσφορών, με σκοπό τη μείωση των δημόσιων δαπανών, την προώθηση της πράσινης ανάπτυξης και την τήρηση των αρχών περί διαφάνειας (<https://ypen.gov.gr/>).

Τέταρτον, η ηγεσία μέσω παραδείγματος (leading by example) σχετικά με τις κοινωνικά υπεύθυνες πρακτικές της ΕΚΕ. Αυτό παρατηρείται ιδίως στις δημόσιες συμβάσεις, στην εφαρμογή των κοινωνικά υπεύθυνων επενδύσεων που αφορά δημόσια ταμεία και οργανισμούς, στην υιοθέτηση συστημάτων διαχείρισης ΕΚΕ σε δημόσιους φορείς και στη δημοσιοποίηση της κοινωνικής και περιβαλλοντικής απόδοσης των δημόσιων φορέων (Steurer, 2010, σσ.13-14).

2.4 Η ανάδειξη νέων πρακτικών και εννοιών στη δημόσια διοίκηση

Μέχρι και τη δεκαετία του 1980, η δημόσια διοίκηση χαρακτηριζόταν από την κυριαρχία του γραφειοκρατικού μοντέλου της δημόσιας διοίκησης το οποίο βασιζόταν στο έργο του Weber και θεμελιωνόταν στις ιεραρχικές δομές, τον έλεγχο και την προσκόλληση στους κανονισμούς. Το μοντέλο αυτό αναπτύχθηκε προκειμένου να μπορέσουν οι μεγάλοι δημόσιοι οργανισμοί και υπηρεσίες να οργανώσουν τη λειτουργία τους. Ωστόσο, ήδη από τη δεκαετία του 1970, το υπόδειγμα αυτό της δημόσιας διοίκησης άρχισε να αμφισβητείται καθώς συνεπαγόταν δαπανηρές, χρονοβόρες, τυπολατρικές και αναποτελεσματικές διαδικασίες που τελικά δεν επέφεραν τα επιθυμητά αποτελέσματα. Από το 1980 και ύστερα ωστόσο, καταβλήθηκαν προσπάθειες για την υπέρβαση του γραφειοκρατικού μοντέλου αλλά και των αρχών που αυτό αντιπροσώπευε. Οι προσπάθειες αυτές εντάχθηκαν στο πλαίσιο μίας έννοιας-ομπρέλα, του New Public Management, δηλαδή του Νέου Δημοσίου Μάνατζμεντ (NΔM) το οποίο είναι ένας όρος που δεν οριοθετείται με αυστηρά κριτήρια, αλλά περιλαμβάνει όλες εκείνες τις διοικητικές προσεγγίσεις οι οποίες βρίσκονταν στον αντίποδα της γραφειοκρατικής δημόσιας διοίκησης, αντανakλώντας τα φιλελεύθερα δόγματα αναφορικά στην υπεροχή της αγοράς (Pollitt et al., 2007).

Στο πλαίσιο αυτό, η σταδιακή ενσωμάτωση της έννοιας της κοινωνικής ευθύνης στο δημόσιο τομέα αντανakλάται και στη μετάβαση του κυρίαρχου υποδείγματος της δημόσιας διοίκησης. Αναλυτικότερα, η συμβατική έννοια της ΕΚΕ είναι μια έννοια που περιορίζεται στους κερδοσκοπικούς οργανισμούς. Σε αυτό το πλαίσιο, οι επιχειρήσεις καλούνται να είναι κοινωνικά υπεύθυνες, ενσωματώνοντας στη στρατηγική και τις λειτουργίες τους κοινωνικά, περιβαλλοντικά, ηθικά και άλλα ζητήματα ενώ, οι δημόσιες αρχές θα πρέπει να διαδραματίζουν έναν υποστηρικτικό ρόλο στην προώθηση και ενθάρρυνση της ΕΚΕ. Έτσι γίνεται η υπόθεση ότι, οι οργανισμοί του δημόσιου τομέα είναι κοινωνικά υπεύθυνοι και ως εκ τούτου, δεν υπάρχει λόγος ύπαρξης της ΕΚΕ (Tomazevic, 2019). Πράγματι, το γεγονός ότι σε πολύ μεγάλο βαθμό, ο δημόσιος τομέας έχει εξαιρεθεί από τη συζήτηση που αφορά την ΕΚΕ, οφείλεται στην ad hoc συμμόρφωση των δημοσίων φορέων με την υφιστάμενη νομοθεσία αλλά και στη φύση τους ως οργανισμοί που δρουν στο όνομα του δημοσίου συμφέροντος, καθιστώντας τους

οργανισμούς αυτούς αυτόματα υπόλογους στην κοινωνία. Ωστόσο η πεποίθηση αυτή διαψεύδεται από την πραγματικότητα (Nelson, 2008).

Η υπόθεση ότι οι δημόσιοι οργανισμοί είναι υπεύθυνοι, βασίζεται κυρίως στην άποψη του Weber η οποία υποθέτει ότι, οι γραφειοκρατικοί δημόσιοι οργανισμοί λειτουργούν αυτόματα με ορθολογικό τρόπο και συμπεριφέρονται ακριβώς όπως θα έπρεπε, σύμφωνα με τους ισχύοντες κανονισμούς. Αν και ο Weber αντιλαμβάνεται τη σταθερότητα και προβλεψιμότητα ως τον κύριο στόχο των δημόσιων οργανισμών, ο υψηλός βαθμός σταθερότητας στις κρατικές γραφειοκρατίες, στην πραγματικότητα, αποτελεί πρόβλημα καθώς εμποδίζει το δημόσιο τομέα από τη δυναμική προσαρμογή του στις αλλαγές που συντελούνται στην κοινωνία. Η άποψη του καλοπροαίρετου γραφειοκράτη δε μπορεί να εξηγήσει τις ανεύθυνες ενέργειες που παρατηρούνται στη διοίκηση του δημόσιου τομέα. Αντίθετα, οι υποστηρικτές του ΝΔΜ τόνισαν την ανάγκη, οι δημόσιοι οργανισμοί να υιοθετούν περισσότερα επιχειρηματικά μοντέλα και εργαλεία ώστε να λειτουργούν με πιο αποτελεσματικό και αποδοτικό τρόπο, να επιτυγχάνουν καλύτερα την αποστολή τους (δηλαδή να προσφέρουν υπηρεσίες υψηλής ποιότητας στους πολίτες), να υιοθετούν μια πελατοκεντρική προσέγγιση και να δίνουν τη δυνατότητα σε πολίτες, τοπικές κοινότητες, μέσα ενημέρωσης, μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη να συμμετέχουν στη χάραξη και την εφαρμογή πολιτικής. Έτσι λοιπόν, παρά το γεγονός ότι, οι οργανισμοί του δημόσιου τομέα έχουν διαφορετικούς πρωταρχικούς στόχους από τους οργανισμούς του ιδιωτικού τομέα, τις τελευταίες δεκαετίες, τα μοντέλα διακυβέρνησης, μέσω της συστηματικής συμμετοχής όλων των ενδιαφερομένων φορέων και της ανταπόκρισης στις κοινωνικές μεταβολές, κινούνται προς μια κοινή κατεύθυνση επιτρέποντας τον εμπλουτισμό της συμβατικής έννοιας της ΕΚΕ (Tomazevic, 2019).

Στην πραγματικότητα, η ανάδειξη του ΝΔΜ, προσέδωσε στις δημόσιες υπηρεσίες ένα διαφορετικό χαρακτήρα. Κατά τις προηγούμενες δεκαετίες, η επιστήμη της διοίκησης αναφερόταν αποκλειστικά στις ιδιωτικές επιχειρήσεις καθώς, οι δημόσιες υπηρεσίες θεωρούνταν κατά κύριο λόγο ως αναπόσπαστος βραχίονας του κράτους και όχι ως οργανισμοί. Έτσι λοιπόν, μία από τις επιδράσεις του ΝΔΜ ήταν, οι δημόσιες υπηρεσίες, από κρατικές υπομονάδες να θεωρηθούν ως οργανισμοί στους οποίους θα

μπορούσαν να έχουν ισχύ οι αρχές του μανάτζμεντ. Η μετάβαση αυτή αποτυπώνεται σε ένα νέο όρο και συγκεκριμένα, στους Νέους Δημόσιους Οργανισμούς (New Public Organizations) και εισάγει δυναμικά τους δημοσίους οργανισμούς στο ευρύτερο περιβάλλον. Κατ' αυτόν τον τρόπο, άρχισαν να εφαρμόζονται διάφορες μέθοδοι και τεχνικές του μανάτζμεντ στους δημόσιους οργανισμούς, μεταξύ των οποίων και η ΕΚΕ (Christensen & Lægheid, 2016, σσ.64-72).

Στο πλαίσιο ανάδειξης του ΝΔΜ, αναπτύχθηκε και μια παρεμφερής έννοια και συγκεκριμένα, η έννοια της Νέας Δημόσιας Υπηρεσίας (New Public Services). Ειδικότερα, προωθήθηκε μεταξύ άλλων και μία σειρά μεταρρυθμίσεων που αφορούσαν τις δημόσιες υπηρεσίες έτσι ώστε αυτές να ανταποκριθούν στις προσδοκίες των πολιτών και των επιχειρήσεων σε ένα σύγχρονο περιβάλλον. Άλλωστε, η παροχή δημοσίων υπηρεσιών, διαχρονικά, υστερούσε και δεν είχε προσαρμοστεί στις σημαντικές μεταβολές καθώς δεν υφίστατο πιέσεις από τους μηχανισμούς της αγοράς. Ως εκ τούτου, οι δημόσιοι φορείς δε λάμβαναν υπόψη τα διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη και υστερούσαν σε αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα, λόγω του μονοπωλιακού χαρακτήρα των δημοσίων υπηρεσιών (Newman, 2000, σσ.46-47).

Πιο συγκεκριμένα, η Νέα Δημόσια Υπηρεσία τεκμηριώνεται στις σύγχρονες δημοκρατικές θεωρίες όπου το δημόσιο συμφέρον προκύπτει μέσω ενός ειλικρινούς κοινωνικού διαλόγου. Γι' αυτό το λόγο, οι δημόσιοι φορείς θα πρέπει να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των πολιτών και να λειτουργούν υπεύθυνα απέναντί τους. Για την επίτευξη αυτής της αποστολής, δημιουργούν σχέσεις εμπιστοσύνης με το κοινό και ειδικότερα, με τους πολίτες, τις επιχειρήσεις και διάφορους άλλους φορείς και οργανισμούς, έτσι ώστε να εξυπηρετηθούν οι ανάγκες τους. Η λογοδοσία των δημοσίων υπηρεσιών είναι πολυδιάστατη και οι δημόσιοι υπάλληλοι καλούνται να ανταποκρίνονται σε ένα πλήθος ενδιαφερομένων μερών. Προκύπτει λοιπόν το γεγονός ότι, οι δημόσιοι υπάλληλοι θεωρούνται δημόσιοι λειτουργοί οι οποίοι επιθυμούν να συνεισφέρουν στην κοινωνία μέσω της συμμετοχής τους στην παροχή δημοσίων υπηρεσιών και αγαθών (Denhardt & Denhardt, 2000).

Η Νέα Δημόσια Υπηρεσία είναι μια πρόταση για τη δημόσια διοίκηση η οποία είναι δομημένη στη βάση του δημοσίου συμφέροντος, των δημοκρατικών ιδεών και της

κοινοτικής συμμετοχής. Η νέα αυτή προσέγγιση μπορεί να λειτουργήσει ως πυξίδα για την κατάρτιση και την παροχή δημόσιων υπηρεσιών που βασίζονται στη συνέργεια μεταξύ πολιτών και κυβερνήσεων. Αυτός ο στόχος απαιτεί τη συμμετοχή των πολιτών στην επεξεργασία, το σχεδιασμό, την εφαρμογή και την αξιολόγηση των δημόσιων πολιτικών, με βάση πάντα το κοινό συμφέρον. Στην πράξη λοιπόν, η Νέα Δημόσια Υπηρεσία συνιστά μια διεπιστημονική προσέγγιση, που συνδυάζει γνώσεις από κλάδους όπως η δημόσια διοίκηση, η νομική επιστήμη, οι πολιτικές και κοινωνικές επιστήμες (Salm & Pacheco, 2017).

Αναλυτικότερα, η έννοια της νέας δημόσιας υπηρεσίας ενσωματώνει επτά αρχές οι οποίες είναι οι εξής: πρώτον, ο ρόλος των δημόσιων υπηρεσιών είναι να βοηθούν τους πολίτες να διατυπώνουν και να ικανοποιούν τα κοινά τους ενδιαφέροντα, παρά να προσπαθούν να ελέγχουν ή να κατευθύνουν την κοινωνία σε νέες κατευθύνσεις. Δεύτερον, το δημόσιο συμφέρον είναι ο αιώτερος στόχος της λειτουργίας τους συμβάλλοντας έτσι στη διαμόρφωση ενός συλλογικού κοινού πλαισίου έναντι του οποίου θα υπάρξει κοινή ευθύνη. Τρίτον, οι δημόσιες υπηρεσίες θα πρέπει να σκέφτονται με στρατηγικό τρόπο και να ενεργούν δημοκρατικά. Οι δημόσιες πολιτικές και τα δημόσια προγράμματα εξυπηρετούν τις δημόσιες ανάγκες και είναι πιο αποτελεσματικά και υπεύθυνα μέσα από συνεργατικές διαδικασίες και συλλογικές προσπάθειες. Τέταρτον, θα πρέπει να εξυπηρετούν τους πολίτες, δίνοντας έμφαση στο χτίσιμο σχέσεων αμοιβαίας εμπιστοσύνης και συνεργασίας, στο πλαίσιο ενός ευρύτερου διαλόγου το οποίο υπερβαίνει τα ατομικά διακυβεύματα. Πέμπτον, το προσωπικό τους θα πρέπει να είναι υπόλογο απέναντι στο νομοθετικό πλαίσιο, στις κοινωνικές αρχές και αξίες, στους πολιτικούς κανόνες, στα επαγγελματικά πρότυπα αλλά και στα συμφέροντα των πολιτών. Έκτον, η επιτυχία των δημοσίων υπηρεσιών επιτυγχάνεται μακροπρόθεσμα όταν η λειτουργία τους κατευθύνεται στην αξία που παράγεται για τους πολίτες, παρά αποκλειστικά στην παραγωγικότητα. Έβδομον, το δημόσιο συμφέρον εξυπηρετείται καλύτερα όταν οι δημόσιες υπηρεσίες είναι δεσμευμένες απέναντι στους πολίτες και θέλουν να συμβάλουν ευρύτερα στην κοινωνία παρά, υιοθετώντας επιχειρηματικές πρακτικές που παραπέμπουν σε κερδοσκοπικές εταιρείες (Denhardt & Denhardt, 2000)

2.5 Δημόσια διοίκηση και ΕΚΕ

Γενικότερα, η ΕΚΕ είναι μία έννοια της οποίας το πεδίο εφαρμογής αφορά τον ιδιωτικό τομέα και συγκεκριμένα τις κερδοσκοπικές επιχειρήσεις. Άλλωστε αυτό αποτυπώνεται και στον πυρήνα διαφόρων ορισμών που έχουν δοθεί για την ΕΚΕ. Την ίδια στιγμή, οι υπόλοιποι οργανισμοί οι οποίοι συγκροτούν την οικονομική και κοινωνική δομή αγνοούνται καθώς, γίνεται η υπόθεση ότι, εκ των πραγμάτων, είναι κοινωνικά υπεύθυνοι. Ωστόσο, στην πραγματικότητα, η εννοιολογική οριοθέτηση της ΕΚΕ θα πρέπει να διευρυνθεί έτσι ώστε, εκτός από τις ιδιωτικές επιχειρήσεις να περιλαμβάνει κυβερνητικά όργανα, τις υπηρεσίες της δημόσιας διοίκησης και τις δημόσιες επιχειρήσεις. Το γεγονός ότι στη βιβλιογραφία της ΕΚΕ δε δίνεται έμφαση στους δημόσιους φορείς και υπηρεσίες, παραπέμπει σε μία αντίληψη για τη δημόσια διοίκηση η οποία θεωρεί ότι οι οργανισμοί αυτοί συμπεριφέρονται με τον δέοντα τρόπο. Στην πραγματικότητα ωστόσο, οι φορείς της δημόσιας διοίκησης βρίσκονται στον αντίποδα αυτής της αντίληψης. Έτσι λοιπόν, με τον ίδιο τρόπο όπου η εφαρμογή της ΕΚΕ οριοθετεί τις ενέργειες των επιχειρήσεων του ιδιωτικού τομέα, με τον ίδιο τρόπο θα πρέπει να οριοθετεί και τις ενέργειες των δημόσιων οργανισμών. Κατά συνέπεια, διατυπώνεται η άποψη ότι, η δημόσια διοίκηση θα πρέπει να ενσωματώσει στη λειτουργία της τις πρακτικές και τη φιλοσοφία της ΕΚΕ (Di Bitetto et al., 2015, σσ.87-88).

Αναλυτικότερα, με βάση τη συμβατική προσέγγιση της ΕΚΕ, οι δημόσιοι οργανισμοί και υπηρεσίες, υποτίθεται ότι είναι υπεύθυνοι καθώς, σε θεωρητικό επίπεδο, λειτουργούν ορθολογικά και σε απόλυτη εναρμόνιση με την αποστολή τους ή, σε πρακτικό επίπεδο, επειδή το σύστημα των εκλογών διασφαλίζει την αποδοχή ή απόρριψη των πράξεων της δημόσιας διοίκησης. Ωστόσο, και τα δυο αυτά επιχειρήματα που θεωρητικά διασφαλίζουν τη λογοδοσία των δημόσιων οργανισμών και υπηρεσιών, είναι έωλα: οι οργανισμοί αυτοί δε λειτουργούν ορθολογικά και σε εναρμόνιση με το διοικητικό δίκαιο αλλά ούτε και η λογοδοσία που δημιουργείται από το εκλογικό σύστημα τους αφορά άμεσα. Πρακτικά λοιπόν, οι δημόσιοι οργανισμοί και υπηρεσίες, λειτουργούν σε ένα πλαίσιο ελλιπούς λογοδοσίας καθώς δε λογοδοτούν ουσιαστικά στους πολίτες και σε άλλους φορείς (Di Bitetto et al., 2015, σ.88).

Αποτελεί κοινή πεποίθηση ότι, οι δημόσιοι φορείς και οργανισμοί δεν επιτυγχάνουν υψηλές επιδόσεις ως προς την αποτελεσματική εκπλήρωση της αποστολής τους. Στο πλαίσιο του γραφειοκρατικού μοντέλου που, λίγο ως πολύ υιοθετούν, η τάση τους είναι να τηρούν με φορμαλιστικό τρόπο τις τυπικές διαδικασίες χωρίς να προσδίδουν αντίστοιχη σημασία στα αποτελέσματα που παράγονται. Στην πραγματικότητα, μεταξύ μιας σειράς άλλων παθογενειών, ο δημόσιος τομέας λειτουργεί χωρίς να λογοδοτεί σε αυτούς των οποίων, θεωρητικά, τα συμφέροντα εξυπηρετεί (Mulgan, 2003, σ.158).

Η δημόσια διοίκηση αφορά την κατάρτιση και εφαρμογή των δημόσιων πολιτικών και γενικότερα λειτουργεί σε ένα σύνθετο δημόσιο περιβάλλον. Το γεγονός αυτό εγείρει ένα ερώτημα: *«απέναντι σε ποιον είναι υπόλογοι οι δημόσιοι οργανισμοί και υπηρεσίες και ποιος επιζητά τη λογοδοσία αυτή»;* Πρακτικά, η απάντηση είναι *«απέναντι σε κανέναν και κανείς»*. Αλλά στην πραγματικότητα, όλοι, κυρίως με μη οργανωμένο τρόπο, ζητούν μια αποτελεσματική και υπεύθυνη δημόσια διοίκηση. Είναι ωστόσο δύσκολο να εντοπιστούν με σαφήνεια τα ενδιαφερόμενα μέρη της δημόσιας διοίκησης ή ακόμη χειρότερα, τα ενδιαφερόμενα μέρη δε γνωρίζουν το διακύβευμα μιας αποτελεσματικής δημόσιας διοίκησης. Κατά συνέπεια, διαμορφώνεται μια προβληματική κατάσταση όπου οι διάφοροι φορείς της δημόσιας διοίκησης λειτουργούν ουσιαστικά σε ένα κενό, διευκολύνοντας την εκδήλωση στρεβλώσεων και παθογενειών. Στην περίπτωση αυτή, έχει διατυπωθεί το επιχείρημα ότι η ΕΚΕ θα μπορούσε να καλύψει το κενό λογοδοσίας στο δημόσιο τομέα και στη δημόσια διοίκηση, βαθαίνοντας τις σχέσεις εμπιστοσύνης με τους πολίτες, τις επιχειρήσεις και την κοινωνία ευρύτερα (Di Bitetto et al., 2015, σ.89).

Στο πλαίσιο αυτό, γίνεται κατανοητή πλέον η ανάγκη να επεκταθεί η ΕΚΕ στο δημόσιο τομέα και πιο συγκεκριμένα, στις δημόσιες υπηρεσίες. Άλλωστε, οι ιδιωτικές επιχειρήσεις, όσο και οι μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί του ιδιωτικού τομέα, δε λειτουργούν σε ένα θεσμικό κενό, αλλά σε ένα συγκροτημένο θεσμικό περιβάλλον η δημιουργία του οποίου αποτελεί βασική αρμοδιότητα του δημοσίου τομέα. Ωστόσο, η ευθύνη του δημοσίου τομέα δεν εξαντλείται στο πεδίο αυτό. Κατά το παρελθόν, η συζήτηση και η έρευνα για την ΕΚΕ αφορούσε αποκλειστικά τους οργανισμούς του

ιδιωτικού τομέα. Στη συνέχεια όμως, οι δημόσιοι οργανισμοί άρχισαν και αυτοί σταδιακά να εντάσσονται στη συζήτηση περί κοινωνικής ευθύνης, επεκτείνοντας κατά τον τρόπο αυτό το πεδίο δράσης της ΕΚΕ. Πράγματι, η κρίση τα τελευταία χρόνια έθεσε ερωτήματα σχετικά με τη συμπεριφορά των δημοσίων οργανισμών και της δημόσιας διοίκησης καθώς, η ανεύθυνη συμπεριφορά έχει κατηγορηθεί ως μία από τις αιτίες της οικονομικής ύφεσης. Οι απόψεις σχετικά με μία ορθολογική και ουδέτερη γραφειοκρατία πλέον θεωρούνται ξεπερασμένες και δε μπορούν να ερμηνεύσουν τις ανεύθυνες δράσεις οι οποίες παρατηρήθηκαν στο πλαίσιο της δημόσιας διοίκησης. Έτσι, οι δημόσιοι οργανισμοί καλούνται πλέον να βελτιώσουν το βαθμό λογοδοσίας τους, τη διαφάνεια των δράσεών τους αλλά και την αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητά τους (Chymis et al., 2017).

Αν και μέχρι σήμερα, η κοινωνική ευθύνη θεωρούνταν μία έννοια που αφορούσε αποκλειστικά τις εταιρείες του ιδιωτικού τομέα, πλέον εκτιμάται ότι η έννοια αυτή θα πρέπει να επεκταθεί σε κάθε τύπο οργανισμού, συμπεριλαμβανομένων και των φορέων του δημόσιου τομέα. Αυτό σημαίνει ουσιαστικά ότι, η έννοια της κοινωνικής ευθύνης αποσυνδέεται από την κερδοσκοπική δραστηριότητα, καλώντας ακόμα και τους οργανισμούς που δεν επιδιώκουν το κέρδος αλλά το συλλογικό καλό, να επιδεικνύουν κοινωνική ευθύνη. Με άλλα λόγια, οι φορείς του δημόσιου τομέα καλούνται να επιδεικνύουν ηθική συμπεριφορά, να λογοδοτούν έναντι των εντολέων τους, να σέβονται τα συμφέροντα και τις αντιλήψεις των ενδιαφερόμενων μερών και φυσικά, να λειτουργούν μέσα στο πλαίσιο του κράτους δικαίου (Crowther & Seifi, 2020, σσ.1-2).

Κατά κοινή ομολογία, υπάρχει το αίτημα όλο και παραπάνω στις μέρες μας, οι δημόσιοι οργανισμοί να γίνουν περισσότερο κοινωνικά υπεύθυνοι καθώς, παρατηρείται απόκλιση ανάμεσα στα συμφέροντα των δημόσιων λειτουργιών και των πολιτών, στο όνομα των οποίων θεωρητικά δρουν και λειτουργούν. Υπεύθυνη δημόσια διοίκηση συνεπάγεται παροχή αποτελεσματικών και αποδοτικών δημόσιων υπηρεσιών που αυξάνει το επίπεδο εμπιστοσύνης των πολιτών σε αυτές. Συνεπώς, με τον τρόπο που μέχρι σήμερα η ΕΚΕ έχει βελτιώσει τη λειτουργία των ιδιωτικών επιχειρήσεων ως προς τις οικονομικές, κοινωνικές, περιβαλλοντικές και άλλες επιπτώσεις τους, με τον ίδιο τρόπο μπορούν να επωφεληθούν και οι δημόσιοι οργανισμοί μέσω της εφαρμογής των

εργαλείων και των πρακτικών της ΕΚΕ. Άλλωστε, σε πάρα πολλές χώρες ο δημόσιος τομέας καταλαμβάνει ένα πολύ μεγάλο μέγεθος της οικονομίας και θα ήταν παράλογο να εξαιρεθούν οι δημόσιοι οργανισμοί από την ανάγκη της κοινωνικής ευθύνης. Αβίαστα λοιπόν, συνάγεται το συμπέρασμα πως, εάν η δημόσια διοίκηση δεν είναι κοινωνικά υπεύθυνη, τότε δεν μπορεί να είναι αποτελεσματική, δηλαδή δεν είναι ικανή να παράγει τα αγαθά τα οποία επιθυμεί η κοινωνία, και δεν είναι αποδοτική, δηλαδή παράγει δημόσια αγαθά χωρίς να βελτιστοποιεί τη χρήση των δημόσιων πόρων (Chymis et al., 2017).

Τα τελευταία χρόνια, διαπιστώνεται ότι έχουν σημειωθεί σημαντικές αλλαγές στην οργανωτική κουλτούρα του δημόσιου τομέα, φέρνοντας το ζήτημα της ευθύνης και της βιωσιμότητας στο προσκήνιο και τονίζοντας ότι η ΕΚΕ μπορεί να βρει εφαρμογή και στη δημόσια διοίκηση. Σήμερα, οι κυβερνήσεις όχι μόνο παίζουν έναν, όλο και πιο ουσιαστικό ρόλο στην προώθηση και ενίσχυση της ΕΚΕ στον ιδιωτικό τομέα, αλλά συνειδητοποιούν όλο και περισσότερο τη σημασία της εφαρμογής των πρακτικών της ΕΚΕ και της συμμόρφωσης με κριτήρια αποτελεσματικότητας και διαφάνειας από τους δημόσιους φορείς (Garde-Sanchez et al., 2018).

Έτσι λοιπόν, προκειμένου η έννοια της ΕΚΕ να μπορεί να διευρυνθεί και στο δημόσιο τομέα, θα πρέπει να οριστεί ως ένας τρόπος συστηματικής σκέψης, διαχείρισης και δράσης για την επίτευξη της αποστολής και των στρατηγικών και τακτικών στόχων ενός οργανισμού όπου, όλες οι δραστηριότητες προσανατολίζονται στην ικανοποίηση των αναγκών και των προσδοκιών όλων των ενδιαφερόμενων μερών του οργανισμού. Αυτή η ολιστική προσέγγιση, μπορεί να αποδειχθεί ζωτικής σημασίας για τις επιδόσεις ενός οργανισμού καθώς και για τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξή του. Η έννοια της κοινωνικής ευθύνης λοιπόν έχει πλέον εισέλθει και στο πεδίο δράσης του δημόσιου τομέα. Ωστόσο, η σχετική ορολογία διαφοροποιείται. Πράγματι, πολλοί διεθνείς οργανισμοί επιδιώκουν να αυξήσουν την αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα του δημόσιου τομέα, αν και σπάνια χρησιμοποιείται ο όρος «ευθύνη» παρά το γεγονός ότι υπονοείται εμμέσως στη σχετική βιβλιογραφία. Είναι απαραίτητο να επισημανθεί το γεγονός ότι, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ), ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), τα Ηνωμένα Έθνη (ΟΗΕ), το Παγκόσμιο

Οικονομικό Φόρουμ ή η Παγκόσμια Τράπεζα δημοσιεύουν εκθέσεις που ορίζουν με ποιόν τρόπο οι δημόσιες διοικήσεις σε όλο τον κόσμο μπορούν να αυξήσουν τα επίπεδα διαφάνειας, λογοδοσίας και ακεραιότητάς τους, γεγονός που καταδεικνύει τις ομοιότητες με την ορολογία της κοινωνικής ευθύνης (Chymis et al., 2017).

2.6 Δημόσια διοίκηση και ΕΚΕ στην Ελλάδα

Το ελληνικό διοικητικό σύστημα στο δημόσιο τομέα ακολούθησε ξεχωριστές φάσεις εξέλιξης από τη μεταπολεμική περίοδο ενώ, τα οργανωτικά και λειτουργικά γνωρίσματά του εν μέρει επηρεάστηκαν από τις ευρύτερες θεωρητικές τάσεις. Η ελληνική δημόσια διοίκηση εξελίχθηκε ως εξής:

Η Ελλάδα παραδοσιακά κατατασσόταν στις χώρες που ακολουθούσαν την ναπολεόντεια παράδοση της δημόσιας διοίκησης όπως συνέβαινε και σε πολλές άλλες χώρες του ευρωπαϊκού Νότου. Η διοικητική δομή αυτού του μοντέλου δημόσιας διοίκησης ακολουθούσε τα πρότυπα της γραφειοκρατικής συγκρότησης της δημόσιας διοίκησης του Weber και τον τρόπο λειτουργίας των δημοσίων υπηρεσιών της Γαλλίας. Έτσι λοιπόν, στη μεταπολεμική περίοδο, το διοικητικό σύστημα στην Ελλάδα ακολούθησε ένα μοτίβο εκτεταμένου κρατισμού κατά το οποίο, ο δημόσιος τομέας, σταδιακά, διεύρυνε τις δραστηριότητές του σε ποικίλα κοινωνικά, οικονομικά και παραγωγικά πεδία εκφράζοντας, κατά τον τρόπο αυτό, την επεκτατική και προστατευτική οικονομική πολιτική. Την περίοδο αυτή, οι - μεγάλης κλίμακας - γραφειοκρατικές οργανώσεις, οι οποίες λειτουργούσαν στη βάση των επίσημων κανόνων και των τυπικών διαδικασιών, υπάγονταν στον άμεσο έλεγχο του πολιτικού συστήματος και βασιζόνταν στις ιεραρχικές σχέσεις και το φορμαλισμό. Κατά τη μεταπολιτευτική περίοδο, ο εκδημοκρατισμός των θεσμών στην Ελλάδα περιλάμβανε και τον εκδημοκρατισμό της δημόσιας διοίκησης και την ανταπόκρισή της στα λαϊκά αιτήματα. Στις επόμενες δεκαετίες, η κρατική γραφειοκρατία αυξήθηκε σε όρους απασχόλησης ενώ το ίδιο συνέβη και με τις δημόσιες δαπάνες. Την περίοδο αυτή, η ελληνική δημόσια διοίκηση παρουσίαζε τα ίδια θεμελιώδη γνωρίσματα της βεμπεριανής γραφειοκρατίας. Ωστόσο, υπήρχαν σημαντικές αποκλίσεις από αυτά. Συγκεκριμένα, οι κανόνες

λειτουργίας υπονομεύονταν από μία σύνθετη νομοθεσία ενώ, η λογοδοσία των δημοσίων υπηρεσιών υπονομεύονταν από την εκτεταμένη πολιτικοποίηση του διοικητικού συστήματος και των πελατειακών σχέσεων (Lampropoulou & Oikonomou, 2018).

Από τη δεκαετία του 1990 ωστόσο, η δημόσια διοίκηση άρχισε να εξευρωπαϊάζεται στο πλαίσιο της ευρύτερης φιλελευθεροποίησης. Οι διάφορες μεταρρυθμίσεις την περίοδο αυτή, αντανakλούσαν σε σημαντικό βαθμό τις τάσεις που διέπνεαν τις διάφορες διοικητικές και οικονομικές σχολές σκέψης. Η κατεύθυνση των μεταρρυθμίσεων αυτών αφορούσε τον εξορθολογισμό στη βάση μιας, φιλικής προς την αγορά λογικής. Οι αλλαγές που επιχειρήθηκαν, ανταποκρίνονται στο ΝΔΜ στο πλαίσιο μιας ευρύτερης προσπάθειας ενίσχυσης της αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης και των πρακτικών μανάτζμεντ. Στα επόμενα χρόνια, η δημόσια διοίκηση βρέθηκε στο επίκεντρο μεγάλης κλίμακας μεταρρυθμίσεων που αφορούσαν στο μέγεθος της, τους πόρους που απορροφούσε και το πεδίο δράσης της. Παρά το γεγονός ότι, οι μεταρρυθμίσεις αυτές απηχούσαν τις αρχές του ΝΔΜ, στην πράξη, αποσκοπούσαν στη μείωση του κόστους της δημόσιας διοίκησης. Ως εκ τούτου, εισήχθησαν και μεταρρυθμίσεις που στόχο είχαν την καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών οι οποίες προσομοιάζουν με τα χαρακτηριστικά της Νέας Δημόσιας Υπηρεσίας (New Public Services) αν και, συναφή με αυτήν στοιχεία, απουσίαζαν από τη σχετική μεταρρυθμιστική ατζέντα. Παρά τις σημαντικές αυτές μεταρρυθμιστικές προσπάθειες ωστόσο, στην πράξη, η ελληνική δημόσια διοίκηση συνέχισε να εμφανίζει τα παραδοσιακά της χαρακτηριστικά, καθώς οι διαρθρωτικές της αλλαγές άφησαν ανέγγιχτα τα εσωτερικά προβλήματα της δημόσιας διοίκησης (Lampropoulou & Oikonomou, 2018).

2.7 Εθνική Στρατηγική για την ΕΚΕ

Το Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης, το 2014, υιοθέτησε για πρώτη φορά την «Εθνική Στρατηγική για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη», ο θεμελιώδης στόχος της οποίας δεν ήταν μόνο να αναδείξει το ρόλο του κράτους στην διάδοση της ΕΚΕ στις ιδιωτικές επιχειρήσεις, αλλά και να αναπτύξει δράσεις ΕΚΕ για τους δημόσιους

οργανισμούς και τις δημόσιες επιχειρήσεις. Ωστόσο, πέρα από αυτή τη γενική διατύπωση, δεν προσδιορίζονται πιο συγκεκριμένες δράσεις που αφορούν το δημόσιο τομέα. Έτσι λοιπόν, οι φορείς του δημοσίου γενικότερα, καλούνται απλά να ενσωματώσουν και να εμπεδώσουν τις αρχές της ΕΚΕ, αναπτύσσοντας δράσεις υπευθυνότητας. Στην πράξη, η Εθνική Στρατηγική είναι προσανατολισμένη προς έναν περιορισμένο ρόλο του δημοσίου τομέα, ο οποίος είναι να διευκολύνει την εφαρμογή της ΕΚΕ από τις ιδιωτικές επιχειρήσεις παρά από τους δημόσιους οργανισμούς. Έτσι, ο ρόλος του δημοσίου, σύμφωνα με την Εθνική Στρατηγική, είναι να συμβάλλει στην ενημέρωση σχετικά με την αναγκαιότητα της ΕΚΕ, να ενισχύει τις δυνατότητες των ιδιωτικών επιχειρήσεων προκειμένου να την ενσωματώσουν στη λειτουργία τους, να τονίζει τις διαδικασίες διαφάνειας που αφορούν τις επιχειρηματικές συναλλαγές και άλλες σχετικές δράσεις, αλλά και να επιβραβεύει όσες επιχειρήσεις βαδίζουν προς αυτή την κατεύθυνση. Το πεδίο εφαρμογής της ΕΚΕ, έτσι όπως αυτό συνάγεται από την Εθνική Στρατηγική, περιλαμβάνει το ανθρώπινο δυναμικό, την ηγεσία των επιχειρήσεων, την αγορά, όπως επίσης και το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον. Το κείμενο της Εθνικής Στρατηγικής αναγνωρίζει το γεγονός ότι, η εμπέδωση της ΕΚΕ στις πρακτικές λειτουργίας των δημοσίων επιχειρήσεων είναι ένας σημαντικός παράγοντας για την εθνική οικονομία, χωρίς ωστόσο να γίνεται καμία αναφορά σε δημόσιες υπηρεσίες ή άλλους δημόσιους οργανισμούς. Αναγνωρίζεται, ωστόσο ότι, στη δημόσια διοίκηση δεν υπάρχει σχετική τεχνογνωσία και ενημέρωση οι οποίες να διευκολύνουν την, εκ βάθους κατανόηση της ΕΚΕ ως προς τις επιπτώσεις των ασκούμενων δημοσίων πολιτικών. Ουσιαστικά, γίνεται σαφές ότι, δεδομένης της ελλιπούς κουλτούρας αλλά και τεχνογνωσίας για την ΕΚΕ, ο ρόλος των δημοσίων οργανισμών και υπηρεσιών αφορά την προώθηση της ΕΚΕ παρά την ενσωμάτωση αυτών των αρχών στη λειτουργία τους. Συμπερασματικά λοιπόν, η Εθνική Στρατηγική για την ΕΚΕ απηχεί μια παρωχημένη αντίληψη για την ΕΚΕ καθώς, πέρα από κάποιες γενικές αναφορές, ουσιαστικά δε διευρύνει το πεδίο εφαρμογής της στους δημόσιους οργανισμούς.

Το 2014, ο ΕΣΥΠ/ΕΛΟΤ (Εθνικό σύστημα ποιότητας / Ελληνικός οργανισμός τυποποίησης), ανακοίνωσε την έκδοση του προτύπου ISO (International Organization for Standardization) 26000 «Οδηγός για την κοινωνική ευθύνη των οργανισμών» στην ελληνική γλώσσα, παραλλάσσοντας τον καθιερωμένο όρο «εταιρική κοινωνική ευθύνη»,

με σκοπό τη συμπερίληψη τόσο του Ιδιωτικού τομέα, όσο και της Δημόσιας Διοίκησης, τονίζοντας πως, ως Κοινωνική Ευθύνη ορίζεται η υποχρέωση λογοδοσίας για τις επιπτώσεις που επιφέρει ένας οργανισμός στο περιβάλλον και στην κοινωνία καθώς, είναι υπόλογος για τις αποφάσεις, τις δραστηριότητες και τη λειτουργία του. Το εν λόγω ISO δε χορηγεί πιστοποίηση, ούτε πραγματοποιεί ελέγχους, παρόλα αυτά, η εφαρμογή του δύναται να βελτιώσει τις πρακτικές ενός οργανισμού καθώς και τη σχέση του με τα ενδιαφερόμενα μέρη ("ΕΛΟΤ - Η Κοινωνική Ευθύνη σύμφωνα με το Διεθνές Πρότυπο ISO 26000").

Το 2017, η εθνική στρατηγική ΕΚΕ στην Ελλάδα ανανεώθηκε με το «Σχέδιο Εθνικής Στρατηγικής για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και Υπεύθυνη Επιχειρηματικότητα των επιχειρήσεων και των οργανισμών». Ο στόχος του σχεδίου αυτού είναι η διάχυσή του σε όλους τους κλάδους της οικονομικής δραστηριότητας, η στήριξη των παραγωγικών σχημάτων που ωφελούν την κοινωνία, το περιβάλλον και την αγορά αλλά και, η προαγωγή της διαφάνειας, της λογοδοσίας, της εποπτείας, του ελέγχου και της διάχυσης της πληροφορίας προς όφελος ευρύτερα του κοινωνικού συνόλου. Η λογική που διαπνέει την ανανεωμένη αυτή στρατηγική για την ΕΚΕ δε διαφοροποιείται ουσιαστικά από την προηγούμενη χρονικά εκδοχή της. Ειδικότερα, η συμβολή των φορέων του δημοσίου στην ΕΚΕ διακρίνεται σε δύο επίπεδα: στο πρώτο επίπεδο, οι δημόσιοι φορείς συμβάλλουν στην προώθηση της ΕΚΕ και την ενσωμάτωσή της από τις ιδιωτικές επιχειρήσεις και τους οργανισμούς ενώ, στο δεύτερο επίπεδο, οι ίδιοι οι δημόσιοι φορείς καλούνται να υλοποιήσουν δράσεις κοινωνικής ευθύνης. Γι' αυτό το λόγο μάλιστα, γίνεται ένας διαχωρισμός ανάμεσα στους δημόσιους και τους ιδιωτικούς οργανισμούς καθώς οι πρώτοι εξυπηρετούν το δημόσιο συμφέρον. Πιο συγκεκριμένα στο κείμενο του σχεδίου αυτού γίνεται η εξής αναφορά:

«Οι δράσεις Κοινωνικής Ευθύνης που υλοποιούν οι δημόσιοι φορείς απευθύνονται στο εσωτερικό και εξωτερικό τους περιβάλλον. Δράσεις που απευθύνονται στο εσωτερικό περιβάλλον του οργανισμού περιλαμβάνουν δράσεις για την εκπαίδευση του προσωπικού, τη βελτίωση του εργασιακού περιβάλλοντός τους (ευχάριστοι χώροι εργασίας κ.ά.), τη διαφάνεια, την αξιοκρατία, δράσεις για την ικανοποίηση των εργαζομένων, την υιοθέτηση σύγχρονων μοντέλων λήψης αποφάσεων, τη συνεχή εκπαίδευση και επιμόρφωση των

εργαζομένων, την επιβράβευση κ.ά. Οι δράσεις που αφορούν στο εξωτερικό περιβάλλον του οργανισμού, περιλαμβάνουν δράσεις με αποτελέσματα εμφανή στο ευρύ κοινό, την κοινωνία, το περιβάλλον και την οικονομία. Σε αυτές περιλαμβάνονται δράσεις για την ταχύτερη και καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών, την ταχύτερη επίλυση διαφορών που προκύπτουν, τη μείωση της καταναλισκόμενης ενέργειας μέσω χρήσης ΑΠΕ και οικολογικών συσκευών, την ορθολογική χρήση ενέργειας και πόρων, τη στέγαση των υπηρεσιών σε βιοκλιματικά κτίρια κ.ά.» (Σχέδιο Εθνικής Στρατηγικής για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και Υπεύθυνη Επιχειρηματικότητα των επιχειρήσεων και των οργανισμών, 2017, σ. 22).

Αν και σε αντιπαράθεση με την εθνική στρατηγική της ΕΚΕ του 2014, οι δράσεις κοινωνικής ευθύνης που μπορούν να αναλάβουν οι δημόσιοι φορείς περιγράφονται με αναλυτικότερο τρόπο, γίνεται κατανοητό ότι η προσέγγιση της ΕΚΕ είναι ανεπαρκής και εξαντλείται σε γενικότητες, χωρίς να υπάρχουν συγκεκριμένα σχέδια δράσης. Το σημαντικότερο ωστόσο είναι ότι, το κείμενο του σχεδίου για την ΕΚΕ και την υπεύθυνη επιχειρηματικότητα είναι και πάλι προσανατολισμένο στις ιδιωτικές επιχειρήσεις διαφυλάσσοντας έναν υποστηρικτικό ρόλο για τους δημόσιους φορείς.

Από όλα τα παραπάνω γίνεται σαφές ότι, η ΕΚΕ στο δημόσιο τομέα, μπορεί να αναδειχθεί ως μία, άριστη στρατηγικά, επιχειρησιακή επιλογή και όχι ως μια δευτερεύουσα περιστασιακή επιλογή, έχοντας ως γενικότερο στόχο, την απόκτηση και διατήρηση ενός υγιούς ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος και ειδικότερο σκοπό, την αναδιάρθρωση της δημόσιας διοίκησης η οποία δύναται να καταστεί ο θεμέλιος λίθος για τη βελτίωση της ανθρώπινης ζωής και της βιώσιμης ανάπτυξης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα

Ο σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση των στάσεων και των αντιλήψεων του προσωπικού που απασχολείται στη Δ.Δ.Ε. Δυτικής Θεσσαλονίκης έναντι ποικίλων ζητημάτων που άπτονται της ΕΚΕ και της εφαρμογής της στο πλαίσιο του στενού δημόσιου τομέα. Οι Δ.Δ.Ε. αποτελούν βασικές οργανωτικές μονάδες του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων όπου, ο επιχειρησιακός τους στόχος είναι να εποπτεύουν την εύρυθμη λειτουργία των σχολικών μονάδων που υπάγονται στην αρμοδιότητα τους.

Ειδικότερα, η παρούσα έρευνα κατέληξε στη διατύπωση δύο ερευνητικών ερωτημάτων, τα οποία είναι τα εξής:

1. Το βαθμό στον οποίο η ηλικία, το φύλο, η θέση απασχόλησης και το επίπεδο εκπαίδευσης των ερωτηθέντων επηρεάζουν τις απόψεις τους σχετικά με τα ζητήματα που άπτονται της ΕΚΕ.
2. Το βαθμό στον οποίο υπάρχει στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ των επιμέρους υπό μελέτη στάσεων και αντιλήψεων των ερωτηθέντων έναντι της ΕΚΕ (έννοια της κοινωνικής ευθύνης, ενδιαφερόμενα μέρη, οφέλη κοινωνικής ευθύνης και κοινωνική ευθύνη στις δημόσιες υπηρεσίες).

Ο πληθυσμός και το δείγμα της έρευνας

Ο στατιστικός πληθυσμός μίας έρευνας αποτελείται από το σύνολο των παρατηρήσεων που αφορούν ένα χαρακτηριστικό, ενώ το δείγμα είναι ένα οποιοδήποτε υποσύνολο του στατιστικού πληθυσμού. Στις περιπτώσεις εκείνες όπου ο αριθμός του στατιστικού πληθυσμού είναι πολύ μεγάλος, η έρευνα αξιοποιεί τη μέθοδο της δειγματοληψίας, η οποία και αφορά τη λήψη ενός δείγματος από κάποιο ευρύτερο σύνολο. Η δειγματοληψία συνεπάγεται μία επαγωγική συμπερασματολογία κατά την οποία, η γνώση που αποκτιέται για ένα υποσύνολο, γενικεύεται για ένα καθολικό σύνολο (Ζαχαροπούλου, 2009). Το δείγμα της έρευνας αποτελείται από 80 υπαλλήλους της Δ.Δ.Ε. Δυτικής Θεσσαλονίκης. Η επιλογή του δείγματος αυτού έγινε με κριτήριο την

ευκολία, την εύκολη πρόσβαση στο εν λόγω προσωπικό και το σύντομο χρόνο συλλογής των δεδομένων. Ουσιαστικά, οι δειγματοληπτικές μονάδες που επιλέχθηκαν, συγκροτούν ένα δείγμα ευκολίας (Παπαγεωργίου, 2015).

Το εργαλείο συλλογής δεδομένων

Στην παρούσα έρευνα, επιλέχθηκε το ερωτηματολόγιο ως εργαλείο συλλογής των δεδομένων. Άλλωστε, η χρήση ερωτηματολογίου αποτελεί τον πιο διαδεδομένο τρόπο για τη συγκέντρωση πρωτογενών δεδομένων. Το ερωτηματολόγιο, εκτός από την ευκολία που συνεπάγεται, χαρακτηρίζεται και από το χαμηλό του κόστος και την ταχύτητα διεξαγωγής της σχετικής έρευνας αλλά και την ακριβή συλλογή δεδομένων (Kumar, 2006). Το ερωτηματολόγιο, στην παρούσα έρευνα, αποτελείται από δύο ενότητες. Η ενότητα Α καταγράφει τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των ερωτώμενων και ειδικότερα την ηλικία, το φύλο, τη θέση απασχόλησης και το επίπεδο εκπαίδευσης. Η ενότητα Β καταγράφει τις στάσεις και τις αντιλήψεις των ερωτώμενων έναντι της ΕΚΕ. Η ενότητα Β ειδικότερα, χωρίζεται σε τέσσερις υποενότητες οι οποίες αφορούν την έννοια της κοινωνικής ευθύνης (B1), τα ενδιαφερόμενα μέρη (B2), τα οφέλη της κοινωνικής ευθύνης (B3) και την κοινωνική ευθύνη στις δημόσιες υπηρεσίες (B4). Η διαμόρφωση των επιμέρους ερωτήσεων έγινε με τρόπο ώστε να είναι εύληπτες, σαφείς και σύντομες ώστε να διευκολύνονται οι ερωτώμενοι και η διαδικασία της συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων. Ειδικότερα, οι ερωτήσεις στην ενότητα Α διατυπώνονται με τη μορφή κλειστών ερωτήσεων ενώ, οι ερωτήσεις στην ενότητα Β διατυπώνονται με τη μορφή πενταβάθμιων κλιμάκων Likert.

Διεξαγωγή της έρευνας

Επισημάνθηκε ο εθελοντικός χαρακτήρας της συμμετοχής των εργαζομένων στα ερωτηματολόγια καθώς και η διατήρηση της ανωνυμίας τους. Επιπλέον, ενημερώθηκαν ότι τα ερωτηματολόγια θα χρησιμοποιούνταν στο πλαίσιο της διπλωματικής εργασίας μου και ότι μετά την ολοκλήρωσή της θα έχουν πρόσβαση στα ευρήματα που θα προκύψουν. Η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων πραγματοποιήθηκε από τους ερωτώμενους παρουσία μου ώστε να αποφευχθούν πιθανές παρερμηνείες και λάθη.

Αξιοπιστία

Η αξιοπιστία αφορά το βαθμό στον οποίο μια έρευνα αποτυπώνει το πραγματικό μέγεθος του εξεταζόμενου χαρακτηριστικού. Όταν ένα εργαλείο συλλογής δεδομένων υπολογίζει σε επαρκή βαθμό την πραγματική τιμή του υπό μελέτη χαρακτηριστικού, τότε θεωρείται αξιόπιστο. Ο πιο δημοφιλής τρόπος εκτίμησης της αξιοπιστίας είναι ο υπολογισμός της τιμής του συντελεστή εσωτερικής συνέπειας ή συνοχής α του Cronbach. Στο πλαίσιο αυτό, η ανάλυση αξιοπιστίας που πραγματοποιήθηκε για τα 30 ερωτήματα της ενότητας Β του ερωτηματολογίου είχε ως αποτέλεσμα έναν συντελεστή αξιοπιστίας α του Cronbach $0,757=75,7\%$, βάσει του οποίου τεκμαίρεται η αξιοπιστία των ερωτηματολογίων.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,757	,835	30

Στατιστικές μέθοδοι

Η ανάλυση των πρωτογενών δεδομένων που συγκεντρώθηκαν μέσω του ερωτηματολογίου έγινε με τη χρήση του προγράμματος στατιστικής ανάλυσης SPSS 23.0. Για την ανάλυση των δεδομένων και την παρουσίαση των αποτελεσμάτων, αρχικά έγινε η κωδικοποίηση των δεδομένων και στη συνέχεια, η καταχώρησή τους στο πρόγραμμα στατιστικής ανάλυσης. Αρχικά, πραγματοποιήθηκε μια περιγραφική στατιστική όπου τα ευρήματα παρουσιάστηκαν με συχνότητες και ποσοστά και απεικονίστηκαν με τα κατάλληλα γραφήματα. Στη συνέχεια, πραγματοποιήθηκε μια επαγωγική στατιστική ανάλυση με χρήση των στατιστικών ελέγχων t-test, ANOVA και Pearson.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.1 Περιγραφική Στατιστική

Α. Δημογραφικά Στοιχεία

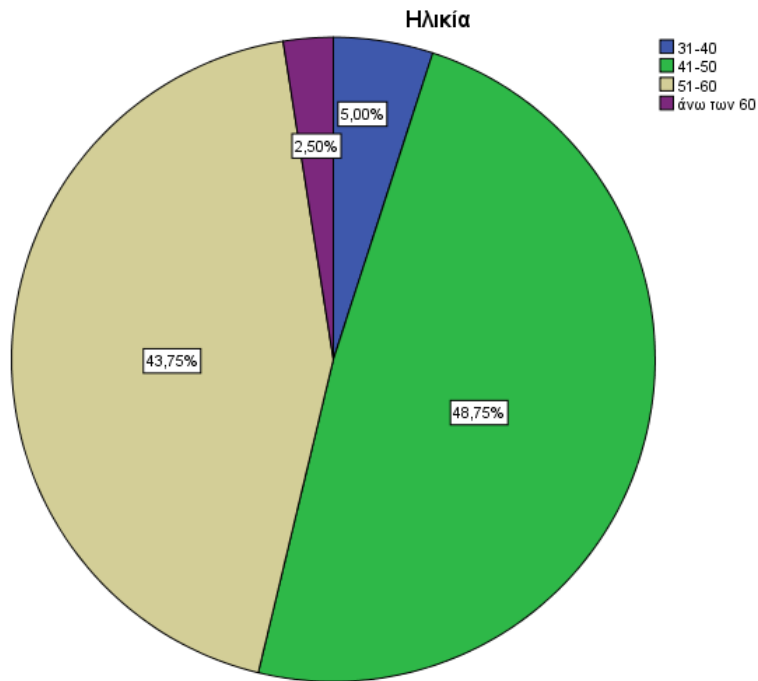
Στο υποκεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται τα δημογραφικά στοιχεία των ερωτηθέντων που καταγράφουν την ηλικία, το φύλο, τη θέση απασχόλησης και το επίπεδο εκπαίδευσης.

Αναλυτικότερα, στον Πίνακα Α1 και το αντίστοιχο Γράφημα Α1 παρατηρούμε πως, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων βρίσκεται στην ηλικιακή κατηγορία των 41 έως 50 ετών (48,8%). Επίσης πολύ μεγάλο μέρος των ερωτηθέντων βρίσκεται στην ηλικιακή κατηγορία των 51 έως 60 ετών (43,8%). Επιπλέον, το 5% αποτελείται από άτομα από 31 έως 40 ετών, και το 2,5% αντιστοιχεί στην κατηγορία των ατόμων που είναι άνω των 60 ετών. Κανένας δεν ανήκει στην ηλικιακή κατηγορία 18 έως 30 ετών.

Πίνακας Α1. Συχνότητες και ποσοστά ηλικίας

		Ηλικία			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	31-40	4	5,0	5,0	5,0
	41-50	39	48,8	48,8	53,8
	51-60	35	43,8	43,8	97,5
	άνω των 60	2	2,5	2,5	100,0
	Total	80	100,0	100,0	

Γράφημα Α1. Ποσοστά ηλικίας

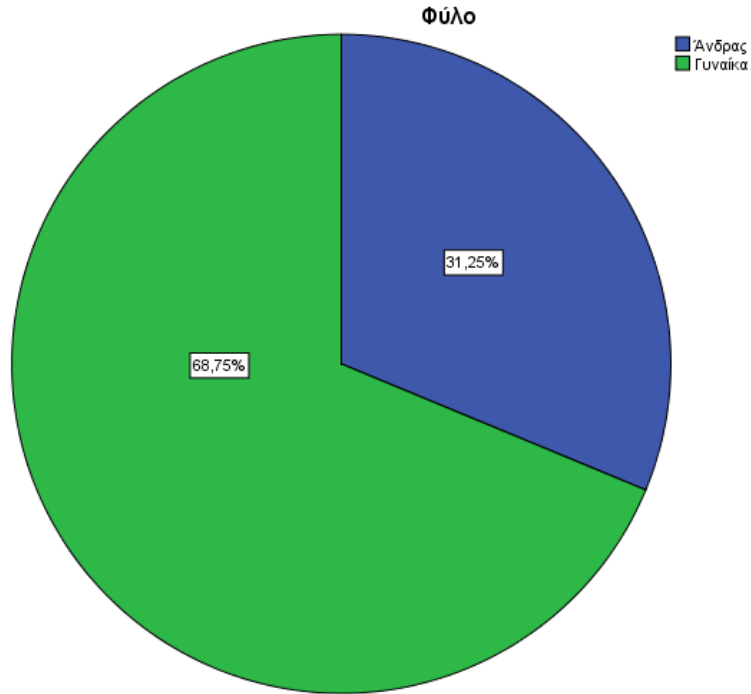

Στον Πίνακα Α2 και το Γράφημα Α2, παρουσιάζεται το φύλο των ερωτηθέντων. Συγκεκριμένα, σχεδόν το 31% των ερωτηθέντων είναι άνδρες, ενώ σχεδόν το 69% είναι γυναίκες.

Πίνακας Α2. Συχνότητες και ποσοστά φύλου

		Φύλο			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Άνδρας	25	31,3	31,3	31,3
	Γυναίκα	55	68,8	68,8	100,0
	Total	80	100,0	100,0	

Γράφημα Α2. Ποσοστά φύλου

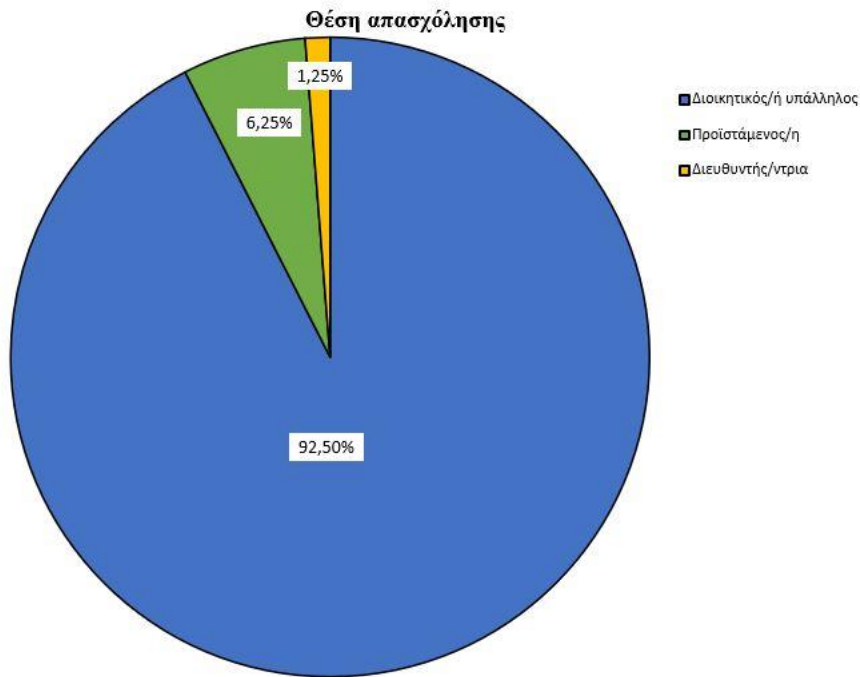

Στον Πίνακα Α3 και το Γράφημα Α3 παρουσιάζεται η θέση απασχόλησης των ερωτηθέντων. Δεδομένου και του δείγματος, το 92,5% των ερωτηθέντων είναι διοικητικοί υπάλληλοι, ενώ το 6,25% είναι προϊστάμενοι. Το 1,25% των ερωτηθέντων καταλαμβάνουν διευθυντικές θέσεις.

Πίνακας Α3. Συχνότητες και ποσοστά θέσης απασχόλησης

		Θέση απασχόλησης			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διοικητικός/ή υπάλληλος	74	92,5	92,5	92,5
	Προϊστάμενος/η	5	6,25	6,25	98,75
	Διευθυντής/ντρια	1	1,25	1,25	100,0
	Total	80	100,0	100,0	

Γράφημα Α3. Ποσοστά θέσης απασχόλησης

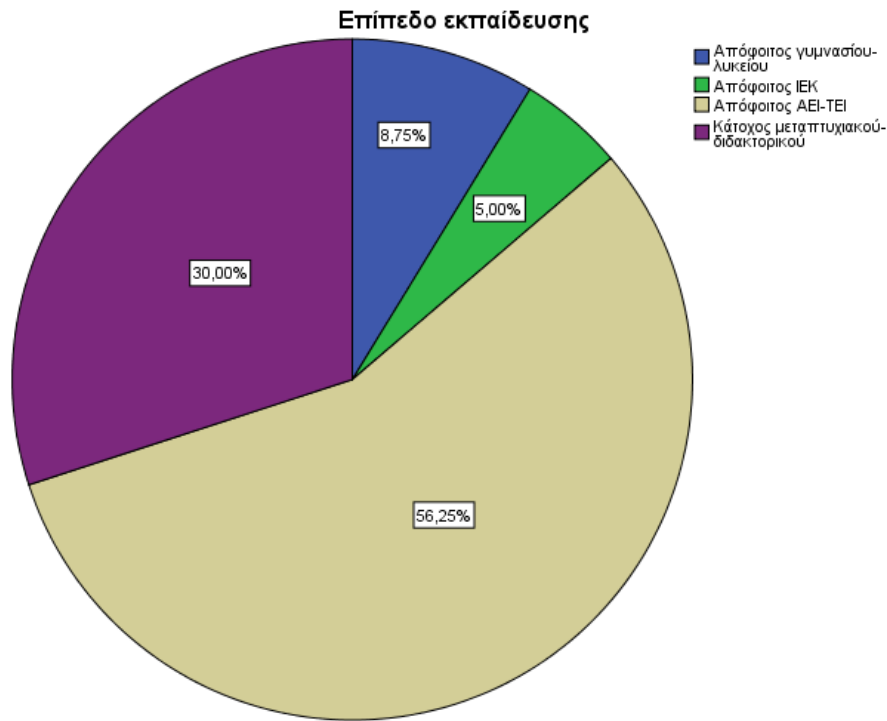

Στον Πίνακα Α4 και το Γράφημα Α4, παρουσιάζεται το εκπαιδευτικό επίπεδο των ερωτηθέντων. Τα ευρήματα δείχνουν ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων (56,3%) είναι απόφοιτοι ΑΕΙ-ΤΕΙ. Ένα μεγάλο ποσοστό (30%) είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού-διδακτορικού. Το 8,8% είναι απόφοιτοι γυμνασίου-λυκείου, ενώ το 5% απόφοιτοι ΙΕΚ.

Πίνακας Α4. Συχνότητες και ποσοστά επιπέδου εκπαίδευσης

		Επίπεδο εκπαίδευσης			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Απόφοιτος γυμνασίου-λυκείου	7	8,8	8,8	8,8
	Απόφοιτος ΙΕΚ	4	5,0	5,0	13,8
	Απόφοιτος ΑΕΙ-ΤΕΙ	45	56,3	56,3	70,0
	Κάτοχος μεταπτυχιακού-διδακτορικού	24	30,0	30,0	100,0
	Total	80	100,0	100,0	

Γράφημα Α4. Ποσοστά επιπέδου εκπαίδευσης

B1. Έννοια κοινωνικής ευθύνης

Σε αυτό το υποκεφάλαιο, παρουσιάζονται οι αντιλήψεις των ερωτηθέντων σχετικά με την έννοια της κοινωνικής ευθύνης. Οι απαντήσεις των ερωτηθέντων, με βάση την κλίμακα Likert, δέχονται τιμές από το 1 έως το 5 (1 Διαφωνώ απόλυτα, 2 Διαφωνώ, 3 Ούτε συμφωνώ / ούτε διαφωνώ, 4 Συμφωνώ, 5 Συμφωνώ απόλυτα) και κατά συνέπεια, η αύξηση της μέσης τιμής συνεπάγεται ότι αυξάνεται ο βαθμός συμφωνίας των ερωτηθέντων με τις παρακάτω προτάσεις. Αναλυτικότερα, στον Πίνακα Β1 παρουσιάζεται ο απόλυτος αριθμός, η ελάχιστη και η μέγιστη τιμή, η μέση τιμή καθώς και η τυπική απόκλιση. Η ερμηνεία του Πίνακα Β1 ωστόσο, θα γίνει με βάση τη μέση τιμή του δείγματος (ή δειγματική μέση τιμή) η οποία και μπορεί να γίνει αντιληπτή ως ένας «τυπικός εκπρόσωπος» των τιμών του δείγματος.

Πίνακας Β1. Μέσες τιμές ως προς την έννοια της κοινωνικής ευθύνης

Έννοια κοινωνικής ευθύνης

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Η κοινωνική ευθύνη αφορά την τήρηση της νομοθεσίας	80	1,00	5,00	3,5375	1,11314
Η κοινωνική ευθύνη αφορά εθελοντικές ενέργειες και πρακτικές	80	1,00	5,00	3,7250	,95434
Η κοινωνική ευθύνη αφορά το διάλογο με όσους επηρεάζουν και επηρεάζονται από τις δραστηριότητες της δημόσιας υπηρεσίας στην οποία εργάζομαι	80	2,00	5,00	3,8750	,76927
Η κοινωνική ευθύνη αφορά την προστασία του περιβάλλοντος	80	1,00	5,00	4,2875	,69708
Η κοινωνική ευθύνη αφορά την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής	80	2,00	5,00	4,1375	,70699
Η κοινωνική ευθύνη αφορά τη συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη	80	2,00	5,00	3,5750	,89690
Η κοινωνική ευθύνη αφορά το φιλανθρωπικό έργο	80	1,00	5,00	3,8875	,84184
Η κοινωνική ευθύνη αφορά την ηθική με την οποία λειτουργεί ένας οργανισμός	80	2,00	5,00	4,1375	,68886
Η κοινωνική ευθύνη αφορά την εναρμόνιση με τις κοινωνικές αρχές και αξίες	80	2,00	5,00	4,1750	,70755
Η κοινωνική ευθύνη ταυτίζεται με τη δημόσια εικόνα ενός οργανισμού	80	1,00	5,00	3,8500	,84344
Η κοινωνική ευθύνη αφορά μια «μόδα» της τρέχουσας περιόδου	80	1,00	5,00	2,2750	,91368
Valid N (listwise)	80				

Βάσει του Πίνακα Β1, γίνεται φανερό ότι, το μεγαλύτερο βαθμό συμφωνίας εμφανίζουν οι προτάσεις που συνδέουν την έννοια της κοινωνικής ευθύνης με την προστασία του περιβάλλοντος (4,287), την εναρμόνιση με τις κοινωνικές αρχές και αξίες (4,175), αλλά και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής (4,137) και την ηθική με την οποία λειτουργεί ένας οργανισμός (4,137). Σε αυτό το σημείο, οι ερωτηθέντες τοποθετούνται μεταξύ των απαντήσεων «συμφωνώ» και «συμφωνώ απόλυτα», τείνοντας προς την πρώτη. Μικρότερος βαθμός συμφωνίας παρατηρείται στις προτάσεις που συνδέουν την έννοια της κοινωνικής ευθύνης με το διάλογο με όσους επηρεάζουν και επηρεάζονται από τις δραστηριότητες της δημόσιας υπηρεσίας στην οποία οι ερωτώμενοι εργάζονται (3,875) ή το φιλανθρωπικό έργο (3,887), τη δημόσια εικόνα ενός οργανισμού (3,850), τις εθελοντικές ενέργειες και πρακτικές (3,725), τη συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη (3,575) και την τήρηση της νομοθεσίας (3,537). Σε αυτό το σημείο, οι ερωτηθέντες τοποθετούνται μεταξύ των απαντήσεων «ούτε διαφωνώ / ούτε συμφωνώ» και «συμφωνώ» τείνοντας προς τη δεύτερη. Τέλος, διαφωνία εκφράζεται ως προς τη σύνδεση της κοινωνικής ευθύνης με μια «μόδα» της τρέχουσας περιόδου (2,275).

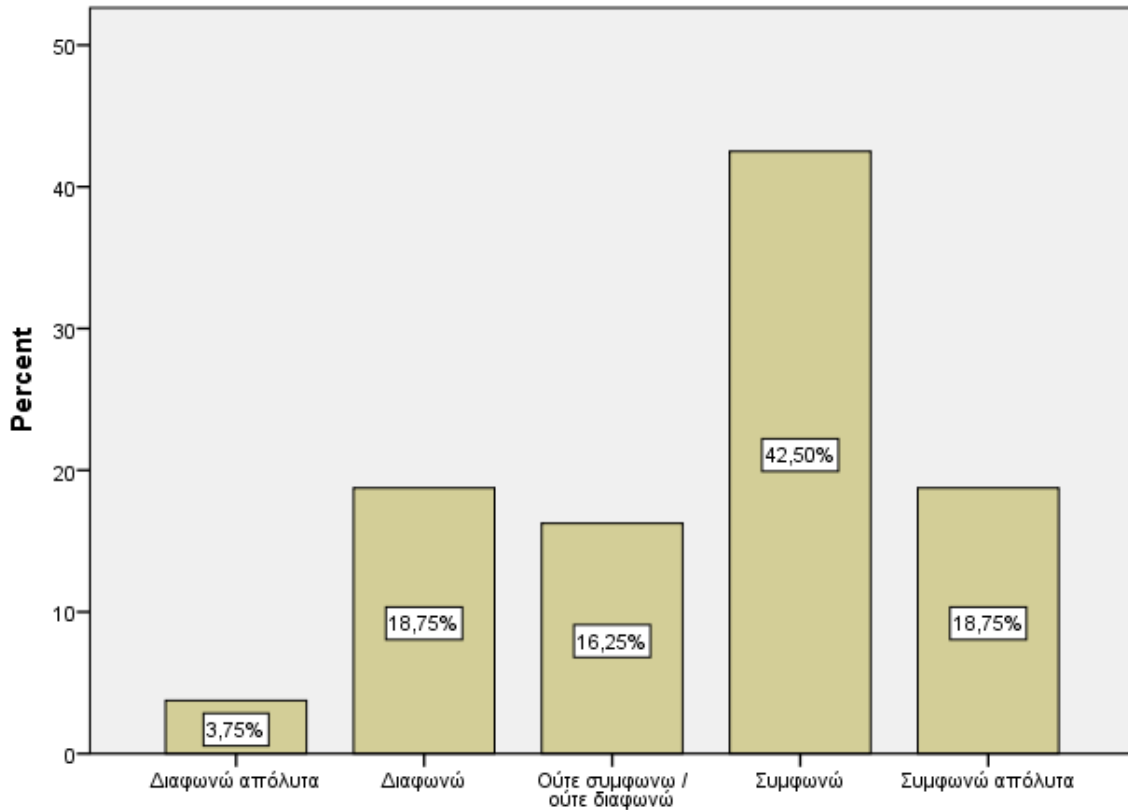
Τα παραπάνω ευρήματα απεικονίζονται και στους παρακάτω Πίνακες και τα Γραφήματα που παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά των απαντήσεων των ερωτηθέντων σχετικά με το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας τους.

Πίνακας Β1.1. Ποσοστά και συχνότητες - Η κοινωνική ευθύνη αφορά την τήρηση της νομοθεσίας

Η κοινωνική ευθύνη αφορά την τήρηση της νομοθεσίας

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Διαφωνώ απόλυτα	3	3,8	3,8	3,8
Διαφωνώ	15	18,8	18,8	22,5
Ούτε συμφωνώ / ούτε διαφωνώ	13	16,3	16,3	38,8
Συμφωνώ	34	42,5	42,5	81,3
Συμφωνώ απόλυτα	15	18,8	18,8	100,0
Total	80	100,0	100,0	

Γράφημα Β1.1 Ποσοστά - Η κοινωνική ευθύνη αφορά την τήρηση της νομοθεσίας

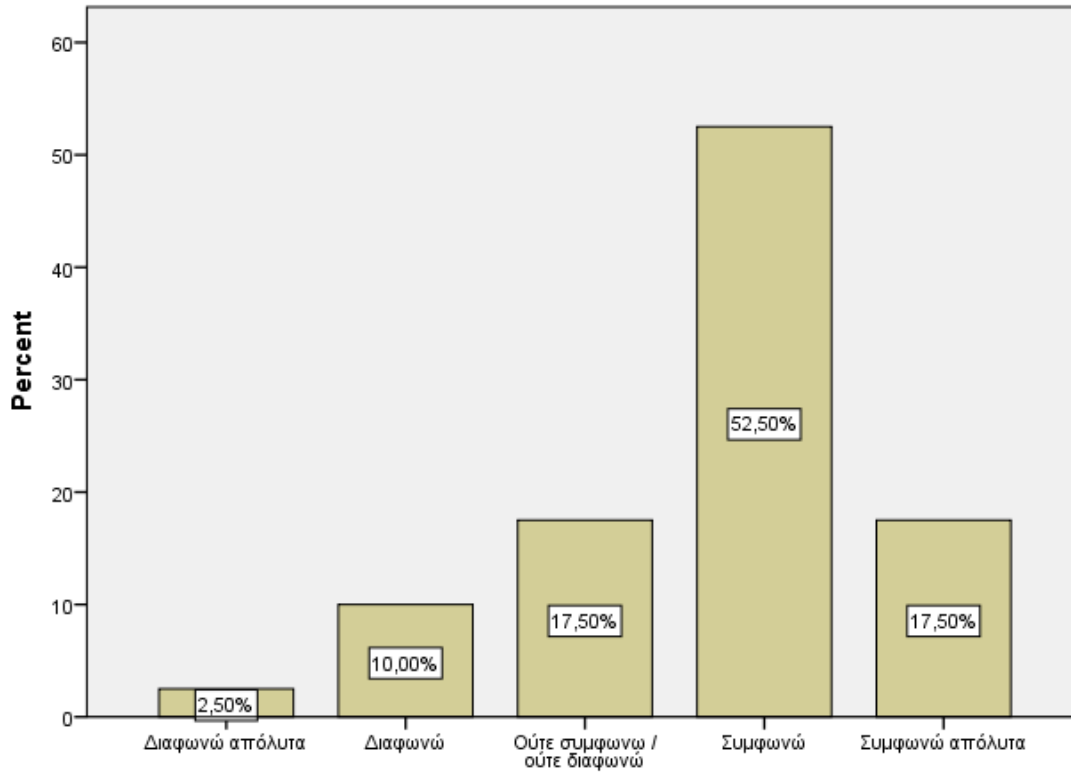

Πίνακας Β1.2. Ποσοστά και συχνότητες - Η κοινωνική ευθύνη αφορά εθελοντικές ενέργειες και πρακτικές

Η κοινωνική ευθύνη αφορά εθελοντικές ενέργειες και πρακτικές

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Διαφωνώ απόλυτα	2	2,5	2,5	2,5
Διαφωνώ	8	10,0	10,0	12,5
Ούτε συμφωνώ / ούτε διαφωνώ	14	17,5	17,5	30,0
Συμφωνώ	42	52,5	52,5	82,5
Συμφωνώ απόλυτα	14	17,5	17,5	100,0
Total	80	100,0	100,0	

Γράφημα Β1.2. Ποσοστά - Η κοινωνική ευθύνη αφορά εθελοντικές ενέργειες και πρακτικές

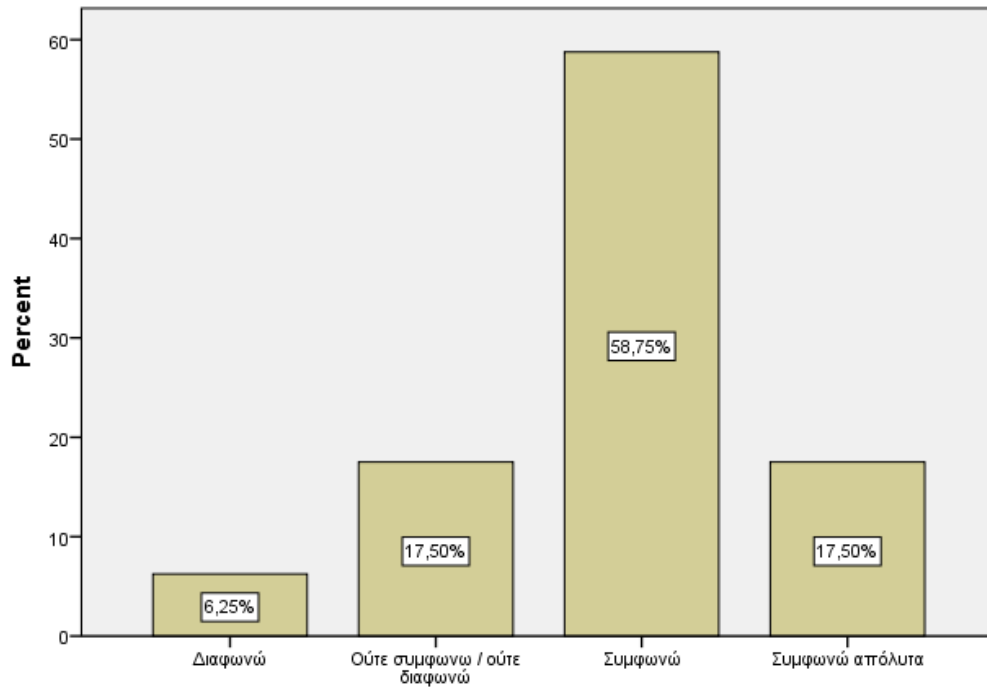

Πίνακας Β1.3. Ποσοστά και συχνότητες - Η κοινωνική ευθύνη αφορά το διάλογο με όσους επηρεάζουν και επηρεάζονται από τις δραστηριότητες της δημόσιας υπηρεσίας στην οποία εργάζομαι

Η κοινωνική ευθύνη αφορά το διάλογο με όσους επηρεάζουν και επηρεάζονται από τις δραστηριότητες της δημόσιας υπηρεσίας στην οποία εργάζομαι

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Διαφωνώ	5	6,3	6,3	6,3
Ούτε συμφωνώ / ούτε διαφωνώ	14	17,5	17,5	23,8
Συμφωνώ	47	58,8	58,8	82,5
Συμφωνώ απόλυτα	14	17,5	17,5	100,0
Total	80	100,0	100,0	

Γράφημα Β1.3. Ποσοστά - Η κοινωνική ευθύνη αφορά το διάλογο με όσους επηρεάζουν και επηρεάζονται από τις δραστηριότητες της δημόσιας υπηρεσίας στην οποία εργάζομαι

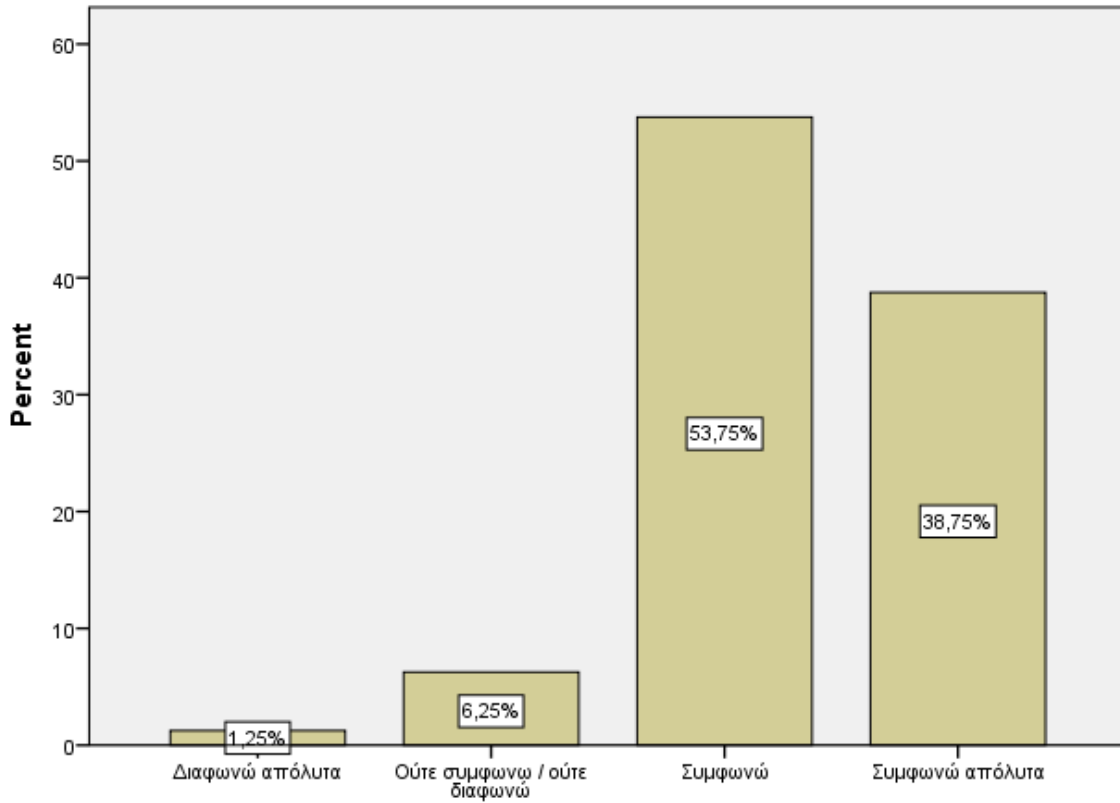

Πίνακας Β1.4. Ποσοστά και συχνότητες - Η κοινωνική ευθύνη αφορά την προστασία του περιβάλλοντος

Η κοινωνική ευθύνη αφορά την προστασία του περιβάλλοντος

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Διαφωνώ απόλυτα	1	1,3	1,3	1,3
Ούτε συμφωνώ / ούτε διαφωνώ	5	6,3	6,3	7,5
Συμφωνώ	43	53,8	53,8	61,3
Συμφωνώ απόλυτα	31	38,8	38,8	100,0
Total	80	100,0	100,0	

Γράφημα Β1.4. Ποσοστά - Η κοινωνική ευθύνη αφορά την προστασία του περιβάλλοντος

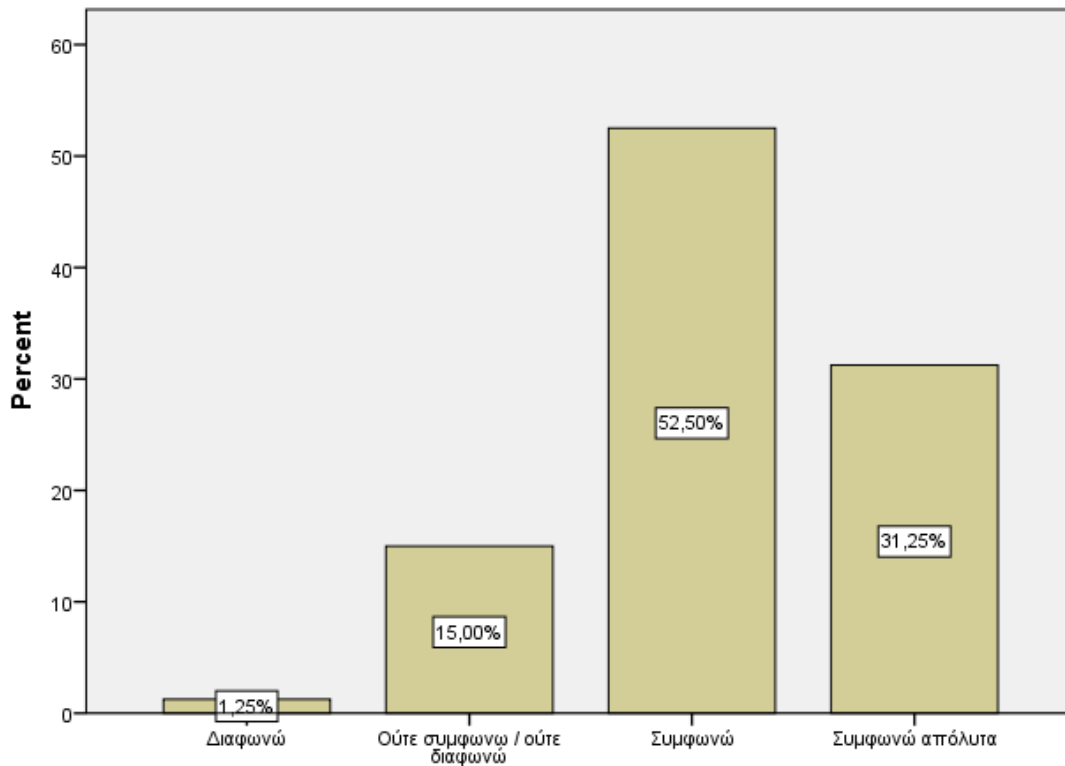

Πίνακας Β1.5. Ποσοστά και συχνότητες - Η κοινωνική ευθύνη αφορά την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής

Η κοινωνική ευθύνη αφορά την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Διαφωνώ	1	1,3	1,3	1,3
Ούτε συμφωνώ / ούτε διαφωνώ	12	15,0	15,0	16,3
Συμφωνώ	42	52,5	52,5	68,8
Συμφωνώ απόλυτα	25	31,3	31,3	100,0
Total	80	100,0	100,0	

Γράφημα B1.5. Ποσοστά - Η κοινωνική ευθύνη αφορά την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής

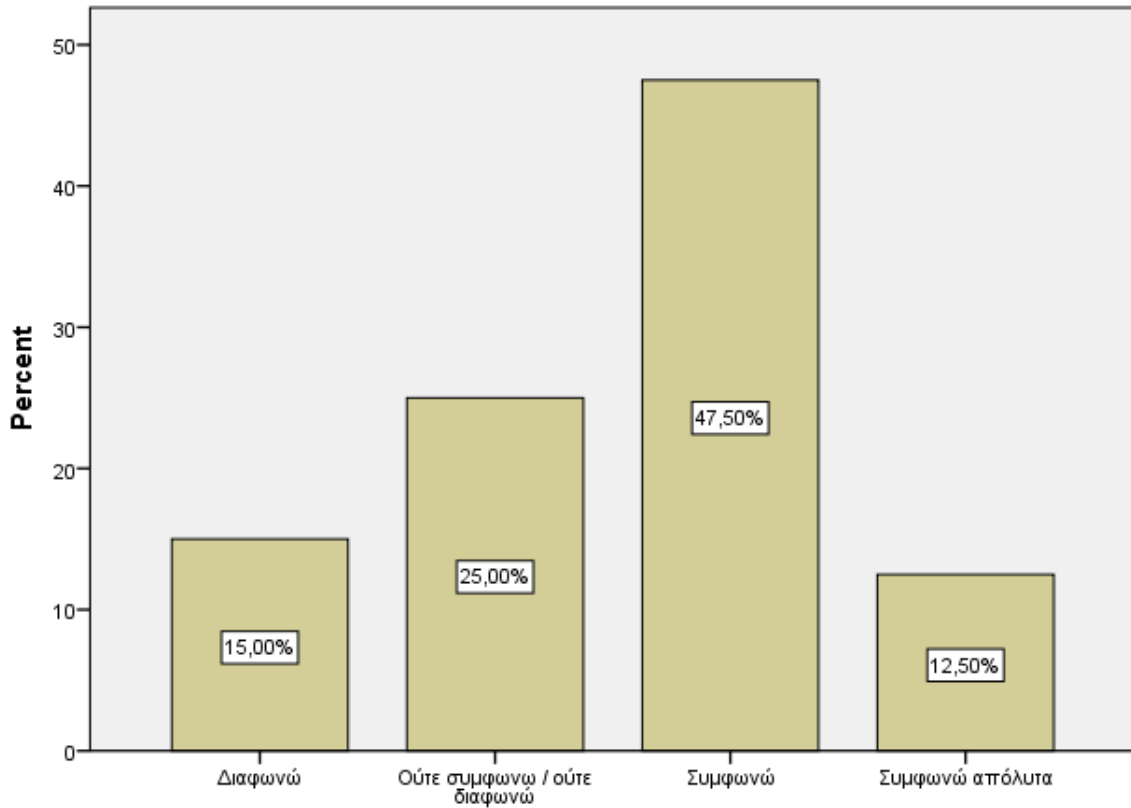

Πίνακας B1.6. Ποσοστά και συχνότητες - Η κοινωνική ευθύνη αφορά τη συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη

Η κοινωνική ευθύνη αφορά τη συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Διαφωνώ	12	15,0	15,0	15,0
Ούτε συμφωνώ / ούτε διαφωνώ	20	25,0	25,0	40,0
Συμφωνώ	38	47,5	47,5	87,5
Συμφωνώ απόλυτα	10	12,5	12,5	100,0
Total	80	100,0	100,0	

Γράφημα Β1.6. Ποσοστά - Η κοινωνική ευθύνη αφορά τη συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη

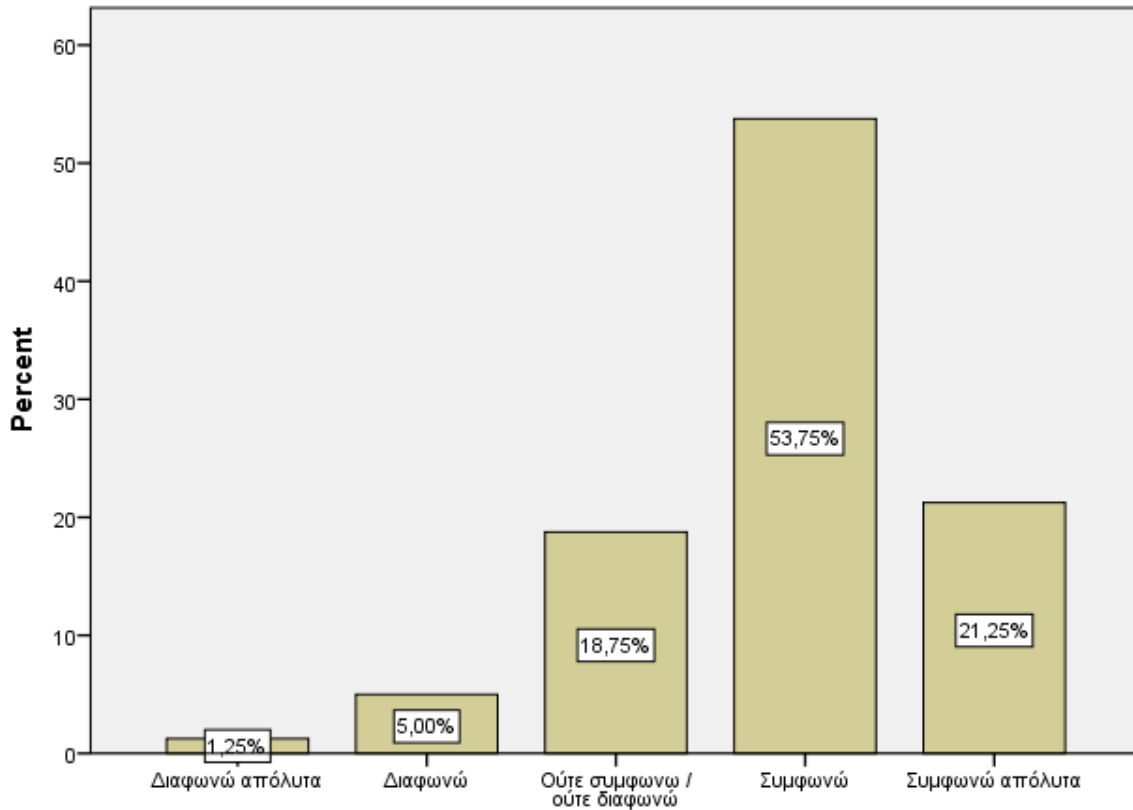

Πίνακας Β1.7. Ποσοστά και συχνότητες - Η κοινωνική ευθύνη αφορά το φιλανθρωπικό έργο

Η κοινωνική ευθύνη αφορά το φιλανθρωπικό έργο

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Διαφωνώ απόλυτα	1	1,3	1,3	1,3
Διαφωνώ	4	5,0	5,0	6,3
Ούτε συμφωνώ / ούτε διαφωνώ	15	18,8	18,8	25,0
Συμφωνώ	43	53,8	53,8	78,8
Συμφωνώ απόλυτα	17	21,3	21,3	100,0
Total	80	100,0	100,0	

Γράφημα Β1.7. Ποσοστά - Η κοινωνική ευθύνη αφορά το φιλανθρωπικό έργο

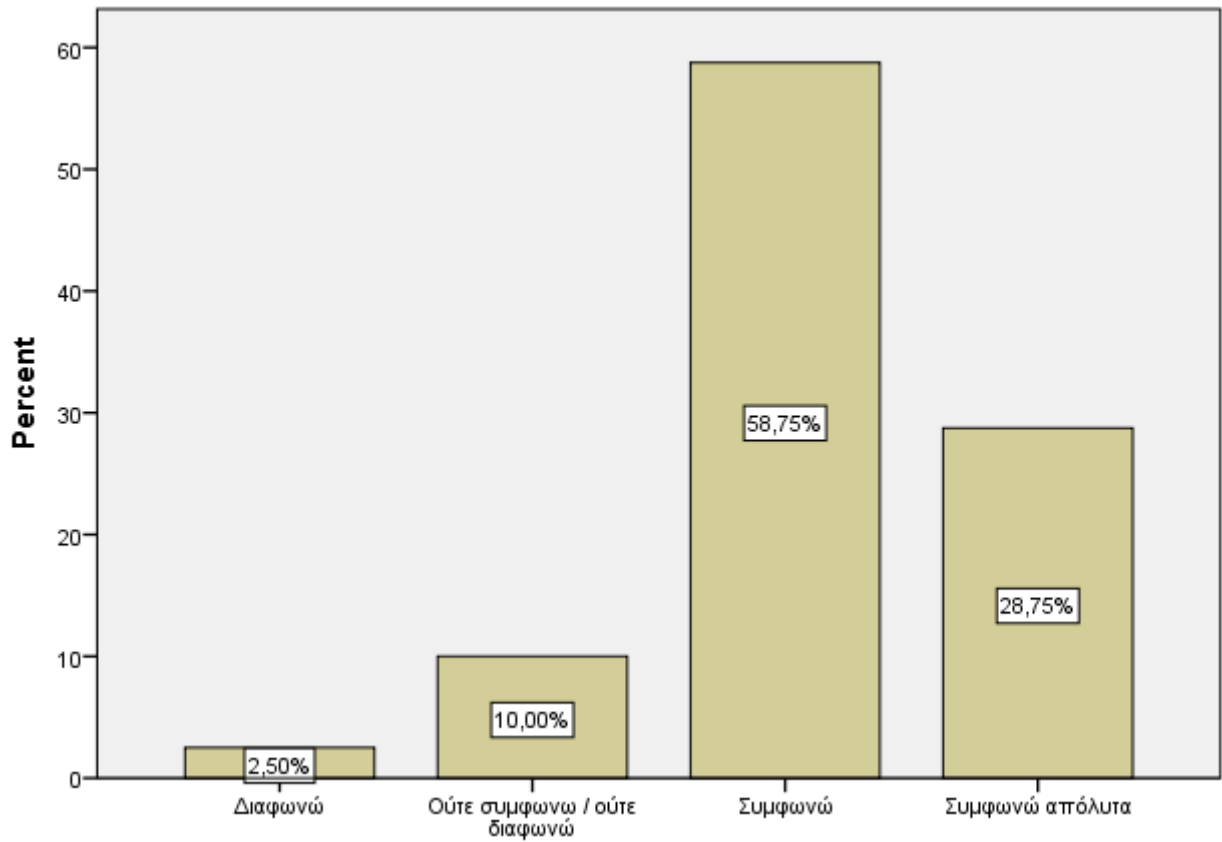

Πίνακας Β1.8. Ποσοστά και συχνότητες - Η κοινωνική ευθύνη αφορά την ηθική με την οποία λειτουργεί ένας οργανισμός

Η κοινωνική ευθύνη αφορά την ηθική με την οποία λειτουργεί ένας οργανισμός

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Διαφωνώ	2	2,5	2,5	2,5
Ούτε συμφωνώ / ούτε διαφωνώ	8	10,0	10,0	12,5
Συμφωνώ	47	58,8	58,8	71,3
Συμφωνώ απόλυτα	23	28,7	28,7	100,0
Total	80	100,0	100,0	

Γράφημα Β1.8. Ποσοστά - Η κοινωνική ευθύνη αφορά την ηθική με την οποία λειτουργεί ένας οργανισμός

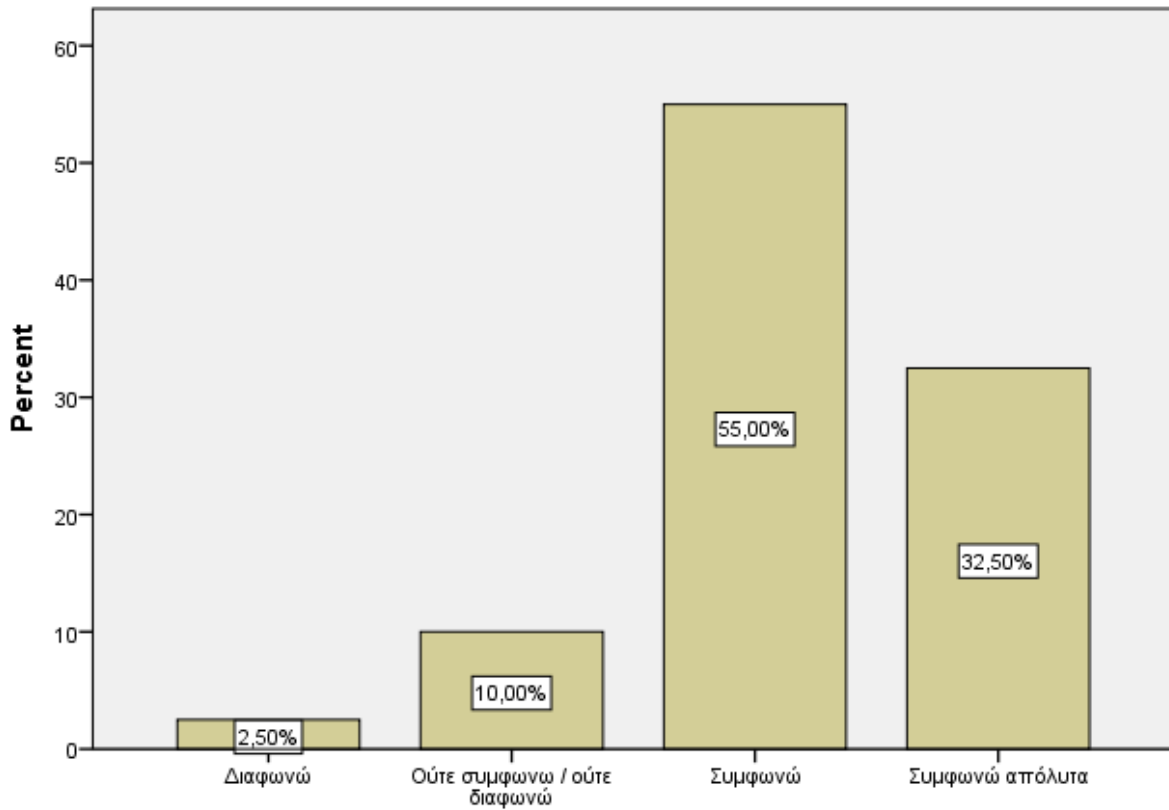

Πίνακας Β1.9. Ποσοστά και συχνότητες - Η κοινωνική ευθύνη αφορά την εναρμόνιση με τις κοινωνικές αρχές και αξίες

Η κοινωνική ευθύνη αφορά την εναρμόνιση με τις κοινωνικές αρχές και αξίες

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Διαφωνώ	2	2,5	2,5	2,5
Ούτε συμφωνώ / ούτε διαφωνώ	8	10,0	10,0	12,5
Συμφωνώ	44	55,0	55,0	67,5
Συμφωνώ απόλυτα	26	32,5	32,5	100,0
Total	80	100,0	100,0	

Γράφημα Β1.9. Ποσοστά - Η κοινωνική ευθύνη αφορά την εναρμόνιση με τις κοινωνικές αρχές και αξίες

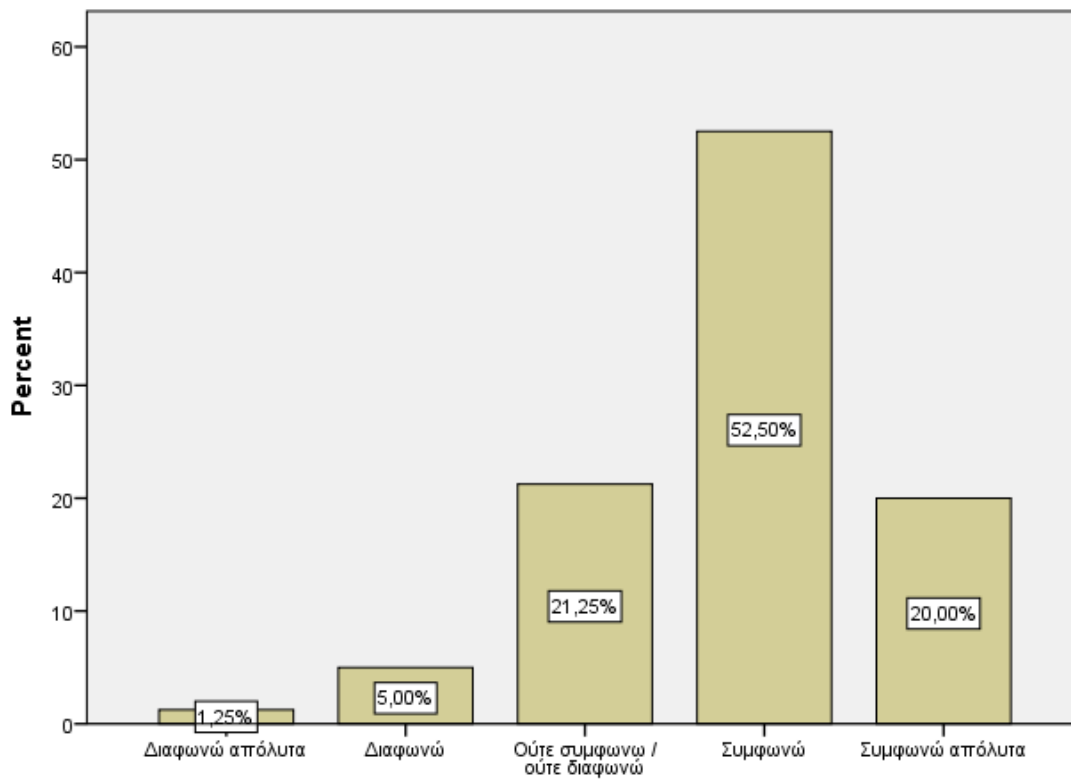

Πίνακας Β1.10. Ποσοστά και συχνότητες - Η κοινωνική ευθύνη ταυτίζεται με τη δημόσια εικόνα ενός οργανισμού

Η κοινωνική ευθύνη ταυτίζεται με τη δημόσια εικόνα ενός οργανισμού

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Διαφωνώ απόλυτα	1	1,3	1,3	1,3
Διαφωνώ	4	5,0	5,0	6,3
Ούτε συμφωνώ / ούτε διαφωνώ	17	21,3	21,3	27,5
Συμφωνώ	42	52,5	52,5	80,0
Συμφωνώ απόλυτα	16	20,0	20,0	100,0
Total	80	100,0	100,0	

Γράφημα Β1.10. Ποσοστά - Η κοινωνική ευθύνη ταυτίζεται με τη δημόσια εικόνα ενός οργανισμού

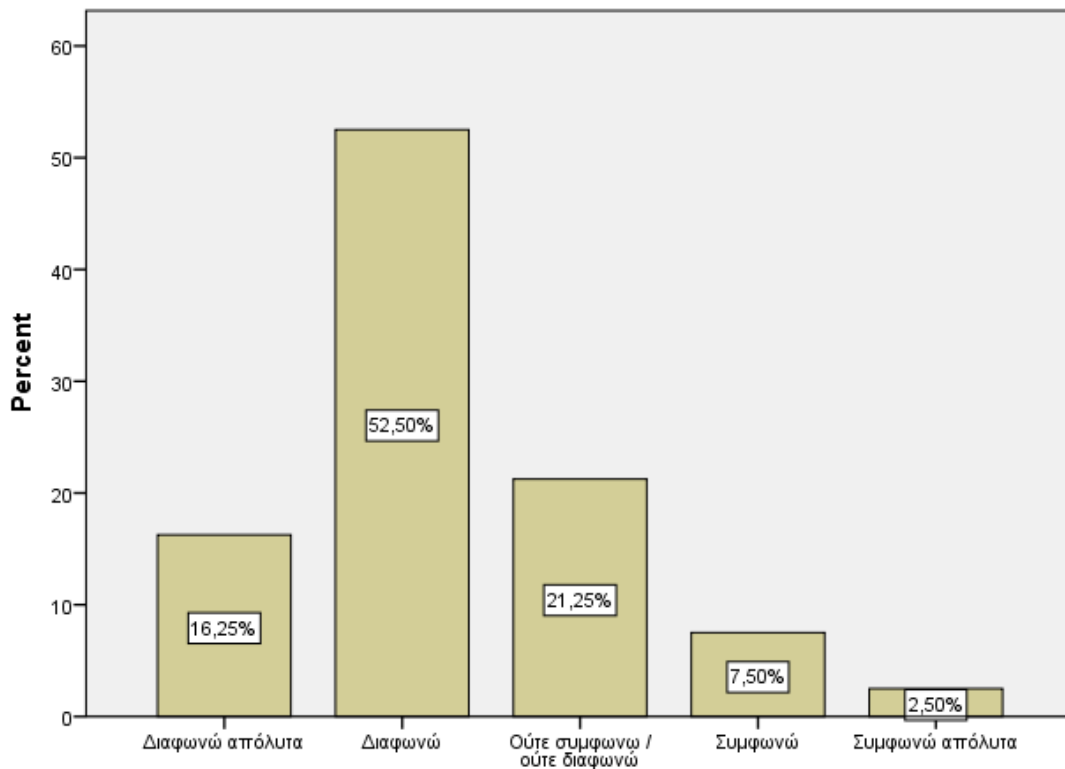

Πίνακας Β1.11. Ποσοστά και συχνότητες - Η κοινωνική ευθύνη αφορά μια «μόδα» της τρέχουσας περιόδου

Η κοινωνική ευθύνη αφορά μια «μόδα» της τρέχουσας περιόδου

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Διαφωνώ απόλυτα	13	16,3	16,3	16,3
Διαφωνώ	42	52,5	52,5	68,8
Ούτε συμφωνώ / ούτε διαφωνώ	17	21,3	21,3	90,0
Συμφωνώ	6	7,5	7,5	97,5
Συμφωνώ απόλυτα	2	2,5	2,5	100,0
Total	80	100,0	100,0	

Γράφημα B1.11. Ποσοστά - Η κοινωνική ευθύνη αφορά μια «μόδα» της τρέχουσας περιόδου

B2. Ενδιαφερόμενα μέρη

Σε αυτό το υποκεφάλαιο παρουσιάζονται οι αντιλήψεις των ερωτηθέντων σχετικά με τα διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη που άπτονται της κοινωνικής ευθύνης. Όπως και στην προηγούμενη περίπτωση, οι απαντήσεις των ερωτηθέντων με βάση την κλίμακα Likert δέχονται τιμές από το 1 έως το 5 όπου, η αύξηση της μέσης τιμής συνεπάγεται ότι αυξάνεται ο βαθμός συμφωνίας των ερωτηθέντων με τις παρακάτω προτάσεις. Αναλυτικότερα, στον Πίνακα B2 παρουσιάζεται ο απόλυτος αριθμός, η ελάχιστη και η μέγιστη τιμή, η μέση τιμή καθώς και η τυπική απόκλιση. Η ερμηνεία του Πίνακα B2 θα γίνει και πάλι με βάση τη μέση τιμή του δείγματος.

Πίνακας Β2. Μέσες τιμές ως προς τα ενδιαφερόμενα μέρη

Ενδιαφερόμενα μέρη					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι έχει ευθύνη έναντι της κυβέρνησης	80	1,00	5,00	4,0000	,92777
Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι έχει ευθύνη έναντι των πολιτών	80	4,00	5,00	4,6125	,49025
Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι έχει ευθύνη έναντι ευρύτερα της κοινωνίας	80	2,00	33,00	4,7500	3,26275
Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι έχει ευθύνη έναντι του συνόλου των εργαζομένων της	80	3,00	5,00	4,4250	,56870
Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι έχει ευθύνη έναντι του Υπουργείου στο οποίο υπάγεται	80	3,00	5,00	4,3875	,64619
Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι έχει ευθύνη έναντι των προμηθευτών και εξωτερικών συνεργατών της	80	1,00	5,00	3,8500	,84344
Valid N (listwise)	80				

Με βάση τον παραπάνω Πίνακα Β2 γίνεται φανερό ότι, το μεγαλύτερο βαθμό συμφωνίας εμφανίζουν οι προτάσεις που αναδεικνύουν την κοινωνική ευθύνη της δημόσιας υπηρεσίας έναντι ευρύτερα της κοινωνίας (4,750) και έναντι των πολιτών (4,612). Στην περίπτωση αυτή, οι ερωτηθέντες τοποθετούνται μεταξύ των απαντήσεων «συμφωνώ» και «συμφωνώ απόλυτα», τείνοντας προς τη δεύτερη. Μικρότερος αλλά υψηλός βαθμός συμφωνίας παρατηρείται στις προτάσεις που υπογραμμίζουν την κοινωνική ευθύνη έναντι του συνόλου των εργαζομένων της δημόσιας υπηρεσίας (4,425) και του Υπουργείου στο οποίο αυτή υπάγεται (4,387). Στην περίπτωση αυτή, οι ερωτηθέντες τοποθετούνται ομοίως μεταξύ των απαντήσεων «συμφωνώ» και «συμφωνώ απόλυτα»,

τείνοντας όμως προς την πρώτη. Τέλος, ένας μικρότερος βαθμός αλλά και πάλι σχετικά υψηλός συμφωνίας εκφράζεται από τους ερωτηθέντες ως προς την κοινωνική ευθύνη που φέρει η δημόσια υπηρεσία έναντι της κυβέρνησης (4,000) και των προμηθευτών και εξωτερικών συνεργατών της (3,850). Σε αυτή την περίπτωση, οι ερωτηθέντες τοποθετούνται μεταξύ των απαντήσεων «ούτε διαφωνώ / ούτε συμφωνώ» και «συμφωνώ» τείνοντας προς τη δεύτερη.

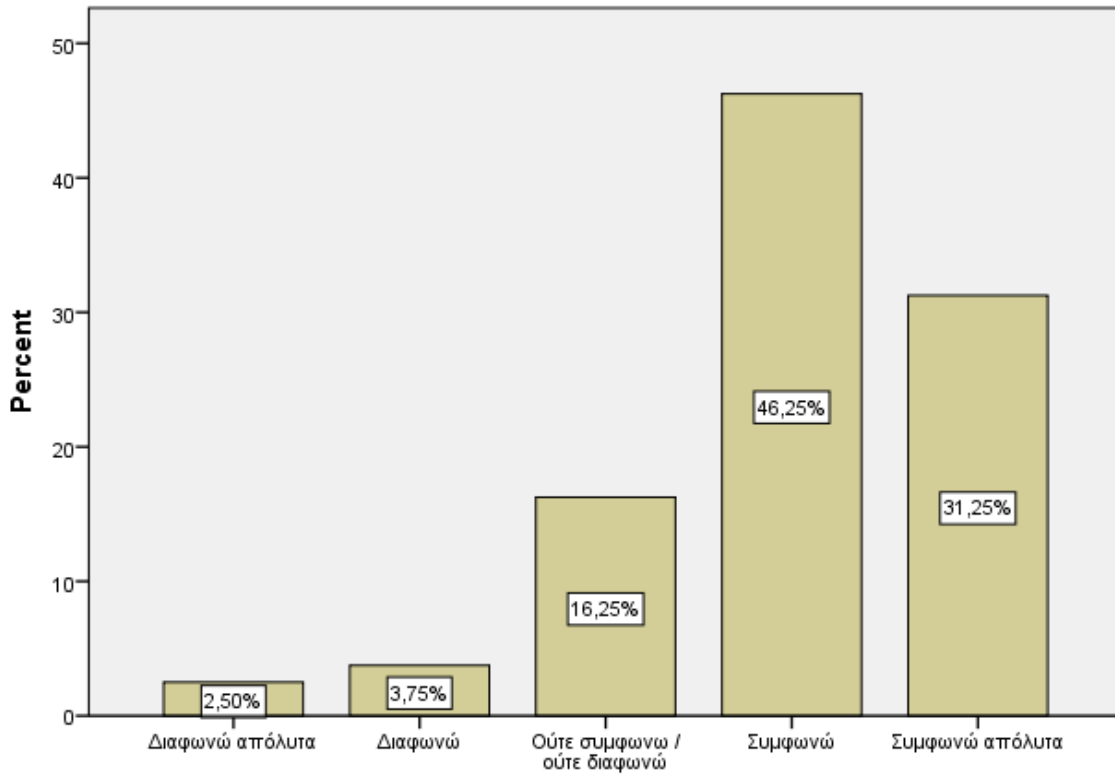
Τα παραπάνω ευρήματα απεικονίζονται και στους παρακάτω Πίνακες και τα Γραφήματα που παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά των απαντήσεων των ερωτηθέντων σχετικά με το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας τους.

Πίνακας B2.12. Ποσοστά και συχνότητες - Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι έχει ευθύνη έναντι της κυβέρνησης

Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι έχει ευθύνη έναντι της κυβέρνησης

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Διαφωνώ απόλυτα	2	2,5	2,5	2,5
Διαφωνώ	3	3,8	3,8	6,3
Ούτε συμφωνώ / ούτε διαφωνώ	13	16,3	16,3	22,5
Συμφωνώ	37	46,3	46,3	68,8
Συμφωνώ απόλυτα	25	31,3	31,3	100,0
Total	80	100,0	100,0	

Γράφημα Β2.12. Ποσοστά - Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι έχει ευθύνη έναντι της κυβέρνησης

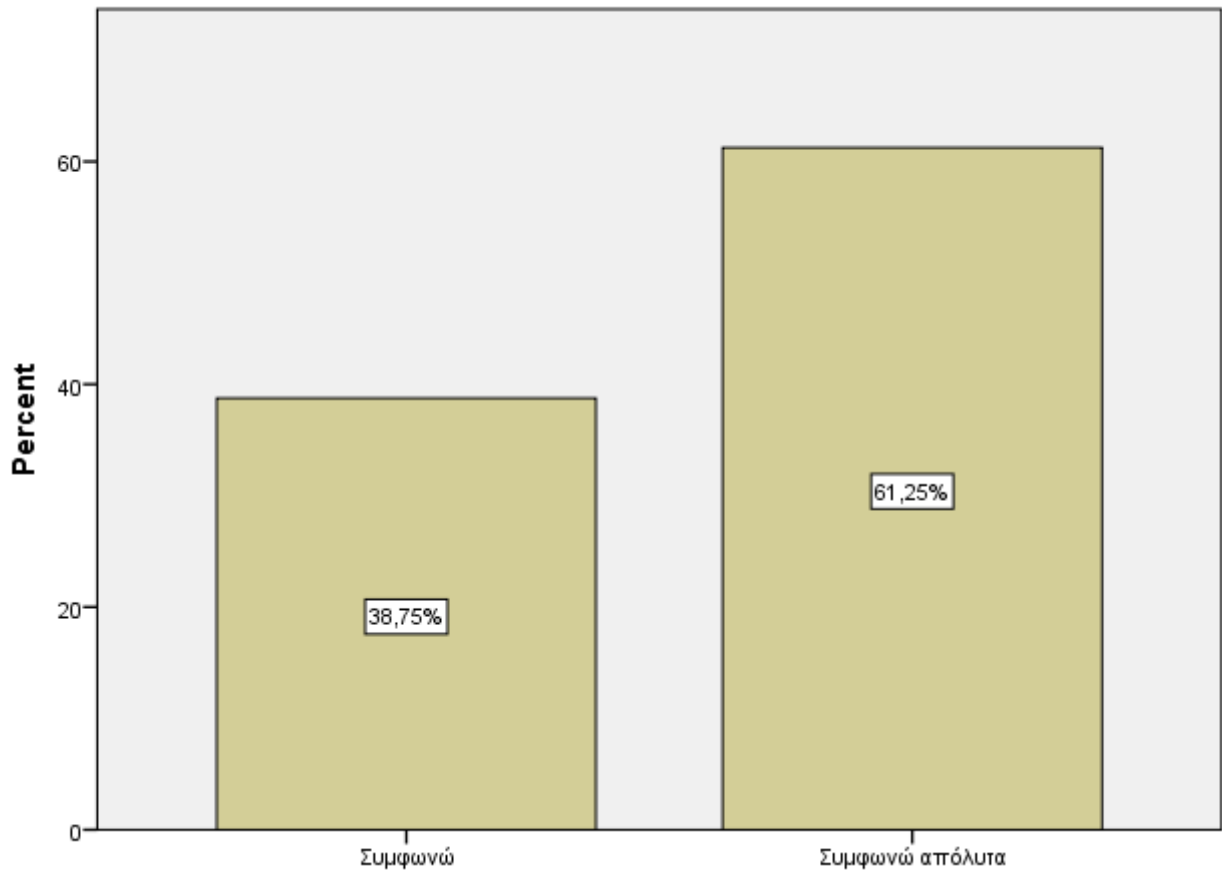

Πίνακας Β2.13. Ποσοστά και συχνότητες - Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι έχει ευθύνη έναντι των πολιτών

Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι έχει ευθύνη έναντι των πολιτών

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Συμφωνώ	31	38,8	38,8	38,8
Συμφωνώ απόλυτα	49	61,3	61,3	100,0
Total	80	100,0	100,0	

Γράφημα B2.13. Ποσοστά - Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργαζομαι έχει ευθύνη έναντι των πολιτών

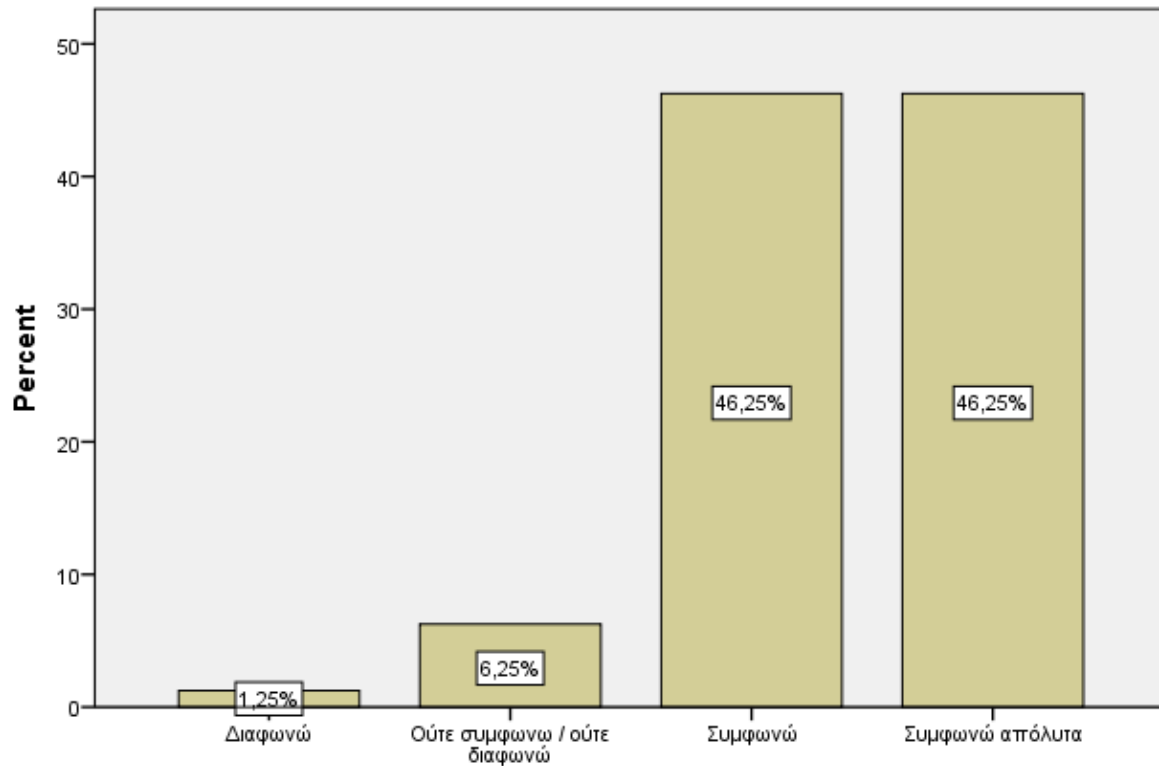

Πίνακας B2.14. Ποσοστά και συχνότητες - Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργαζομαι έχει ευθύνη έναντι ευρύτερα της κοινωνίας

Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργαζομαι έχει ευθύνη έναντι ευρύτερα της κοινωνίας

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διαφωνώ	1	1,3	1,3	1,3
	Ούτε συμφωνώ / ούτε διαφωνώ	5	6,3	6,3	7,5
	Συμφωνώ	37	46,3	46,3	53,8
	Συμφωνώ απόλυτα	37	46,3	46,3	100,0
	Total	80	100,0	100,0	

Γράφημα B2.14. Ποσοστά - Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι έχει ευθύνη έναντι ευρύτερα της κοινωνίας

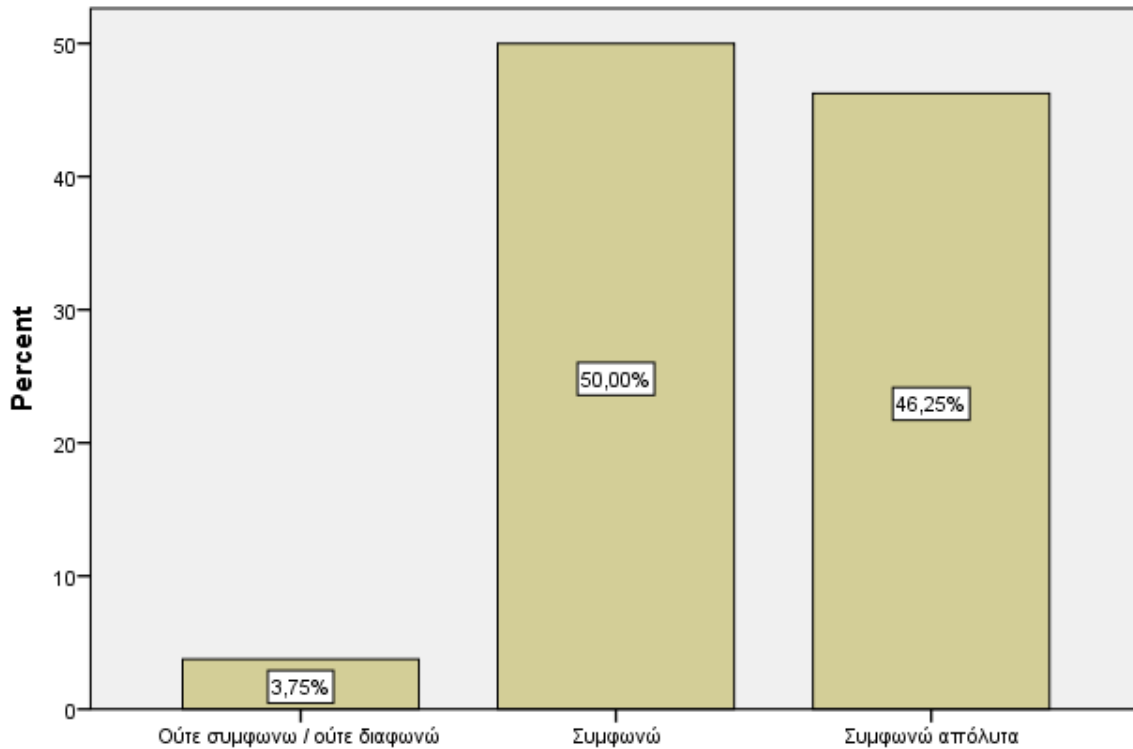

Πίνακας B2.15. Ποσοστά και συχνότητες - Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι έχει ευθύνη έναντι του συνόλου των εργαζομένων της

Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι έχει ευθύνη έναντι του συνόλου των εργαζομένων της

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Ούτε συμφωνώ / ούτε διαφωνώ	3	3,8	3,8	3,8
Συμφωνώ	40	50,0	50,0	53,8
Συμφωνώ απόλυτα	37	46,3	46,3	100,0
Total	80	100,0	100,0	

Γράφημα B2.15. Ποσοστά - Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργαζομαι έχει ευθύνη έναντι του συνόλου των εργαζομένων της

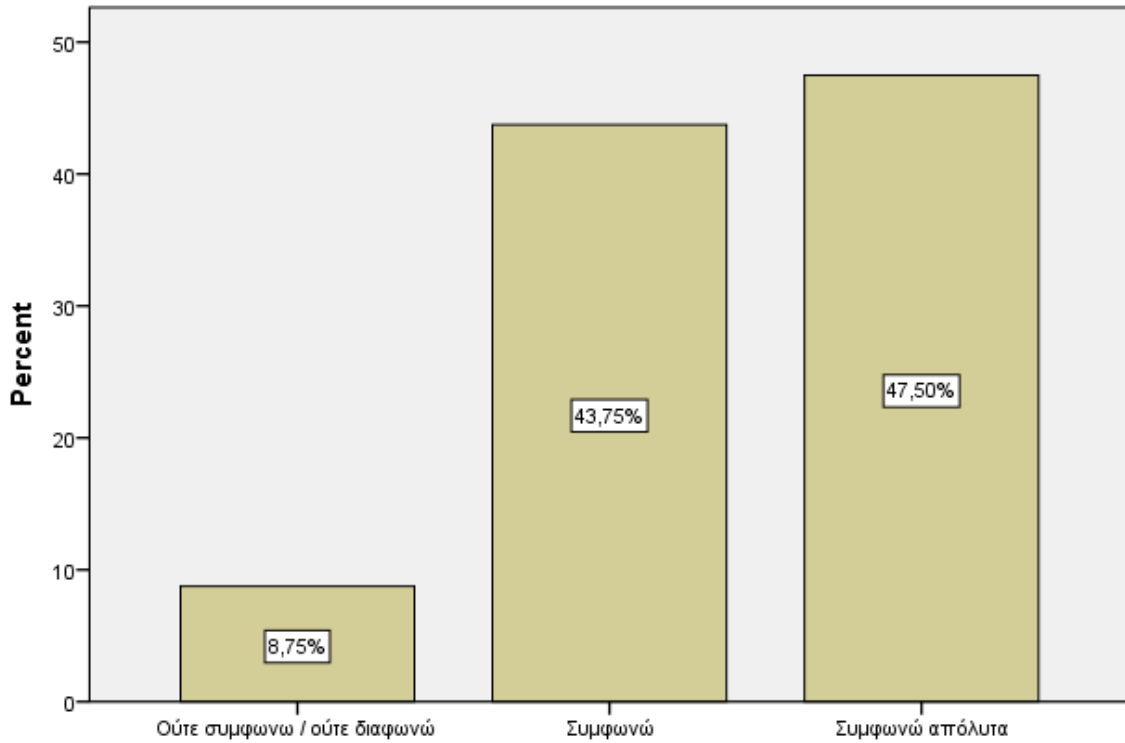

Πίνακας B2.16. Ποσοστά και συχνότητες - Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργαζομαι έχει ευθύνη έναντι του Υπουργείου στο οποίο υπάγεται

Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργαζομαι έχει ευθύνη έναντι του Υπουργείου στο οποίο υπάγεται

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Ούτε συμφωνώ / ούτε διαφωνώ	7	8,8	8,8	8,8
Συμφωνώ	35	43,8	43,8	52,5
Συμφωνώ απόλυτα	38	47,5	47,5	100,0
Total	80	100,0	100,0	

Γράφημα B2.16. Ποσοστά - Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι έχει ευθύνη έναντι του Υπουργείου στο οποίο υπάγεται

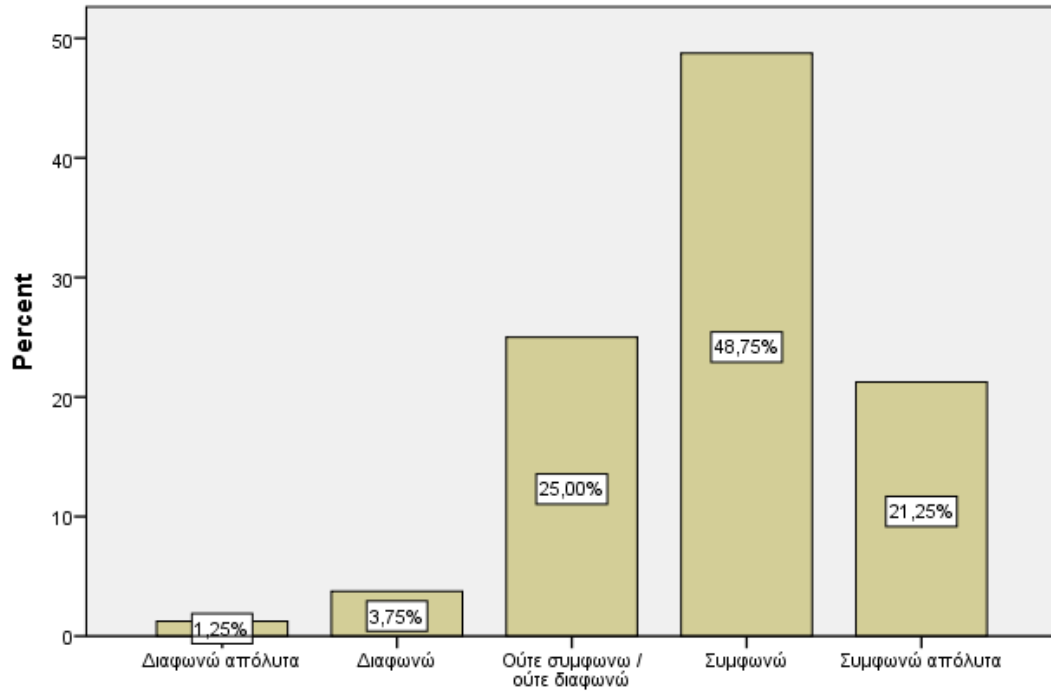

Πίνακας B2.17. Ποσοστά και συχρότητες - Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι έχει ευθύνη έναντι των προμηθευτών και εξωτερικών συνεργατών της

Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι έχει ευθύνη έναντι των προμηθευτών και εξωτερικών συνεργατών της

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Διαφωνώ απόλυτα	1	1,3	1,3	1,3
Διαφωνώ	3	3,8	3,8	5,0
Ούτε συμφωνώ / ούτε διαφωνώ	20	25,0	25,0	30,0
Συμφωνώ	39	48,8	48,8	78,8
Συμφωνώ απόλυτα	17	21,3	21,3	100,0
Total	80	100,0	100,0	

Γράφημα B2.17. Ποσοστά - Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι έχει ευθύνη έναντι των προμηθευτών και εξωτερικών συνεργατών της

B3. Οφέλη κοινωνικής ευθύνης

Σε αυτό το υποκεφάλαιο παρουσιάζονται οι αντιλήψεις των ερωτηθέντων σχετικά με τα οφέλη που προκύπτουν στο πλαίσιο της κοινωνικής ευθύνης. Όπως και στην προηγούμενη περίπτωση, οι απαντήσεις των ερωτηθέντων με βάση την κλίμακα Likert δέχονται τιμές από το 1 έως το 5 όπου, η αύξηση της μέσης τιμής συνεπάγεται ότι αυξάνεται ο βαθμός συμφωνίας των ερωτηθέντων. Η ερμηνεία του Πίνακα B3 θα γίνει και πάλι με βάση τη μέση τιμή του δείγματος.

Πίνακας Β3. Μέσες τιμές ως προς τα οφέλη της κοινωνικής ευθύνης

Οφέλη κοινωνικής ευθύνης

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Η κοινωνική ευθύνη βελτιώνει την εικόνα της δημόσιας υπηρεσίας στην οποία εργάζομαι	80	2,00	5,00	4,2125	,65010
Η κοινωνική ευθύνη βελτιώνει την εργασιακή ικανοποίηση, τη δέσμευση και την αφοσίωση των εργαζομένων	80	2,00	5,00	4,0250	,67458
Η κοινωνική ευθύνη μειώνει τις λειτουργικές δαπάνες	80	1,00	5,00	3,3000	,94668
Η κοινωνική ευθύνη βελτιώνει την παραγωγικότητα και αποδοτικότητα	80	1,00	5,00	4,0125	,75463
Η κοινωνική ευθύνη βελτιώνει τη διοίκηση της δημόσιας υπηρεσίας στην οποία εργάζομαι	80	1,00	5,00	3,9125	,85970
Η κοινωνική ευθύνη ενισχύει τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα της δημόσιας υπηρεσίας στην οποία εργάζομαι	80	1,00	5,00	3,5875	1,00245
Η κοινωνική ευθύνη ενισχύει την εμπιστοσύνη όλων των συναλλασσόμενων με τη δημόσια υπηρεσία την οποία εργάζομαι	80	2,00	5,00	4,2500	,64631
Η κοινωνική ευθύνη βελτιώνει τη διαφάνεια και τη λογοδοσία της δημόσιας υπηρεσίας στην οποία εργάζομαι	80	1,00	5,00	3,7625	,90349
Valid N (listwise)	80				

Με βάση τον παραπάνω Πίνακα Β3, παρατηρείται ότι, το μεγαλύτερο βαθμό συμφωνίας εμφανίζουν οι προτάσεις που συνδέουν την κοινωνική ευθύνη με οφέλη που αφορούν την εμπιστοσύνη όλων των συναλλασσόμενων με τη δημόσια υπηρεσία (4,250), την εικόνα της δημόσιας υπηρεσίας (4,212), την εργασιακή ικανοποίηση, τη δέσμευση και την αφοσίωση των εργαζομένων (4,025) και την παραγωγικότητα και αποδοτικότητα (4,012). Σε αυτή την περίπτωση, οι ερωτηθέντες τοποθετούνται μεταξύ των απαντήσεων «συμφωνώ» και «συμφωνώ απόλυτα», τείνοντας περισσότερο προς την πρώτη. Μικρότερος βαθμός συμφωνίας παρατηρείται στις προτάσεις που υπογραμμίζουν ότι τα οφέλη της κοινωνικής ευθύνης αφορούν τη βελτίωση της διοίκησης (3,912), τη διαφάνεια και τη λογοδοσία (3,762), τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα της δημόσιας υπηρεσίας (3,587) και τη μείωση των λειτουργικών δαπανών (3,300). Στην περίπτωση αυτή, οι ερωτηθέντες τοποθετούνται μεταξύ των απαντήσεων «ούτε διαφωνώ / ούτε συμφωνώ» και «συμφωνώ».

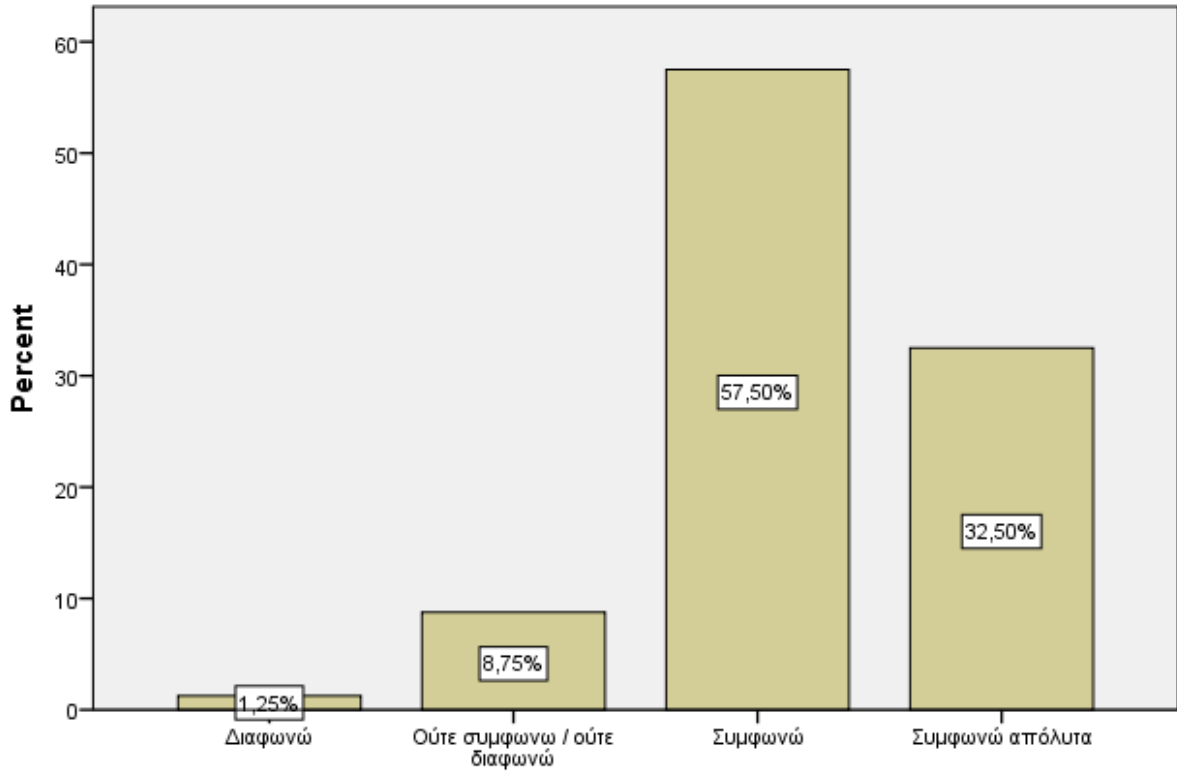
Τα παραπάνω ευρήματα απεικονίζονται και στους παρακάτω Πίνακες και τα Γραφήματα που παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά των απαντήσεων των ερωτηθέντων σχετικά με το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας τους.

Πίνακας Β3.18. Ποσοστά και συχνότητες - Η κοινωνική ευθύνη βελτιώνει την εικόνα της δημόσιας υπηρεσίας στην οποία εργάζομαι

Η κοινωνική ευθύνη βελτιώνει την εικόνα της δημόσιας υπηρεσίας στην οποία εργάζομαι

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Διαφωνώ	1	1,3	1,3	1,3
Ούτε συμφωνώ / ούτε διαφωνώ	7	8,8	8,8	10,0
Συμφωνώ	46	57,5	57,5	67,5
Συμφωνώ απόλυτα	26	32,5	32,5	100,0
Total	80	100,0	100,0	

Γράφημα Β3.18. Ποσοστά - Η κοινωνική ευθύνη βελτιώνει την εικόνα της δημόσιας υπηρεσίας στην οποία εργάζομαι

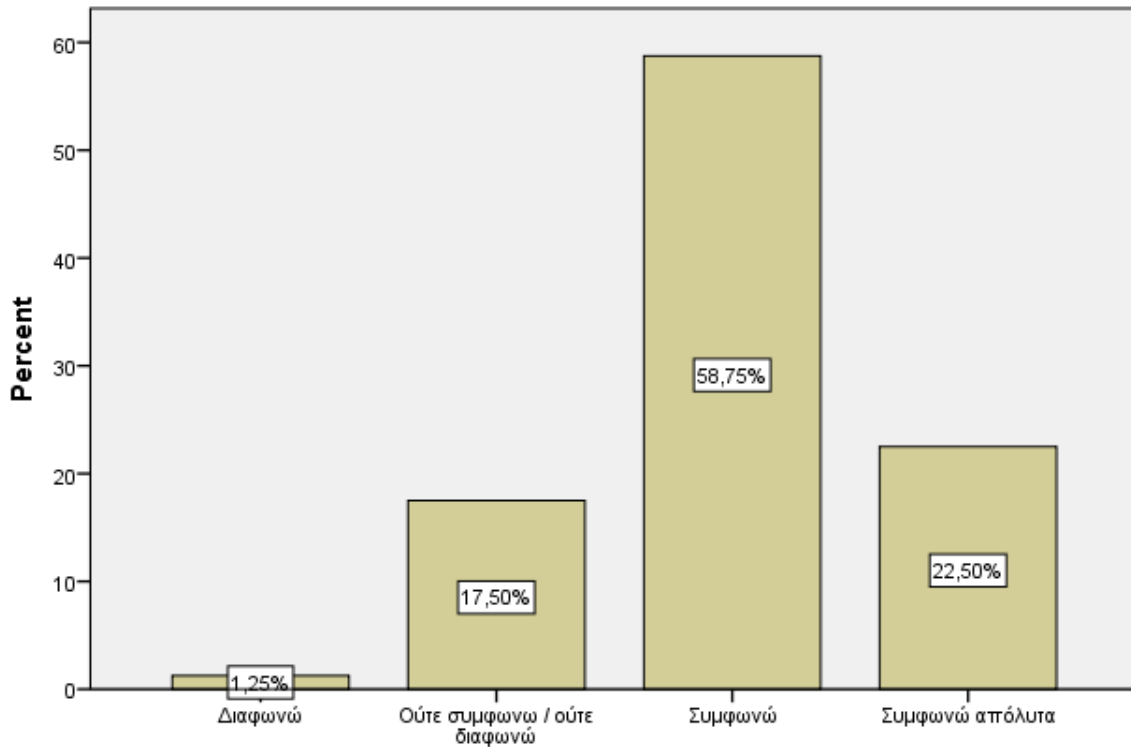

Πίνακας Β3.19. Ποσοστά και συχνότητες - Η κοινωνική ευθύνη βελτιώνει την εργασιακή ικανοποίηση, τη δέσμευση και την αφοσίωση των εργαζομένων

Η κοινωνική ευθύνη βελτιώνει την εργασιακή ικανοποίηση, τη δέσμευση και την αφοσίωση των εργαζομένων

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Διαφωνώ	1	1,3	1,3	1,3
Ούτε συμφωνώ / ούτε διαφωνώ	14	17,5	17,5	18,8
Συμφωνώ	47	58,8	58,8	77,5
Συμφωνώ απόλυτα	18	22,5	22,5	100,0
Total	80	100,0	100,0	

Γράφημα Β3.19. Ποσοστά - Η κοινωνική ευθύνη βελτιώνει την εργασιακή ικανοποίηση, τη δέσμευση και την αφοσίωση των εργαζομένων

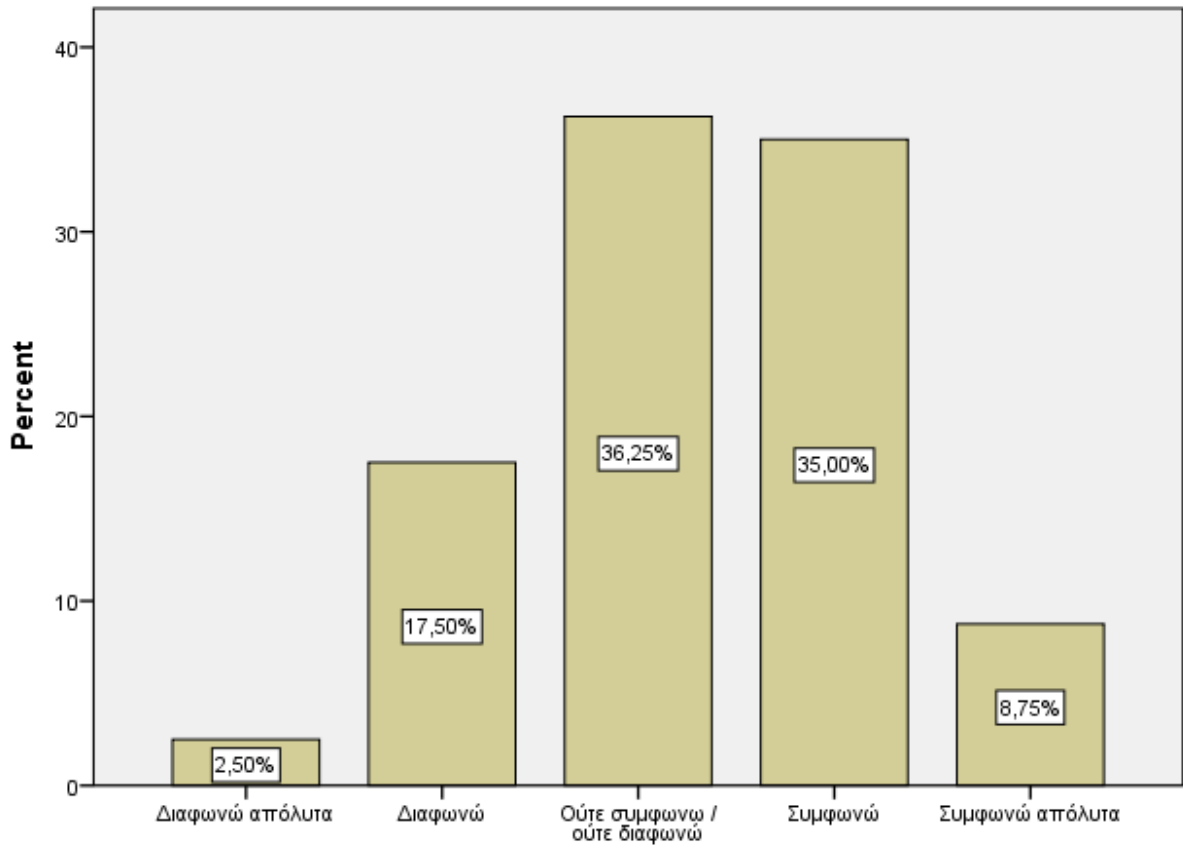

Πίνακας Β3.20. Ποσοστά και συχνότητες - Η κοινωνική ευθύνη μειώνει τις λειτουργικές δαπάνες

Η κοινωνική ευθύνη μειώνει τις λειτουργικές δαπάνες

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Διαφωνώ απόλυτα	2	2,5	2,5	2,5
Διαφωνώ	14	17,5	17,5	20,0
Ούτε συμφωνώ / ούτε διαφωνώ	29	36,3	36,3	56,3
Συμφωνώ	28	35,0	35,0	91,3
Συμφωνώ απόλυτα	7	8,8	8,8	100,0
Total	80	100,0	100,0	

Γράφημα Β3.20. Ποσοστά - Η κοινωνική ευθύνη μειώνει τις λειτουργικές δαπάνες

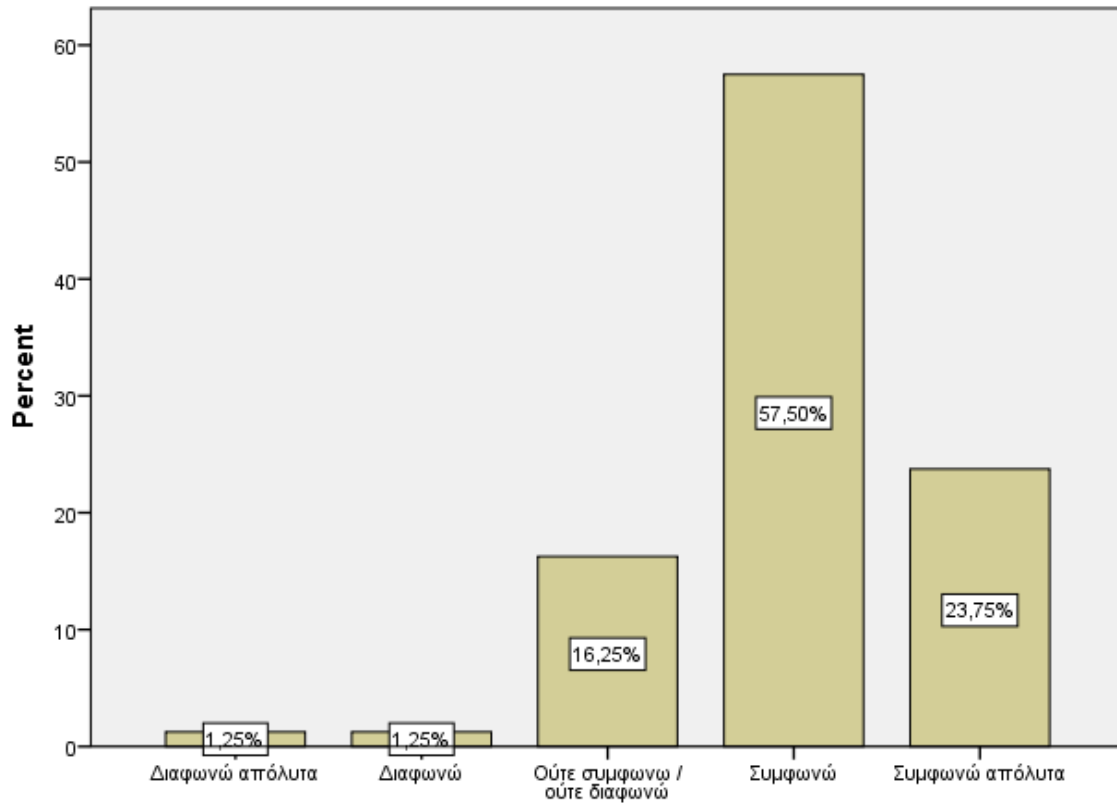

Πίνακας Β3.21. Ποσοστά και συχνότητες - Η κοινωνική ευθύνη βελτιώνει την παραγωγικότητα και αποδοτικότητα

Η κοινωνική ευθύνη βελτιώνει την παραγωγικότητα και αποδοτικότητα

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Διαφωνώ απόλυτα	1	1,3	1,3	1,3
Διαφωνώ	1	1,3	1,3	2,5
Ούτε συμφωνώ / ούτε διαφωνώ	13	16,3	16,3	18,8
Συμφωνώ	46	57,5	57,5	76,3
Συμφωνώ απόλυτα	19	23,8	23,8	100,0
Total	80	100,0	100,0	

Γράφημα B3.21. Ποσοστά – Η κοινωνική ευθύνη βελτιώνει την παραγωγικότητα και αποδοτικότητα

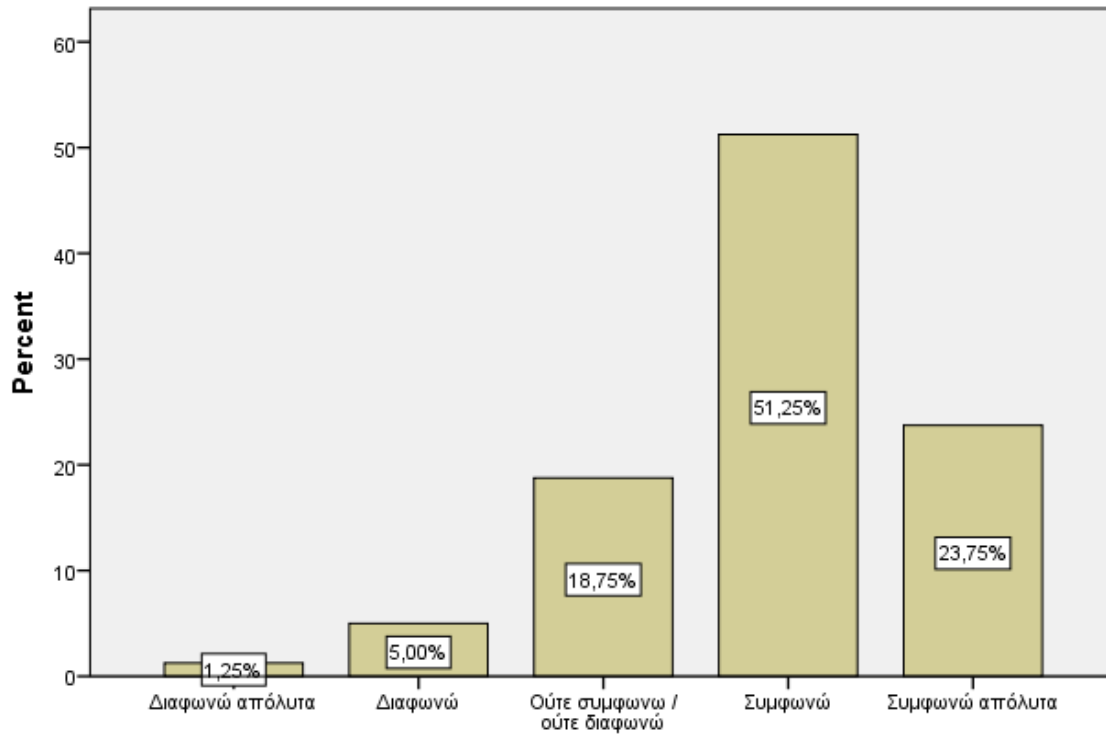

Πίνακας B3.22. Ποσοστά και συχνότητες - Η κοινωνική ευθύνη βελτιώνει τη διοίκηση της δημόσιας υπηρεσίας στην οποία εργάζομαι

Η κοινωνική ευθύνη βελτιώνει τη διοίκηση της δημόσιας υπηρεσίας στην οποία εργάζομαι

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Διαφωνώ απόλυτα	1	1,3	1,3	1,3
Διαφωνώ	4	5,0	5,0	6,3
Ούτε συμφωνώ / ούτε διαφωνώ	15	18,8	18,8	25,0
Συμφωνώ	41	51,2	51,2	76,3
Συμφωνώ απόλυτα	19	23,8	23,8	100,0
Total	80	100,0	100,0	

Γράφημα Β3.22. Ποσοστά – Η κοινωνική ευθύνη βελτιώνει τη διοίκηση της δημόσιας υπηρεσίας στην οποία εργάζομαι

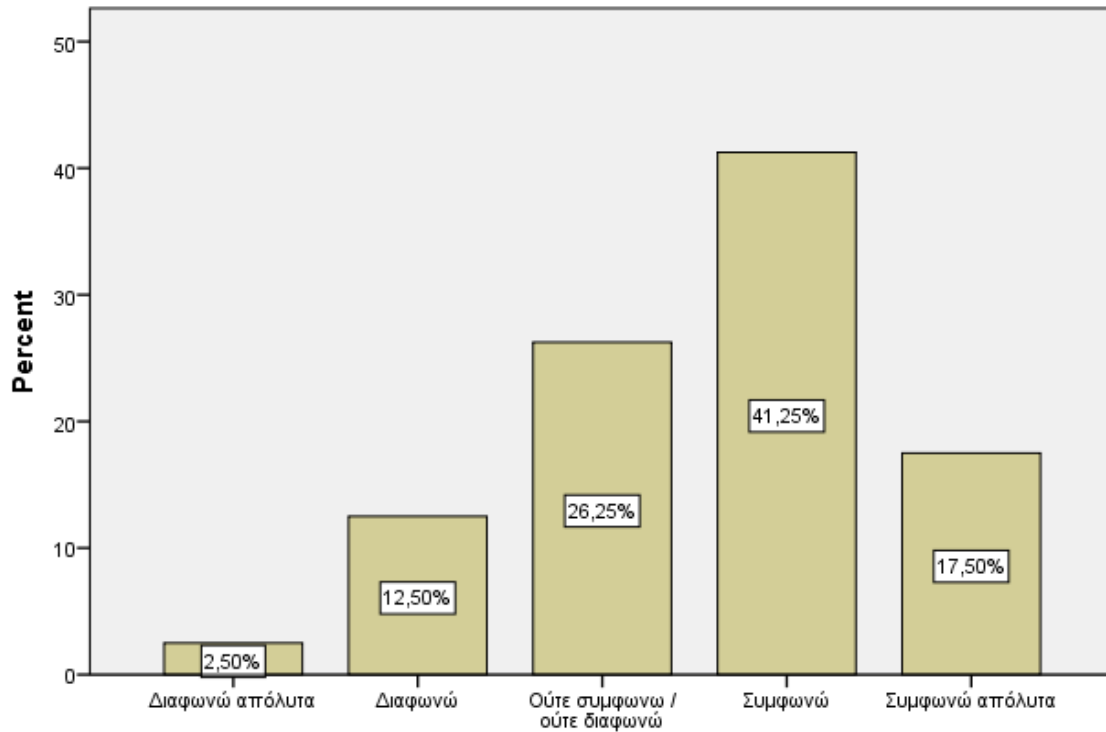

Πίνακας Β3.23. Ποσοστά και συχνότητες - Η κοινωνική ευθύνη ενισχύει τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα της δημόσιας υπηρεσίας στην οποία εργάζομαι

Η κοινωνική ευθύνη ενισχύει τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα της δημόσιας υπηρεσίας στην οποία εργάζομαι

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Διαφωνώ απόλυτα	2	2,5	2,5	2,5
Διαφωνώ	10	12,5	12,5	15,0
Ούτε συμφωνώ / ούτε διαφωνώ	21	26,3	26,3	41,3
Συμφωνώ	33	41,3	41,3	82,5
Συμφωνώ απόλυτα	14	17,5	17,5	100,0
Total	80	100,0	100,0	

Γράφημα Β3.23. Ποσοστά - Η κοινωνική ευθύνη ενισχύει τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα της δημόσιας υπηρεσίας στην οποία εργάζομαι

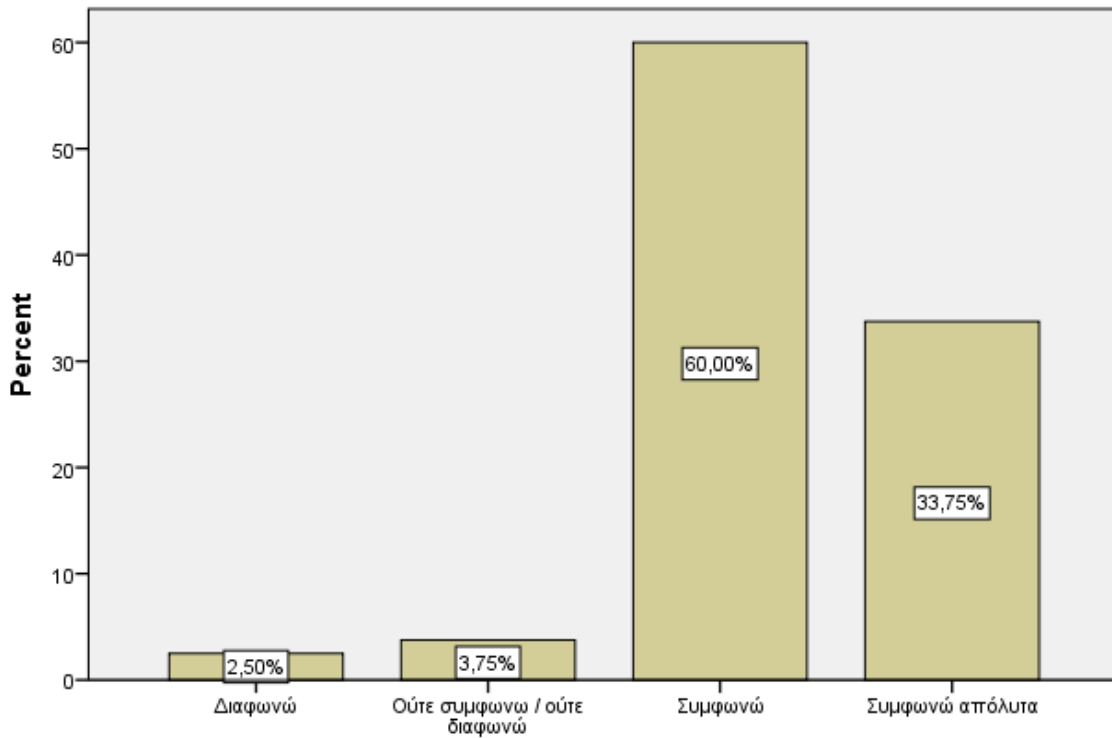

Πίνακας Β3.24. Ποσοστά και συχνότητες - Η κοινωνική ευθύνη ενισχύει την εμπιστοσύνη όλων των συναλλασσόμενων με τη δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι

Η κοινωνική ευθύνη ενισχύει την εμπιστοσύνη όλων των συναλλασσόμενων με τη δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Διαφωνώ	2	2,5	2,5	2,5
Ούτε συμφωνώ / ούτε διαφωνώ	3	3,8	3,8	6,3
Συμφωνώ	48	60,0	60,0	66,3
Συμφωνώ απόλυτα	27	33,8	33,8	100,0
Total	80	100,0	100,0	

Γράφημα Β3.24. Ποσοστά - Η κοινωνική ευθύνη ενισχύει την εμπιστοσύνη όλων των συναλλασσόμενων με τη δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι

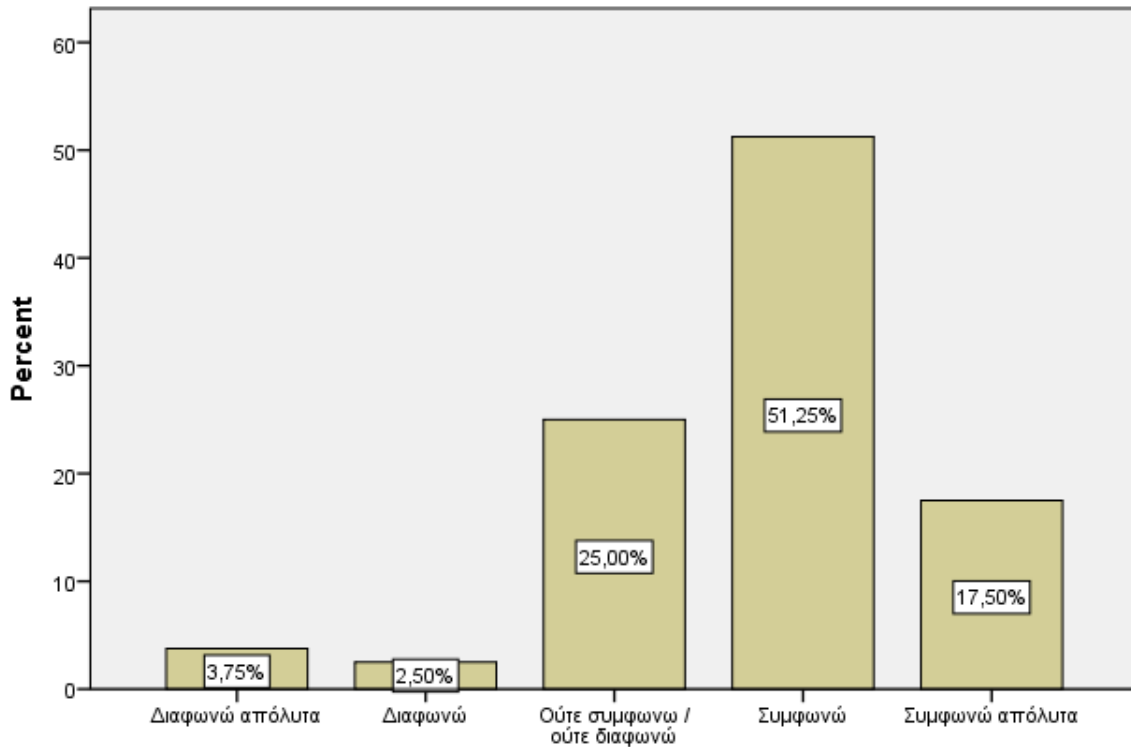

Πίνακας Β3.25. Ποσοστά και συχνότητες – Η κοινωνική ευθύνη βελτιώνει τη διαφάνεια και τη λογοδοσία της δημόσιας υπηρεσίας στην οποία εργάζομαι

Η κοινωνική ευθύνη βελτιώνει τη διαφάνεια και τη λογοδοσία της δημόσιας υπηρεσίας στην οποία εργάζομαι

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Διαφωνώ απόλυτα	3	3,8	3,8	3,8
Διαφωνώ	2	2,5	2,5	6,3
Ούτε συμφωνώ / ούτε διαφωνώ	20	25,0	25,0	31,3
Συμφωνώ	41	51,2	51,2	82,5
Συμφωνώ απόλυτα	14	17,5	17,5	100,0
Total	80	100,0	100,0	

Γράφημα B3.25. Ποσοστά - Η κοινωνική ευθύνη βελτιώνει τη διαφάνεια και τη λογοδοσία της δημόσιας υπηρεσίας στην οποία εργάζομαι

B4. Κοινωνική ευθύνη στις δημόσιες υπηρεσίες

Σε αυτό το υποκεφάλαιο, παρουσιάζονται οι αντιλήψεις των ερωτηθέντων σχετικά με την εφαρμογή της κοινωνικής ευθύνης στις δημόσιες υπηρεσίες, γενικότερα. Όπως και στην προηγούμενη περίπτωση, οι απαντήσεις των ερωτηθέντων με βάση την κλίμακα Likert, δέχονται τιμές από το 1 έως το 5 ενώ, η αύξηση της μέσης τιμής σημαίνει και αύξηση του βαθμού συμφωνίας των ερωτηθέντων. Η ερμηνεία των τιμών του Πίνακα B4, θα γίνει και πάλι με βάση τη μέση τιμή του δείγματος.

Πίνακας Β4. Μέσες τιμές ως προς την κοινωνική ευθύνη στις δημόσιες υπηρεσίες

B4. Κοινωνική ευθύνη στις δημόσιες υπηρεσίες

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Η κοινωνική ευθύνη αφορά αποκλειστικά τις επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα	80	1,00	5,00	1,7125	,74958
Το θεσμικό περιβάλλον εντός του οποίου λειτουργεί η δημόσια υπηρεσία που εργάζομαι είναι επαρκές για την εξυπηρέτηση του δημόσιου συμφέροντος	80	1,00	5,00	3,0500	,93997
Η κοινωνική ευθύνη πρέπει να είναι τμήμα μίας σύγχρονης προσέγγισης της δημόσιας διοίκησης	80	3,00	5,00	4,2750	,52711
Η κοινωνική ευθύνη θα πρέπει να οριοθετεί τις ενέργειες των δημόσιων υπηρεσιών	80	1,00	5,00	3,7000	,78595
Οι δημόσιες υπηρεσίες θα πρέπει να ανταποκρίνονται στις προσδοκίες των πολιτών ως προς τη λειτουργία τους	80	3,00	5,00	4,4250	,63195
Valid N (listwise)	80				

Βάσει του παραπάνω Πίνακα Β4, γίνεται φανερό ότι, το μεγαλύτερο βαθμό συμφωνίας εμφανίζουν οι προτάσεις που θεωρούν ότι, η κοινωνική ευθύνη πρέπει να είναι τμήμα μιας σύγχρονης προσέγγισης της δημόσιας διοίκησης (4,275) και ότι, οι δημόσιες υπηρεσίες θα πρέπει να ανταποκρίνονται στις προσδοκίες των πολιτών ως προς τη λειτουργία τους (4,425). Σε αυτή την περίπτωση, οι ερωτηθέντες τοποθετούνται μεταξύ των απαντήσεων «συμφωνώ» και «συμφωνώ απόλυτα», αλλά τείνουν προς την πρώτη. Μικρότερος βαθμός συμφωνίας παρατηρείται στις προτάσεις που τονίζουν ότι, η κοινωνική ευθύνη θα πρέπει να οριοθετεί τις ενέργειες των δημόσιων υπηρεσιών (3,700) όπως και ότι, το θεσμικό περιβάλλον εντός του οποίου λειτουργεί η δημόσια υπηρεσία,

είναι επαρκές για την εξυπηρέτηση του δημόσιου συμφέροντος (3,050). Σε αυτή την περίπτωση, οι ερωτηθέντες τοποθετούνται μεταξύ των απαντήσεων «ούτε διαφωνώ / ούτε συμφωνώ» και «συμφωνώ». Ενδιαφέρον έχει η διαφωνία που καταγράφεται ως προς την πρόταση ότι, η κοινωνική ευθύνη αφορά αποκλειστικά τις επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα (1,712). Στην περίπτωση αυτή οι ερωτηθέντες τοποθετούνται μεταξύ των απαντήσεων «διαφωνώ απόλυτα» και «διαφωνώ».

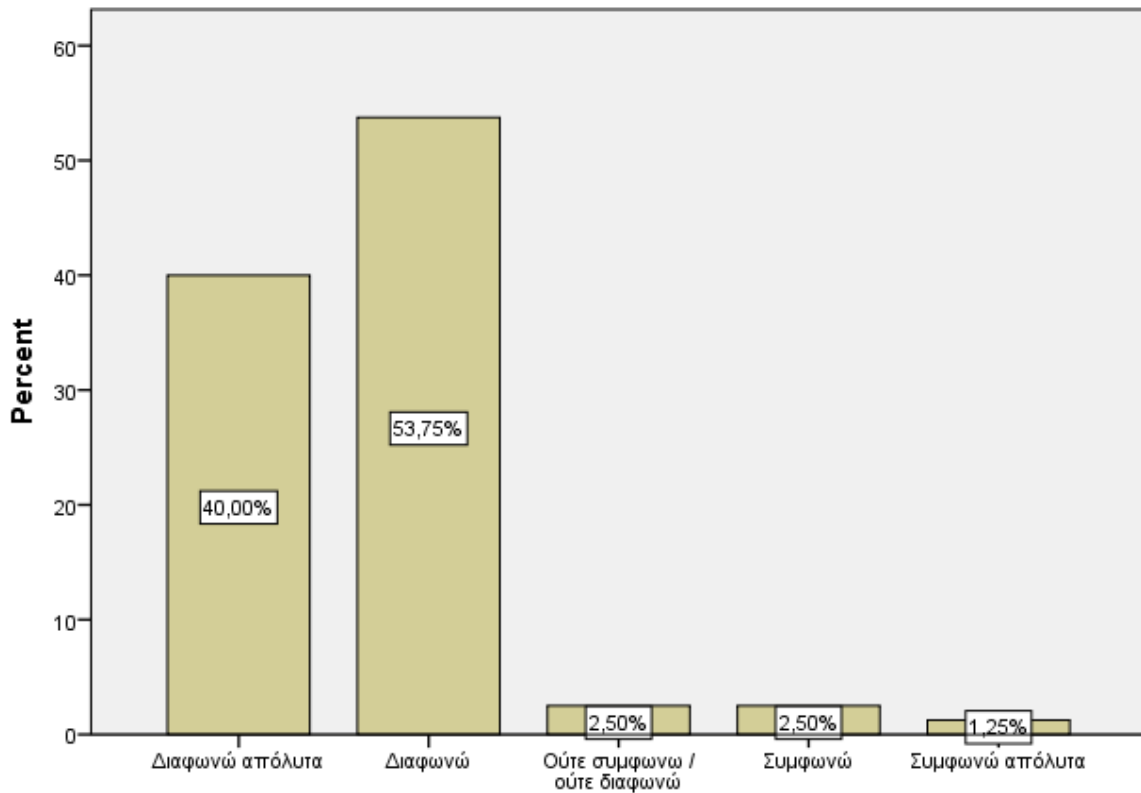
Τα παραπάνω ευρήματα απεικονίζονται και στους παρακάτω Πίνακες και τα Γραφήματα που παρουσιάζουν τις συχνότητες και τα ποσοστά των απαντήσεων των ερωτηθέντων σχετικά με το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας τους.

Πίνακας Β4.26. Ποσοστά και συχνότητες – Η κοινωνική ευθύνη αφορά αποκλειστικά τις επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα

Η κοινωνική ευθύνη αφορά αποκλειστικά τις επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Διαφωνώ απόλυτα	32	40,0	40,0	40,0
Διαφωνώ	43	53,8	53,8	93,8
Ούτε συμφωνώ / ούτε διαφωνώ	2	2,5	2,5	96,3
Συμφωνώ	2	2,5	2,5	98,8
Συμφωνώ απόλυτα	1	1,3	1,3	100,0
Total	80	100,0	100,0	

Γράφημα Β4.26. Ποσοστά - Η κοινωνική ευθύνη αφορά αποκλειστικά τις επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα

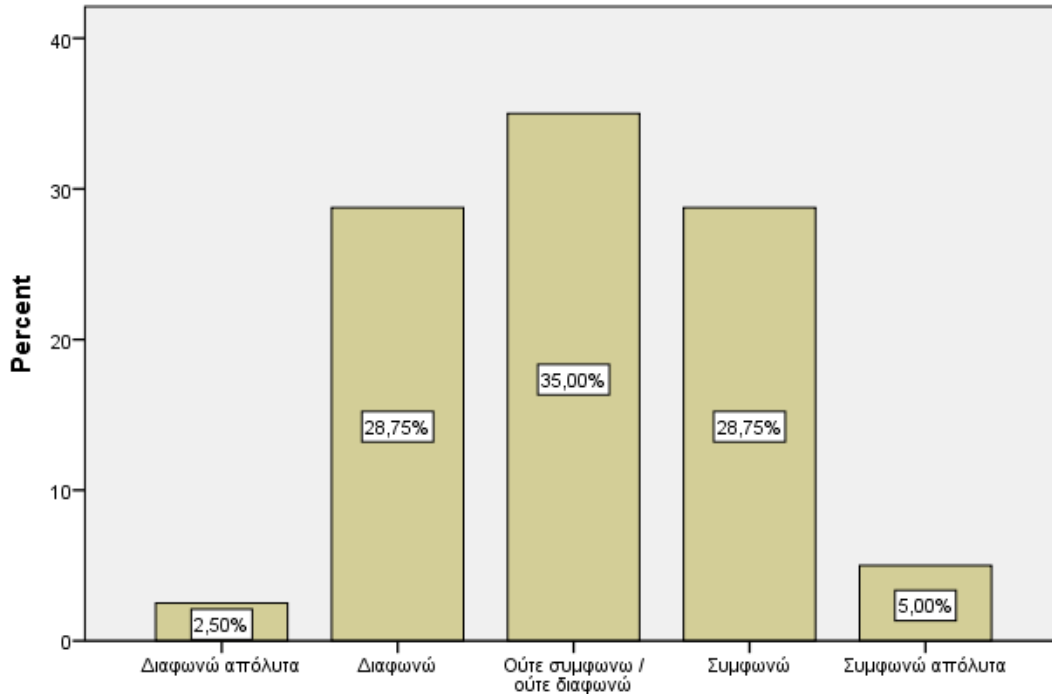

Πίνακας Β4.27. Ποσοστά και συχνότητες – Το θεσμικό περιβάλλον εντός του οποίου λειτουργεί η δημόσια υπηρεσία που εργάζομαι είναι επαρκές για την εξυπηρέτηση του δημόσιου συμφέροντος

Το θεσμικό περιβάλλον εντός του οποίου λειτουργεί η δημόσια υπηρεσία που εργάζομαι είναι επαρκές για την εξυπηρέτηση του δημόσιου συμφέροντος

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Διαφωνώ απόλυτα	2	2,5	2,5	2,5
Διαφωνώ	23	28,7	28,7	31,3
Ούτε συμφωνώ / ούτε διαφωνώ	28	35,0	35,0	66,3
Συμφωνώ	23	28,7	28,7	95,0
Συμφωνώ απόλυτα	4	5,0	5,0	100,0
Total	80	100,0	100,0	

Γράφημα B4.27. Ποσοστά - Το θεσμικό περιβάλλον εντός του οποίου λειτουργεί η δημόσια υπηρεσία που εργάζομαι είναι επαρκές για την εξυπηρέτηση του δημόσιου συμφέροντος

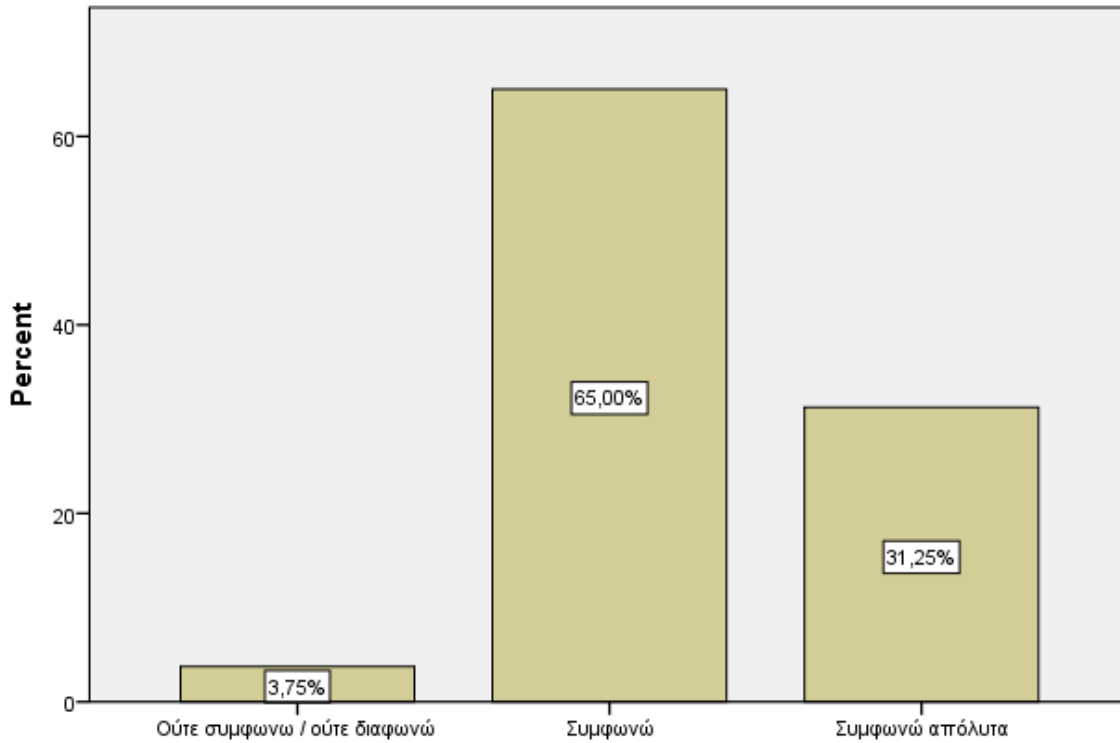

Πίνακας B4.28. Ποσοστά και συχνότητες – Η κοινωνική ευθύνη πρέπει να είναι τμήμα μιας σύγχρονης προσέγγισης της δημόσιας διοίκησης

Η κοινωνική ευθύνη πρέπει να είναι τμήμα μιας σύγχρονης προσέγγισης της δημόσιας διοίκησης

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Ούτε συμφωνώ / ούτε διαφωνώ	3	3,8	3,8	3,8
Συμφωνώ	52	65,0	65,0	68,8
Συμφωνώ απόλυτα	25	31,3	31,3	100,0
Total	80	100,0	100,0	

Γράφημα Β4.28. Ποσοστά - Η κοινωνική ευθύνη πρέπει να είναι τμήμα μιας σύγχρονης προσέγγισης της δημόσιας διοίκησης

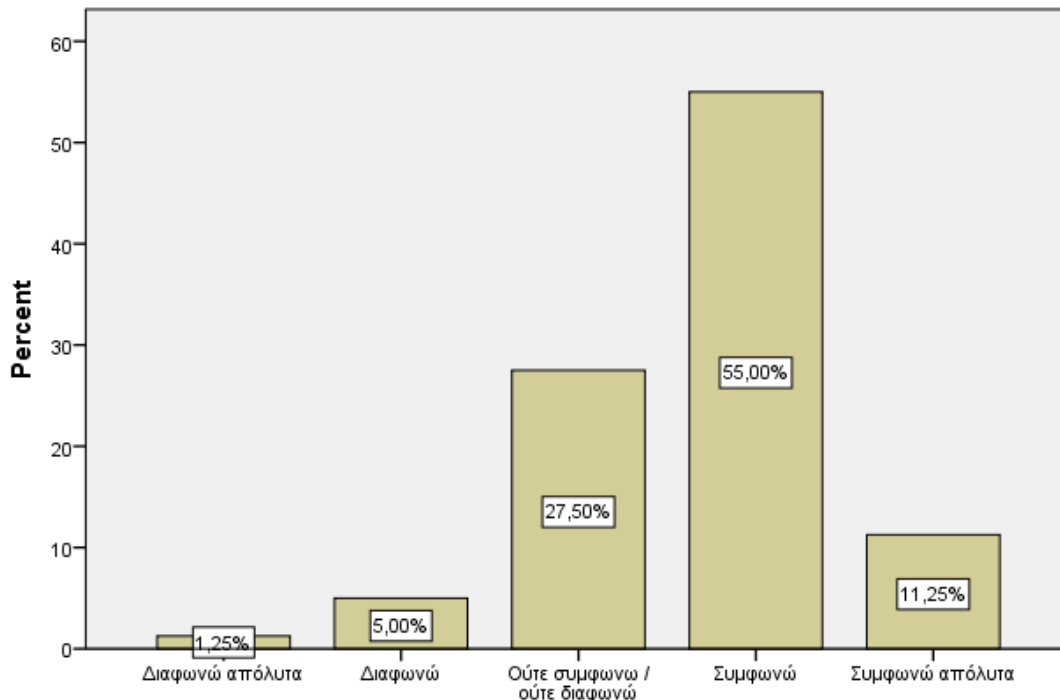

Πίνακας Β4.29. Ποσοστά και συχνότητες – Η κοινωνική ευθύνη θα πρέπει να οριοθετεί τις ενέργειες των δημόσιων υπηρεσιών

Η κοινωνική ευθύνη θα πρέπει να οριοθετεί τις ενέργειες των δημόσιων υπηρεσιών

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Διαφωνώ απόλυτα	1	1,3	1,3	1,3
Διαφωνώ	4	5,0	5,0	6,3
Ούτε συμφωνώ / ούτε διαφωνώ	22	27,5	27,5	33,8
Συμφωνώ	44	55,0	55,0	88,8
Συμφωνώ απόλυτα	9	11,3	11,3	100,0
Total	80	100,0	100,0	

Γράφημα Β4.29. Ποσοστά - Η κοινωνική ευθύνη θα πρέπει να οριοθετεί τις ενέργειες των δημόσιων υπηρεσιών

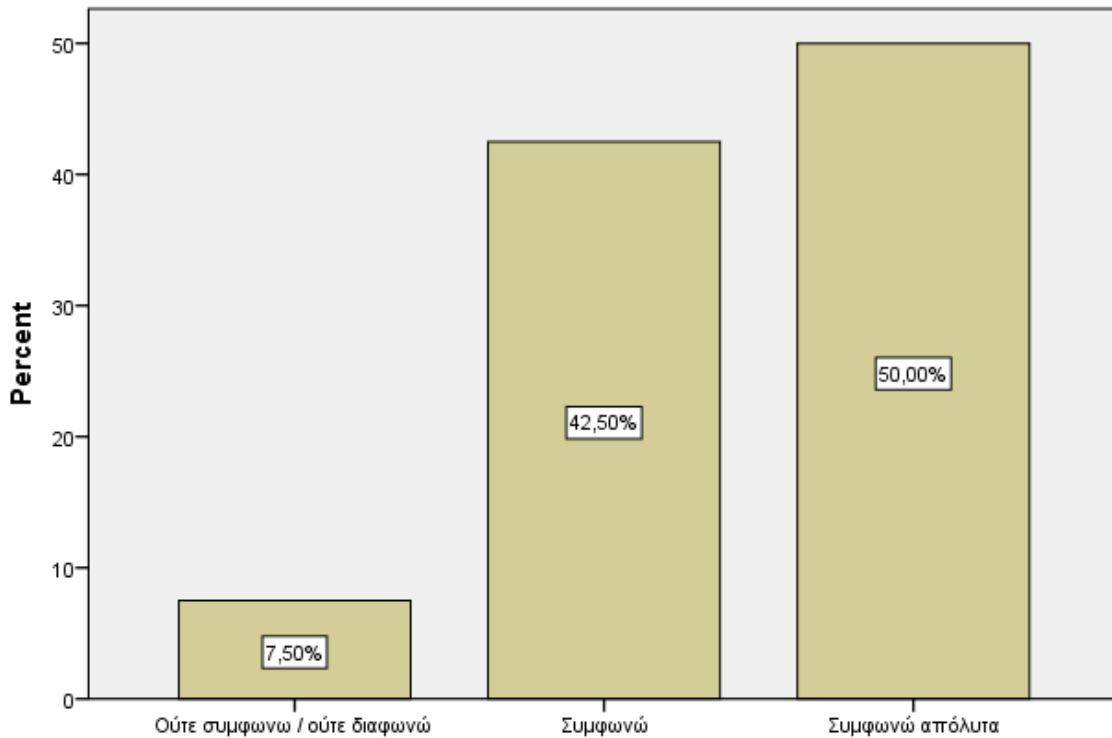

Πίνακας Β4.30. Ποσοστά και συχνότητες – Οι δημόσιες υπηρεσίες θα πρέπει να ανταποκρίνονται στις προσδοκίες των πολιτών ως προς τη λειτουργία τους

Οι δημόσιες υπηρεσίες θα πρέπει να ανταποκρίνονται στις προσδοκίες των πολιτών ως προς τη λειτουργία τους

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Ούτε συμφωνώ / ούτε διαφωνώ	6	7,5	7,5	7,5
Συμφωνώ	34	42,5	42,5	50,0
Συμφωνώ απόλυτα	40	50,0	50,0	100,0
Total	80	100,0	100,0	

Γράφημα Β4.30. Ποσοστά - Οι δημόσιες υπηρεσίες θα πρέπει να ανταποκρίνονται στις προσδοκίες των πολιτών ως προς τη λειτουργία τους

4.2 Συγκριτική ανάλυση

Στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας, οι ανεξάρτητες μεταβλητές είναι οι εξής: η ηλικία των συμμετεχόντων (18-30, 31-40, 41-50, 51-60, άνω των 60), το φύλο (άνδρες, γυναίκες), το επίπεδο εκπαίδευσης (Απόφοιτος γυμνασίου-λυκείου, Απόφοιτος ΙΕΚ, Απόφοιτος ΑΕΙ-ΤΕΙ, Κάτοχος μεταπτυχιακού-διδακτορικού) και η θέση απασχόλησης (Διοικητικός/ή υπάλληλος, Προϊστάμενος/η, Διευθυντής/ντρια). Η εξαρτημένη μεταβλητή είναι η βαθμολογία αξιολόγησης του ερωτηματολογίου και των τεσσάρων υποκατηγοριών των απαντήσεων σχετικά με την κοινωνική ευθύνη.

Φύλο

Αρχικά θα χρησιμοποιηθεί το t-test έτσι ώστε να συγκριθούν οι μέσοι όροι των τιμών που διαφέρουν όσον αφορά ένα δημογραφικό χαρακτηριστικό και συγκεκριμένα, το φύλο. Για τη χρήση του t-test, η εξαρτημένη μεταβλητή είναι ποσοτική και αφορά τα

αποτελέσματα της κλίμακας Likert ενώ, η ανεξάρτητη, είναι ποιοτική με δυο όμως μόνο τιμές, δηλαδή άνδρας και γυναικά. Το t-test θα υποδείξει αν υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές στις απόψεις μεταξύ ανδρών και γυναικών ως προς τις διάφορες εξαρτημένες μεταβλητές. Υπενθυμίζεται ότι, το επίπεδο σημαντικότητας έχει οριστεί σε 0.05. Διενεργώντας την ανάλυση t-test προκύπτει ότι, στατιστικά σημαντικές διαφορές υπάρχουν ανάμεσα στα δυο φύλα ως προς τις τιμές της στάσης τους απέναντι στην πρόταση «Η κοινωνική ευθύνη αφορά τη συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη» ($p=0,011 < 0,05$) και στην πρόταση «Η κοινωνική ευθύνη αφορά την εναρμόνιση με τις κοινωνικές αρχές και αξίες» ($p=0,029 < 0,05$). Εξαιτίας του υψηλότερου μέσου όρου στις γυναίκες, φαίνεται ότι αυτές τείνουν να συμφωνούν περισσότερο με τις παραπάνω προτάσεις.

Στον παρακάτω Πίνακα 1 παρουσιάζονται μόνο οι συσχετίσεις που βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές.

Group Statistics

	Φύλο	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Η κοινωνική ευθύνη αφορά τη συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη	Άνδρας	25	3,2000	,91287	,18257
	Γυναίκα	55	3,7455	,84367	,11376
Η κοινωνική ευθύνη αφορά την εναρμόνιση με τις κοινωνικές αρχές και αξίες	Άνδρας	25	3,9200	,75939	,15188
	Γυναίκα	55	4,2909	,65751	,08866

Πίνακας 1. T-test

Independent Samples Test

	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means			
	F	Sig.	t	Df	Sig. (2-tailed)	
Η κοινωνική ευθύνη αφορά τη συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη	Equal variances assumed	,951	,332	-2,613	78	,011
	Equal variances not assumed			-2,536	43,349	,015
Η κοινωνική ευθύνη αφορά την εναρμόνιση με τις κοινωνικές αρχές και αξίες	Equal variances assumed	,037	,848	-2,227	78	,029
	Equal variances not assumed			-2,109	41,027	,041

Θέση απασχόλησης

Επίσης, το t-test θα χρησιμοποιηθεί και για να συγκριθούν οι μέσοι όροι των τιμών που διαφέρουν όσον αφορά τη θέση απασχόλησης. Αν και αυτή η μεταβλητή λαμβάνει 3 τιμές, ωστόσο στο δείγμα, μόλις ένας ερωτώμενος δήλωσε διευθυντής/διευθύντρια. Διενεργώντας την ανάλυση t-test για τις υπόλοιπες δύο θέσεις απασχόλησης ωστόσο, δεν προκύπτει κάποια, στατιστικά σημαντική σχέση.

Ηλικία

Στη συνέχεια θα χρησιμοποιηθεί η ανάλυση ANOVA έτσι ώστε να συγκριθούν οι μέσοι όροι των τιμών που διαφέρουν όσον αφορά την ηλικία. Η ανάλυση ANOVA στην απλούστερη μορφή της, είναι μια στατιστική μέθοδος που προσφέρει μια στατιστική δοκιμή που αναλύει κατά πόσο οι μέσες τιμές των διαφόρων ομάδων είναι ίσες και επομένως, γενικεύει το t-test σε περισσότερες από δύο ομάδες. Συγκεκριμένα, για την ανάλυση ANOVA η εξαρτημένη μεταβλητή είναι ποσοτική και αφορά τα αποτελέσματα της κλίμακας Likert με 5 τιμές για την ηλικία των ερωτώμενων. Διενεργώντας την ανάλυση ANOVA, δεν προκύπτει καμία, στατιστικά σημαντική διαφορά ανάμεσα στην ανεξάρτητη μεταβλητή της ηλικίας και τις εξαρτημένες μεταβλητές που αφορούν τις στάσεις και αντιλήψεις των ερωτώμενων καθώς, η ανάλυση διασποράς ANOVA δείχνει ότι σε όλες τις περιπτώσεις το sig. είναι μεγαλύτερο του επίπεδου σημαντικότητας που έχει οριστεί σε 0,05.

Επίπεδο εκπαίδευσης

Έπειτα, διενεργείται ανάλυση ANOVA έτσι ώστε να συγκριθούν οι μέσοι όροι των τιμών που διαφέρουν όσον αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης. Σε αυτή την περίπτωση, η εξαρτημένη μεταβλητή είναι ποσοτική και αφορά τα αποτελέσματα της κλίμακας Likert με 4 τιμές για το επίπεδο εκπαίδευσης. Η ανάλυση ANOVA υποδεικνύει ότι το sig. 0,004 είναι μικρότερο του επίπεδου σημαντικότητας 0,05 και επομένως, υπάρχει στατιστικά σημαντική συσχέτιση και άρα οι κλάσεις της μεταβλητής «επίπεδο εκπαίδευσης» διαφέρουν σε σχέση με τη γνώμη τους σχετικά με την πρόταση «Η κοινωνική ευθύνη αφορά εθελοντικές ενέργειες και πρακτικές». Όπως φαίνεται από τον παρακάτω Πίνακα με τις μέσες τιμές, οι ερωτώμενοι που είναι απόφοιτοι ΑΕΙ-ΤΕΙ ή και

κάτοχοι μεταπτυχιακού-διδακτορικού θεωρούν σε μεγαλύτερο βαθμό ότι η κοινωνική ευθύνη περιλαμβάνει και πράξεις εθελοντισμού.

Στον παρακάτω Πίνακα 2 παρουσιάζονται μόνο οι συσχετίσεις που βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές.

Πίνακας 2. Ανάλυση ANOVA

		ANOVA				
		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Η κοινωνική ευθύνη αφορά	Between Groups	11,347	3	3,782	4,743	,004
εθελοντικές ενέργειες και	Within Groups	60,603	76	,797		
πρακτικές	Total	71,950	79			

Στη συνέχεια, με το συντελεστή γραμμικής συσχέτισης Pearson r , αναδεικνύονται οι συσχετίσεις στις τέσσερις μεταβλητές δηλαδή, ανάμεσα στην έννοια της κοινωνικής ευθύνης, στα ενδιαφερόμενα μέρη, στα οφέλη κοινωνικής ευθύνης και στην κοινωνική ευθύνη στις δημόσιες υπηρεσίες. Άλλωστε, ο συντελεστής Pearson είναι ένας πολύ διαδομένος δείκτης της γραμμικής συσχέτισης ανάμεσα σε δύο ποσοτικές συνεχείς μεταβλητές. Συγκεκριμένα, ο συντελεστής γραμμικής συσχέτισης Pearson παίρνει τιμές από -1 έως 1 . Όταν ο συντελεστής παίρνει την τιμή -1 , υποδηλώνει αρνητική συσχέτιση ενώ, αν παίρνει την τιμή 1 , υποδηλώνει απόλυτη θετική συσχέτιση. Ειδικότερα, όταν ο συντελεστής είναι θετικός τότε, όταν αυξάνεται η μία μεταβλητή, αυξάνεται και η άλλη ενώ, το αντίθετο συμβαίνει στην περίπτωση όπου ο συντελεστής είναι αρνητικός. Όταν μάλιστα ο συντελεστής συσχέτισης είναι μεγαλύτερος από $0,5$ ή μικρότερος από $-0,5$, τότε εκτιμάται ότι υπάρχει μία υψηλή, θετική ή αρνητική αντίστοιχα, συσχέτιση.

Τα ευρήματα που παρουσιάζονται στον Πίνακα 3 δείχνουν ότι η έννοια της κοινωνικής ευθύνης σχετίζεται στατιστικώς σημαντικά με τα οφέλη της κοινωνικής ευθύνης ($r=.476$) και την κοινωνική ευθύνη στις δημόσιες υπηρεσίες ($r = .233$). Ο παράγοντας ενδιαφερόμενα μέρη σχετίζεται στατιστικώς σημαντικά με τον παράγοντα οφέλη κοινωνικής ευθύνης ($r = .311$). Ο παράγοντας οφέλη κοινωνικής ευθύνης σχετίζεται στατιστικώς σημαντικά με τον παράγοντα έννοια της κοινωνικής ευθύνης

($r=.476$) και με τα ενδιαφερόμενα μέρη ($r = .311$). Γενικά ωστόσο, παρατηρείται ότι, μεταξύ των μεταβλητών αυτών, δεν υφίσταται κάποια ισχυρή συσχέτιση καθώς, το r είναι σε όλες τις περιπτώσεις μικρότερο από το $.5$. Έτσι, οι συσχετίσεις οι οποίες προκύπτουν από την ανάλυση Pearson υποδεικνύουν μία μέτρια μόνο συσχέτιση.

Πίνακας 3. Ανάλυση Pearson

Correlations

		έννοια της κοινωνικής ευθύνης	ενδιαφερόμενα μέρη	οφέλη κοινωνικής ευθύνης	κοινωνική ευθύνη στις δημόσιες υπηρεσίες
έννοια της κοινωνικής ευθύνης	Pearson Correlation	1	,122	,476**	,233*
	Sig. (2-tailed)		,281	,000	,037
	N	80	80	80	80
ενδιαφερόμενα μέρη	Pearson Correlation	,122	1	,311**	,173
	Sig. (2-tailed)	,281		,005	,124
	N	80	80	80	80
οφέλη κοινωνικής ευθύνης	Pearson Correlation	,476**	,311**	1	,218
	Sig. (2-tailed)	,000	,005		,052
	N	80	80	80	80
κοινωνική ευθύνη στις δημόσιες υπηρεσίες	Pearson Correlation	,233*	,173	,218	1
	Sig. (2-tailed)	,037	,124	,052	
	N	80	80	80	80

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η παρούσα διπλωματική εργασία εξέτασε το βαθμό στον οποίο, η ΕΚΕ θα μπορούσε να βρει εφαρμογή και στις υπηρεσίες του στενού δημόσιου τομέα αλλά και διερεύνησε τις στάσεις και τις αντιλήψεις των δημοσίων υπαλλήλων ως προς το ζήτημα αυτό. Ειδικότερα, το πρώτο κεφάλαιο τεκμηρίωσε ότι η ΕΚΕ αποτελεί μία σημαντική παράμετρο της επιχειρηματικής λειτουργίας στο σύγχρονο επιχειρηματικό περιβάλλον. Η έννοια της ΕΚΕ, από το 1950 όπου και πρωτοεμφανίστηκε ως και σήμερα, ακολούθησε μία εξελικτική πορεία, όπως άλλωστε αποτυπώνεται και στην παράθεση των ορισμών κατά τη διάρκεια αυτών των δεκαετιών. Σε κάθε περίπτωση, η ΕΚΕ είναι μία πολυδιάστατη έννοια η οποία μπορεί να προσεγγιστεί μέσα από διάφορα πρίσματα. Αποτελεί κοινή πεποίθηση ωστόσο ότι, η εφαρμογή της ΕΚΕ επιφέρει πλήθος ωφελειών και πλεονεκτημάτων, τόσο στις επιχειρήσεις όσο και στην κοινωνία.

Το δεύτερο κεφάλαιο έδειξε ότι, αν και η ΕΚΕ, θεμελιωδώς αναφέρεται στον ιδιωτικό τομέα, εντούτοις, υπάρχουν περιθώρια για την εφαρμογή της και στους δημόσιους οργανισμούς. Χωρίς να παραβλέπονται οι διαφορές ανάμεσα στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα αλλά και χωρίς να παραγνωρίζονται οι ομοιότητές τους, το κεφάλαιο αυτό έδειξε ότι η ΕΚΕ είναι μία έννοια που δεν έχει ακόμα ωριμάσει στο δημόσιο τομέα όμως, εισχωρεί όλο και περισσότερο σε αυτό. Αν και μέχρι σήμερα, ο ρόλος του κράτος είναι κυρίως να στηρίζει την εφαρμογή της ΕΚΕ στις ιδιωτικές επιχειρήσεις παρά στους δημόσιους οργανισμούς, πλέον, τα νέα μοντέλα δημόσιας διοίκησης που έχουν αναδειχθεί, αποδίδουν σημαντικότερο και πιο διευρυμένο ρόλο στην ΕΚΕ. Το κεφάλαιο αυτό άλλωστε, έδειξε ότι δεν υπάρχει κάποιος αυτόματος μηχανισμός βάση του οποίου οι δημόσιες υπηρεσίες επιτυγχάνουν να εξυπηρετούν το δημόσιο συμφέρον. Η εκπλήρωση της αποστολής τους, όπως υποστηρίχθηκε, προϋποθέτει μεταξύ άλλων και την εφαρμογή της ΕΚΕ.

Στα επόμενα κεφάλαια παρουσιάστηκε η μεθοδολογία και τα ευρήματα της πρωτογενούς έρευνας που πραγματοποιήθηκε προκειμένου να καταγραφούν οι στάσεις και αντιλήψεις των εργαζομένων της Δ.Δ.Ε. Δυτικής Θεσσαλονίκης, του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων. Συγκεκριμένα, τα ευρήματα έδειξαν ότι οι εργαζόμενοι, αντιλαμβάνονται σε σημαντικό βαθμό την έννοια της κοινωνικής ευθύνης με τρόπο που

εναρμονίζεται με τις σύγχρονες προσεγγίσεις οι οποίες μάλιστα, υπογραμμίζουν τον πολυδιάστατο χαρακτήρα της. Είναι ενδιαφέρον ότι, το προσωπικό συνδέει την έννοια της κοινωνικής ευθύνης, κατά κύριο λόγο, με την προστασία του περιβάλλοντος, την ηθική συμπεριφορά και την εναρμόνιση με τις υφιστάμενες κοινωνικές αρχές και αξίες. Τα ευρήματα επίσης υποδεικνύουν πως, οι εργαζόμενοι αντιλαμβάνονται σε σημαντικό βαθμό ότι, η κοινωνική ευθύνη συναρθρώνεται με μία σειρά ενδιαφερομένων μερών. Είναι ενδιαφέρον το εύρημα ότι το προσωπικό της εν λόγω δημόσιας υπηρεσίας αντιλαμβάνεται ότι φέρει ευθύνη κατά κύριο λόγο έναντι των πολιτών. Επιπρόσθετα, τα ευρήματα της έρευνας δείχνουν ότι οι εργαζόμενοι αναγνωρίζουν σε σημαντικό βαθμό ότι η κοινωνική ευθύνη συνοδεύεται από μία σειρά ωφελειών. Τα κύρια οφέλη που αναγνωρίζονται από το προσωπικό αφορούν τη δημόσια εικόνα της υπηρεσίας τους και την εμπιστοσύνη όλων των συναλλασσόμενων με αυτήν, υποδεικνύοντας κατά τον τρόπο αυτό ότι, αντιλαμβάνονται την υπηρεσία τους ως έναν ανοιχτό οργανισμό. Τέλος, ως προς τη σύνδεση της κοινωνικής ευθύνης και των δημοσίων υπηρεσιών, τα ευρήματα υποδεικνύουν πως, οι εργαζόμενοι αναγνωρίζουν σε σημαντικό βαθμό ότι, η κοινωνική ευθύνη δεν περιορίζεται στον ιδιωτικό τομέα και ότι, η κοινωνική ευθύνη αποτελεί κομμάτι μιας σύγχρονης προσέγγισης της δημόσιας διοίκησης που μπορεί να βοηθήσει τις δημόσιες υπηρεσίες να ανταποκριθούν καλύτερα στις προσδοκίες των πολιτών.

Συμπερασματικά, οι στάσεις και οι αντιλήψεις των εργαζομένων στο στενό δημόσιο τομέα είναι θετικές ως προς την κοινωνική ευθύνη, την ίδια στιγμή που αρχίζει να αναδεικνύεται όλο και περισσότερο το ζήτημα αυτό στη μεταρρυθμιστική ατζέντα. Παρατηρείται ότι, η εθνική στρατηγική για την ΕΚΕ στην Ελλάδα θα μπορούσε πλέον να αναπροσανατολιστεί, δίνοντας έμφαση στους δημόσιους φορείς, τόσο του στενού όσο και του ευρύτερου δημόσιου τομέα, και όχι απλά να τους παράσχει έναν υποστηρικτικό ρόλο. Άλλωστε, ο δημόσιος τομέας στην Ελλάδα, διαχρονικά, χαρακτηρίζεται από ένα πλήθος παθογενειών και στρεβλώσεων που τον καθιστούν σε πολλές περιπτώσεις παράγοντα ανάσχεσης παρά προώθησης της κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης της χώρας. Εν κατακλείδι, διατυπώνεται η άποψη ότι, η ΕΚΕ θα πρέπει να αποτελέσει τμήμα της λειτουργίας των δημοσίων φορέων στο πλαίσιο ενός γενικότερου εκσυγχρονισμού της δημόσιας διοίκησης.

ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Ο βασικός περιορισμός της παρούσας έρευνας είναι το γεγονός ότι η επιλογή του δείγματος, για πρακτικούς λόγους, έγινε με κριτήριο την ευκολία. Το γεγονός αυτό συνεπάγεται ότι τα ευρήματα που προέκυψαν εκφράζουν αξιόπιστα τις στάσεις και τις αντιλήψεις των εργαζομένων της Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Θεσσαλονίκης για τα υπό εξέταση ζητήματα. Ωστόσο, είναι δύσκολο τα ευρήματα αυτά να γενικευτούν για το σύνολο των εργαζομένων των Διευθύνσεων Εκπαίδευσης, πολλώ δε μάλλον για το σύνολο των δημοσίων υπαλλήλων του στενού δημόσιου τομέα.

Ένας ακόμη περιορισμός της έρευνας είναι ότι, μόνο ένα πολύ μικρό μέρος του δείγματος αποτελούνταν από διοικητικά στελέχη (μία διευθύντρια και πέντε προϊστάμενοι). Λαμβάνοντας υπόψη ότι, η εφαρμογή των αρχών της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης στο δημόσιο τομέα συνιστά μία διοικητική πρακτική, οι στάσεις και οι αντιλήψεις των διοικητικών στελεχών έχουν μεγαλύτερη βαρύτητα.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Η ενσωμάτωση της έννοιας της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης στο στενό δημόσιο τομέα συνιστά ένα ζήτημα το οποίο δεν έχει απασχολήσει ακόμη ούτε την ακαδημαϊκή έρευνα αλλά ούτε και την κατάρτιση και υλοποίηση των δημοσίων πολιτικών στον επιθυμητό βαθμό.

Πρακτικά, η εταιρική κοινωνική ευθύνη έχει συζητηθεί περισσότερο στο πλαίσιο των ιδιωτικών επιχειρήσεων παρά στον πυρήνα των φορέων και οργανισμών της δημόσιας διοίκησης. Ωστόσο, στο πλαίσιο της προσπάθειας της ευρύτερης μεταρρύθμισης του δημοσίου τομέα, θα πρέπει να υπάρξουν περισσότερες πρωτογενείς έρευνες έτσι ώστε να καταγράφουν οι στάσεις και οι αντιλήψεις των δημοσίων υπαλλήλων σε όλο το εύρος των οργανισμών του στενού δημόσιου τομέα ως προς το ζήτημα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Το σημαντικότερο είναι να αναζητηθούν συστηματικά οι τρόποι όπου, η κοινωνική ευθύνη θα καταστεί μέρος ενός σύγχρονου μοντέλου δημόσιας διοίκησης στο πλαίσιο μιας νέας θεωρητικής προσέγγισης για το ρόλο των δημοσίων φορέων και οργανισμών στην ελληνική κοινωνία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξένη

Aras, G., D'Anselmi, P., Kazeroony, H. H., Klein, P. G., & Rodgers, W. (2015). Opening Public Administration Governance to CSR: Ethics of the Economic Bottom Line. In *Academy of Management Proceedings* (Vol. 2015, No. 1, p. 13152). Briarcliff Manor, NY 10510: Academy of Management.

Bowen, HR 1953, Social responsibilities of the businessman, New York: Harper & Row.

Boyne, G. A. (2002). *Public and Private Management: What's the Difference?* *Journal of Management Studies*, 39(1), 97–122.

Camilleri, M. A. (2016). *CSR 2.0 and the new era of corporate citizenship*. IGI Global.

Carroll, A. B. (1979). A three-dimensional conceptual model of corporate performance. *Academy of management review*, 4(4), 497-505.

Carroll, A. B., & Buchholtz, A. K. (2009). *Business and society: Ethics and stakeholder management*. Cengage Learning.

Chandler, D. (2019). *Strategic corporate social responsibility: Sustainable value creation*. Sage Publications.

Christensen, T., & Lægreid, P. (2016). *The Ashgate research companion to new public management*. Routledge.

Christensen, T., Lægreid, P., & Rovik, K. A. (2007). *Organization theory and the public sector: Instrument, culture and myth*. Routledge.

Chymis, A., D'Anselmi, P., & Triantopoulos, C. (2017). The Need for a Responsible Public Administration. In *Corporate Social Responsibility in the Post-Financial Crisis Era* (pp. 155-173). Palgrave Macmillan, Cham.

Commission of the European Communities 2002, Corporate Social Responsibility, Main Issue, Brussels.

- Crowther, D., & Seifi, S. (2020). *CSR and Sustainability in the Public Sector*. Springer.
- Daft, R. L. (2013). *Management*. Cengage Learning.
- De Witte, M., & Jonker, J. (2006). *Management models for corporate social responsibility*. Heidelberg: Springer.
- Denhardt, R. B., & Denhardt, J. V. (2000). *The New Public Service: Serving Rather than Steering*. *Public Administration Review*, 60(6), 549–559.
- Di Bitetto, M., Chymis, A., & D'Anselmi, P. (2015). Public management as corporate social responsibility. In *Public Management as Corporate Social Responsibility* (pp. 85-95). Springer, Cham.
- Eilbert, H & Parket, IR (1973), „The current status of corporate social responsibility“, *Business Horizons*, vol. 16, pp. 5-14.
- Elkington, J 1997, *Cannibals with Forks: Triple Bottom Line of 21st Century Business*, Capstone Publishing Limited, Oxford.
- Epstein, EM (1987), „The corporate social policy process: Beyond business ethics, corporate social responsibility, and corporate social responsiveness“, *California Management Review*, vol. 29, pp. 99-114.
- Fox, T., Ward, H., & Howard, B. (2002). *Public sector roles in strengthening corporate social responsibility: A baseline study*. Washington, DC: World Bank.
- Frederick, WC 1960, „The growing concern over business responsibility“, *California Management Review*, vol. 2, pp. 54-61.
- Freeman, RE (1984), *Strategic management: A stakeholder approach*, Pitman, Boston.
- Friedman, M (1970). The Social Responsibility of Business is to Increase its Profits, *New York Times Magazine*, September 13th, pp. 32–33, 122, 126.

Garde-Sanchez, R., López-Pérez, M. V., & López-Hernández, A. M. (2018). Current trends in research on social responsibility in state-owned enterprises: A review of the literature from 2000 to 2017. *Sustainability*, *10*(7), 2403.

Gomez-Mejia, L., Balkin, D. (2012). *Management: people, performance, change*. Prentice Hall.

Guthey, E., & Morsing, M. (2014). CSR and the mediated emergence of strategic ambiguity. *Journal of Business Ethics*, *120*(4), 555-569.

Heald, M 1957, „Management“s responsibility to society: The growth of an idea“, The Business History Review, vol. 31, no. 4, pp. 375-384

Hopkins, M (1998). *The Planetary Bargain: Corporate Social Responsibility Comes of Age*, Macmillan, London.

Hopkins, M. (2012). *Corporate social responsibility and international development: is business the solution?*. Earthscan.

Horrigan, B. (2010). *Corporate social responsibility in the 21st century: Debates, models and practices across government, law and business*. Edward Elgar Publishing.

Jones, TM 1980 (Spring), „Corporate social responsibility revisited“, redefined. California Management Review, vol. 22, no. 3, pp. 59-67.

Kadyan, J. (2016). *United Nations Global Compact and Corporate Social Responsibility*. International Journal Of Science And Research (IJSR). Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/315885078_United_Nations_Global_Compact_and_Corporate_Social_Responsibility

Keinert, C. (2008). *Corporate social responsibility as an international strategy*. Springer Science & Business Media.

Kotler, P., & Maon, F. (2016). *A stakeholder approach to corporate social responsibility: Pressures, conflicts, and reconciliation*. Routledge.

Kumar, S. (2006). *Fundamentals of Research Methodology and Statistics*. New Age International.

Kreitner, R. (2009). *Principles of Management*. Cengage Learning.

Lampropoulou, M., & Oikonomou, G. (2018). Theoretical models of public administration and patterns of state reform in Greece. *International Review of Administrative Sciences*, 84(1), 101-121.

Lawrence, A. , Weber, J. & Post, J. (2008). *Business and society: Stakeholders, ethics, public policy*. McGraw-Hill Education.

Mellahi, K., Meyer, K., Narula, R., Surdu, I., & Verbeke, A. (2021). *The Oxford Handbook of International Business Strategy*. Oxford University Press.

Mulgan, R. (2003). Public Sector Accountability and New Public Management Reforms. In *Holding Power to Account* (pp. 151-187). Palgrave Macmillan, London.

Nelson, J. (2008). CSR and public policy. *New forms of engagement between business and government*. Cambridge, MA: Harvard University Corporate Social Responsibility Initiative—Working Papers.

Newman, J. (2000). Beyond the new public management? Modernizing public services. In *New managerialism, new welfare* (Eds. Clarke, J., Gewirtz, S., & McLaughlin, E). SAGE Publications, 45-61.

On, A., & Ilieş, C. (2012). Social responsibility in public services organizations the case of Tîrgu-Mureş penitentiary. *Procedia Economics and Finance*, 3, 757-762.

Pollitt, C., Van Thiel, S., & Homburg, V (2007). *New public management in Europe*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Porter, M. E., & Kramer, M. R. (2011). The Big Idea: Creating Shared Value. How to reinvent capitalism—and unleash a wave of innovation and growth. *Harvard Business Review*, 89(1-2).

Post, J. E., Preston, L. E., & Sauter-Sachs, S. (2002). *Redefining the corporation: Stakeholder management and organizational wealth*. Stanford University Press.

Rahman, S. (2011). Evaluation of definitions: ten dimensions of corporate social responsibility. *World Review of Business Research, 1*(1), 166-176.

Rasche, A., Morsing, M., & Moon, J. (2017). *Corporate social responsibility: Strategy, communication, governance*. Cambridge University Press.

Salm Jr, J. F., & Pacheco, R. C. (2017). New Public Service through Coproduction. In *The Oxford Handbook of Interdisciplinarity*.

Scherer, A. G., Rasche, A., Palazzo, G., & Spicer, A. (2016). Managing for political corporate social responsibility: New challenges and directions for PCSR 2.0. *Journal of Management Studies, 53*(3), 273-298.

Schwartz, M. S. (2017). *Corporate social responsibility*. Routledge.

Sheehy, B. (2015). Defining CSR: Problems and solutions. *Journal of business ethics, 131*(3), 625-648.

Steurer, R. (2010). The role of governments in corporate social responsibility: Characterising public policies on CSR in Europe. *Policy sciences, 43*(1), 49-72.

The UN Global Compact | CSR Compass. Retrieved from <https://www.csrcompass.com/un-global-compact>

Tomazevic, N. (2019). Social Responsibility and Consensus Orientation in Public Governance: a Content Analysis. *Cent. Eur. Pub. Admin. Rev., 17*, 189.

Walton, CC 1967, *Corporate social responsibilities*, Wadsworth, Belmont, California.

Werther Jr, W. B., & Chandler, D. (2006). *Strategic corporate social responsibility: Stakeholders in a global environment*. Sage.

Woodward-Clyde (1999), „Key Opportunities and Risks to New Zealand“s Export Trade from Green Market Signals“, final paper, Sustainable Management Fund Project 6117, New Zealand Trade and Development Board, Auckland.

Ελληνική

Βαξεβανίδου, Μ. (2011). *Εταιρική κοινωνική ευθύνη*. Αθήνα: Σταμούλης

Δαλαμάγκας, Β. (2010). *Εισαγωγή στην δημόσια οικονομική*. Αθήνα: Κριτική

ΕΛΟΤ - Η Κοινωνική Ευθύνη σύμφωνα με το Διεθνές Πρότυπο ISO 26000

Ζαχαροπούλου, Χ. (2009). *Στατιστική: μέθοδοι, εφαρμογές*. Θεσσαλονίκη: Σοφία.

Παπαγεωργίου, Ι. (2015). *Θεωρία δειγματοληψίας*. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.

Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης (2014). *Εθνική Στρατηγική για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη*.

Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης (2017). *Σχέδιο Εθνικής Στρατηγικής για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και Υπεύθυνη Επιχειρηματικότητα των επιχειρήσεων και των οργανισμών*.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ερωτηματολόγιο

Α' ΜΕΡΟΣ: ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Ηλικία

18-30 ☐	31-40 ☐	41-50 ☐	51-60 ☐	άνω των 60 ☐
--------------------------------	--------------------------------	--------------------------------	--------------------------------	-------------------------------------

2. Φύλο

Άνδρας ☐	Γυναίκα ☐
---------------------------------	----------------------------------

3. Θέση απασχόλησης

Διοικητικός/ή υπάλληλος ☐	Προϊστάμενος/η ☐	Διευθυντής/ντρια ☐
--	---	---

4. Επίπεδο εκπαίδευσης

Απόφοιτος γυμνασίου- λυκείου ☐	Απόφοιτος ΙΕΚ ☐	Απόφοιτος ΑΕΙ- ΤΕΙ ☐	Κάτοχος μεταπτυχιακού- διδακτορικού ☐
---	---	--	---

Β' ΜΕΡΟΣ: ΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ

B1. Έννοια κοινωνικής ευθύνης

(Σημειώστε το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας σας με τις παρακάτω προτάσεις)

		Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ Ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
1	Η κοινωνική ευθύνη αφορά την τήρηση της νομοθεσίας	☐	☐	☐	☐	☐
2	Η κοινωνική ευθύνη αφορά εθελοντικές ενέργειες και πρακτικές	☐	☐	☐	☐	☐
3	Η κοινωνική ευθύνη αφορά το διάλογο με όσους επηρεάζουν και επηρεάζονται από τις δραστηριότητες της δημόσιας υπηρεσίας στην οποία εργάζομαι	☐	☐	☐	☐	☐
4	Η κοινωνική ευθύνη αφορά την προστασία του περιβάλλοντος	☐	☐	☐	☐	☐
5	Η κοινωνική ευθύνη αφορά την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής	☐	☐	☐	☐	☐
6	Η κοινωνική ευθύνη αφορά τη συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη	☐	☐	☐	☐	☐
7	Η κοινωνική ευθύνη αφορά το φιλανθρωπικό έργο	☐	☐	☐	☐	☐
8	Η κοινωνική ευθύνη αφορά την ηθική με την οποία λειτουργεί ένας οργανισμός	☐	☐	☐	☐	☐
9	Η κοινωνική ευθύνη αφορά την εναρμόνιση με τις κοινωνικές αρχές και αξίες	☐	☐	☐	☐	☐
10	Η κοινωνική ευθύνη ταυτίζεται με τη δημόσια εικόνα ενός οργανισμού	☐	☐	☐	☐	☐
11	Η κοινωνική ευθύνη αφορά μια «μόδα» της τρέχουσας περιόδου	☐	☐	☐	☐	☐

B2. Ενδιαφερόμενα μέρη

(Σημειώστε το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας σας με τις παρακάτω προτάσεις)

		Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ Ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
12	Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι έχει ευθύνη έναντι της κυβέρνησης	☐	☐	☐	☐	☐
13	Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι έχει ευθύνη έναντι των πολιτών	☐	☐	☐	☐	☐
14	Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι έχει ευθύνη έναντι ευρύτερα της κοινωνίας	☐	☐	☐	☐	☐
15	Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι έχει ευθύνη έναντι του συνόλου των εργαζομένων της	☐	☐	☐	☐	☐
16	Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι έχει ευθύνη έναντι του Υπουργείου στο οποίο υπάγεται	☐	☐	☐	☐	☐
17	Η δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι έχει ευθύνη έναντι των προμηθευτών και εξωτερικών συνεργατών της	☐	☐	☐	☐	☐

B3. Οφέλη κοινωνικής ευθύνης

(Σημειώστε το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας σας με τις παρακάτω προτάσεις)

		Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ Ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
18	Η κοινωνική ευθύνη βελτιώνει την εικόνα της δημόσιας υπηρεσίας στην οποία εργάζομαι	☐	☐	☐	☐	☐
19	Η κοινωνική ευθύνη βελτιώνει την εργασιακή ικανοποίηση, τη δέσμευση και την αφοσίωση των εργαζομένων	☐	☐	☐	☐	☐
20	Η κοινωνική ευθύνη μειώνει τις λειτουργικές δαπάνες	☐	☐	☐	☐	☐
21	Η κοινωνική ευθύνη βελτιώνει την παραγωγικότητα και αποδοτικότητα	☐	☐	☐	☐	☐
22	Η κοινωνική ευθύνη βελτιώνει τη διοίκηση της δημόσιας υπηρεσίας στην οποία εργάζομαι	☐	☐	☐	☐	☐
23	Η κοινωνική ευθύνη ενισχύει τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα της δημόσιας υπηρεσίας στην οποία εργάζομαι	☐	☐	☐	☐	☐
24	Η κοινωνική ευθύνη ενισχύει την εμπιστοσύνη όλων των συναλλασσόμενων με τη δημόσια υπηρεσία στην οποία εργάζομαι	☐	☐	☐	☐	☐
25	Η κοινωνική ευθύνη βελτιώνει τη διαφάνεια και τη λογοδοσία της δημόσιας υπηρεσίας στην οποία εργάζομαι	☐	☐	☐	☐	☐

B4. Κοινωνική ευθύνη στις δημόσιες υπηρεσίες

(Σημειώστε το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας σας με τις παρακάτω προτάσεις)

		Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ Ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
26	Η κοινωνική ευθύνη αφορά αποκλειστικά τις επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα	☐	☐	☐	☐	☐
27	Το θεσμικό περιβάλλον εντός του οποίου λειτουργεί η δημόσια υπηρεσία που εργάζομαι είναι επαρκές για την εξυπηρέτηση του δημόσιου συμφέροντος	☐	☐	☐	☐	☐
28	Η κοινωνική ευθύνη πρέπει να είναι τμήμα μιας σύγχρονης προσέγγισης της δημόσιας διοίκησης	☐	☐	☐	☐	☐
29	Η κοινωνική ευθύνη θα πρέπει να οριοθετεί τις ενέργειες των δημόσιων υπηρεσιών	☐	☐	☐	☐	☐
30	Οι δημόσιες υπηρεσίες θα πρέπει να ανταποκρίνονται στις προσδοκίες των πολιτών ως προς τη λειτουργία τους	☐	☐	☐	☐	☐